

Nirvachana Kumarasambhavam

A True Rendering in Telugu Verse of the Original Work of Kalidasa's Kumarasambhavam

BY

T. V. SURYA PRASADA RAO

SIDDHANTAM.

Madras:
PRINTED AT THE ANANDA PRESS.

1913.

 Price Re. 1.]

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీకాళిదాసమహాకవికుమారసంభవమునకు సరి యగు

నిర్వచనకుమారసంభవము.

ఇది

శ్రీమద్దేవీభాగవతాంధ్రీకరణధురంధర

శ్రీమత్త్రిపురాన తిమ్మయరాట్కవీంద్రపుత్త్రుండును

నిర్వచనరఘువంశాదిగ్రంథకర్తయు

నగు

వేంకటసూర్యప్రసాదరాయకవిచే

నాంధ్రీకృతము.

[illegible] కూర్పు: ౧౦౦౦ ప్రతులు.

మద్రాసు

ఆనంద ముద్రాలయమున ముద్రితము.

దీని వల] 1913. [రూ. [illegible]

For copies apply to—

T. V. SURYAPRASADA ROW,
Siddhantam,
CHICACOLE TALUQ,
Ganjam Dt.

ఉపోద్ఘాతము.

క. విద్యలకు నెల్ల కవితా
విద్యయు భాషలకుఁ దెలుఁగువిధమున మఱి స
ర్వద్యుసదులకు న్నీవలె
విద్యానేత్రీ ! మహాకవిస్తుతిపాత్రీ !

"శ్లో. పురా కవీనాం గణనాప్రసఙ్గే కనిష్ఠికాధిష్ఠితకాళిదాసా,
అద్యాపి తత్తుల్యకవే రభావా దనామికా సార్థవతీ బభూవ."

అనియు,

"శ్లో. కాళిదాసకవితా నవం వయో మాహిషం దధి సశర్కరం పయః,
ఏణమాంస మబలా చ కోమలా సంభవన్తు మమ సర్వజన్మని."

అనియు,

"శ్లో. నిసర్గామలవాక్యస్య కాళిదాసస్య సూక్తిషు,
ప్రీతి ర్మధురసార్ద్రాసు మఞ్జరీష్వివ జాయతే."

అనియు,

"శ్లో. సాకూతమధురకోమలవిలాసినీకణ్ఠకూజితప్రాయే,
శిక్షాసమయేఽపి ముదే రతలీలా కాళిదాసోక్తిః."

అనియు,

"శ్లో. కాళిదాసగిరాం సారం, కాళిదాస స్సరస్వతీ,
చతుర్ముఖోఽథవా సాక్షా ద్విదు ర్నాన్యేతు మాదృశః."

అనియు, వేయేల? "కవికులగురుఁడగు కాళిదాసు కవితాకామిని విలాసమే" అనియు మహామహులచే నుతింపఁబడిన కాళిదాసునిగూర్చి కాని యామహాకవిసార్వభౌముని గ్రంథములంగూర్చికాని వ్రాయఁబూనుటకంటె సాహసపుఁబని వేఱొం డుండ దనుట నిర్వివాదాంశము. ఆ

మహామహునిచే రచింపఁబడినగ్రంథములలో నొకం డగు కుమారసంభవము ప్రస్తుతవిషయ మగుటంజేసి యుద్దానింగుఱిచి కొండొక వ్రాయకటీక వ్రాయుచున్నాను.

ఈనిర్వచనకుమారసంభవప్రబంధమునకు మూలభూతమగు కుమారసంభవమహాకావ్యము శివపురాణము లలితోపాఖ్యానము మున్నగు పురాణములం జదివినవారికిఁ దన్మూలక మని తోఁపక మానదు.

అట్టియాతనికుమారసంభవమహాకావ్యము సంస్కృతభాషాపరిచితిలేనివారి కనాస్వాద్యమయి యున్నది. సంస్కృతభాషం జదివినవా రయినను బాల్యమునం దందలికొన్నిసర్గములే చదువుచుండుదురు గాని గ్రంథమంతయుఁ జదువరు. ఆకావ్యము మనయాంధ్రభాషలో నింతవఱకును నెవ్వరును నిట్టు వ్రాసియున్నట్టు గనుపట్టదు. శ్రీనాథకవిసార్వభౌముఁడందలికొండొక భాగమును దనహరవిలాసములోఁ దెలిఁగించియున్నాఁడు గాని యదియుఁ దనయిచ్ఛకు వచ్చినమచ్చున స్వతంత్రించి రచించినట్టు గనుపట్టుచున్నది. మఱియుఁ గవులచరిత్రలో వక్కలంక వీరభద్రకవి యక్కావ్యముం దెలిఁగించినట్టుగాఁ జూపట్టుచున్నది గాని యం దుదాహరింపఁబడినపద్యములే తక్కఁ దక్కినగ్రంథ మెక్కడను జిక్కుట లేదు. ఉన్నను; ఆయుదాహృతము లయినపద్యములవలన గ్రంథ మంతయు స్వతంత్రించి తెలిఁగింపఁబడిన ట్టూహింప నగుచున్నది. మఱియు శ్రీ వేంకటగిరిసంస్థానములో నెవరోయొక భట్టుకవి తెలిఁగించియున్నట్టుగా వినవచ్చుచున్నది గాని యది యింతవఱకును నేత్రగోచరము గాలేదు.

కాఁగా నింతవఱకుఁ గుమారసంభవమును యథామాతృకముగాఁ దెలిఁగించుటలో నీకవిచంద్రుఁడే మొదటివాఁ డని చెప్పక తప్పదు.

హిమవద్వర్ణనము, పార్వతీజననము, తపస్సుకై శివుఁడు హిమగిరి కరుదెంచుట, గిరిజ శంకరునికిఁ బరిచర్య సేయుట, తారకాసురపీడితు లయి యింద్రాదిదేవతలు దమయవస్థను బ్రహ్మదేవునిసన్నిధిని విన్నవించుకొనుట, పరమేష్ఠి చెప్పినయుపాయము, సహస్రాక్షుఁడు ఫాలాక్షుతపస్సు చెఱుచుటకై మన్మథుని రావించి నియోగించుట, పశుపతితపోవనమునఁ బు

ప్చాపునివ్యాపారము, కామదహనము, రతివిలాపము, ఆకాశవాణి రతిదేవి నూఱడించుట, హైమవతి మృత్యుంజయునిగూర్చి తపస్సుచే యుట, వటువేషముతో మహానటునిరాక, పార్వతీపరమేశ్వరసంవాదము, శూలి ప్రత్యక్షమగుట, చంద్రశేఖరుఁడు పార్వతి నడుగుటకై సప్తర్షులను గొండలరాయునియొద్దకుఁ బంపుట, గిరిసుతాగిరీశులవివాహము, మీనకేతనునిపునరుజ్జీవనము, ఉమామహేశ్వరులవిహారము, సూర్యాస్తమయాదివర్ణనము, అగ్నిభట్టారకుఁడు పావురమై దేవదేవునియొద్దకు వచ్చుట, శంభుఁడు పావకునియందుఁ దనతేజస్సును సంక్రమింపఁజేయుట, పురందరునియాజ్ఞచే వైశ్వానరుఁ డాతేజమును గంగయందు విడుచుట, అది స్నానార్థ మేఁగినషట్కృత్తికలయందును సంక్రమించుట, వారు దానిని శరవణమున విడుచుట, కుమారస్వామిజననము, కుమారుని దమకు సేనానిగ నిమ్మని వాసవుఁడు శర్వుని వేఁడఁబోవుట, గుహునిసైనాపత్యాభిషేకము, కుమారపురస్సరముగా దేవతలు తారకాసురునిపై దాడి వెడలుట, రాక్షసులయుద్ధసన్నాహము, దేవాసురయుద్ధము, తారకవధ, ఇంద్రునిపట్టాభిషేకము ననుసందర్భముల నొప్పారి యనేకరసవద్వర్ణనభరితంబుగఁ గవితాసామ్రాజ్యపట్టభద్రుండగు కాళిదాసునిచేఁ బదునేడుసర్గములుగా రచింపఁబడినయితివృత్తముగల యమ్మహాకావ్యము నీవిద్వత్కవిచంద్రుఁ డాఱాశ్వాసములు గల యీ " నిర్వచనకుమారసంభవ " మను ప్రబంధమునుగా రచించెను.

ఇప్ప్రబంధపుఁబీఠికలోని 29 - వ పద్యము మొదలు 50 - వ పద్యమువఱకును గల సందర్భముచేఁ గవియే తనవంశాదికముంగూర్చి వివరించియుండుటంజేసి యిందు వేఱుగా వివరింప నవసరము లేదు. మఱియుఁ బీఠికలోని 6 - వ పద్యమువలన నీకవియొక్కవిద్యాగురునిసంగతి స్పష్టము. 7 - వ 42 - వ పద్యములవలన నీకవయితతండ్రియగు తిమ్మయరాట్కవిచంద్రుఁడు దేవీభాగవతమును దెలిఁగించినట్లు దెలియఁగలదు. శ్రీదేవీభాగవతమును దెలుఁగు గావించినవారిలో నిక్కవిచంద్రునితండ్రియే మొదటివాఁడు. ఇతఁడు పీఠికలోని 18-వ పద్యములోఁ దనయింటిపే

రును, దండ్రి పేరును, దన పేరును సందముగాఁ బొందుపఱిచియున్నాఁడు. ఇక్కవికిఁ దిక్కనసోమయాజికవిత్వమునం దెక్కువమక్కువ యున్నట్లు పీఠికలోని 19-వ పద్యమువల్లఁ దెల్లమగుచున్నది. మఱియుఁ దిక్కనసోమయాజివలెనే రసోచితముగాఁ గవిత్వము చెప్పవలయు నను నిచ్ఛ వీఁడ మిన్నట్టుగా 20-వ పద్యములో నిక్కవి వ్రాసికొనెను. నిక్కముగ నాలోచింపఁగా నిక్కవికవిత్వము గొన్ని విషయములంబట్టి తిక్కనసోమయాజికవిత్వముకన్న మిన్నయే యని యెన్నఁదగి యున్నట్లు పొడగట్టుచున్నది. తిక్కనసోమయాజి స్వతంత్రరచనగలతనకవిత్వమునందుఁ జూపినధారాశుద్ధికన్న నిక్కవి నియమబద్ధమైనరచనగల యిప్పుబంధమునం దెక్కువ ధారాశుద్ధిని జూపియున్నాఁడని నొక్కి వక్కాణింపవచ్చును. అనఁగా నిక్కవిపుంగవుఁడు మూలములోని ప్రతిశ్లోకమును భావయు వృత్తమును మాత్రమే మాఱిచి యరఁటిపండ్లొలిచి పళ్లెములో నుంచి చేతి కందించిన ట్లీప్రబంధములో నంధానించి యాంధ్రులచేతి కందించియున్నాఁడు. కావున నే:—

“ క. అసిధారావ్రత మూని స
రసు లౌరా! యనుచు నబ్బురంపడురీతిం
బొసఁగఁ దెలిఁగింతు సూర్య
ప్రసాదరాయకవిచంద్ర! • పరిహృతతంద్రా! ”

అని యీతని తెలిఁగింపుంగూర్చి యొకానొకకవిచేఁ జెప్పఁబడిన పద్య మతిశయోక్తికోటి నవగాహింప దని నొక్కివక్కాణించుచున్నాను. ఈగ్రంథమునుబట్టి యీవిద్వత్కవియొక్క సలక్షణమైనసంస్కృతాంధ్రభాషాపాండిత్యము స్పష్టముగాఁగలదు. అందును బీఠికాపద్యములును, ఆశ్వాసాంతపద్యములును నితని పాండిత్యకవిత్వములకుఁ బ్రబల దృష్టాంతములు. మఱియు నిక్కవికిఁ దిక్కనసోమయాజికంటె నెక్కువ చక్కఁగాఁ గందములఁ బొందుపఱుచుటయం దభిలాష యున్నట్లు గను పట్టుచున్నది. కావున నే గ్రంథమంతటిలోను మూఁడువంతులు కందపద్య

మములును, ఒకవంతు తదితరపద్యములును రచించియుండఁబోలును. అంతి
య్యేకాక యీకవివర్యునికి సాధారణముగాఁ గందముల రచియించుట
లోనే యెక్కువ కుతూహలమున్నట్టు తోఁచుచున్నది. కనుకనే:—

"క. కందములరచనలో నీ
కుం దిక్కనసోమయాజికూడ నొకింతం
గ్రిందటితరగతిలోఁ జే
ర్పం దగు సూర్యప్రసాదరాయకవీంద్రా!"

అని యొకకవి యీకవిని బ్రశంసించియున్నాఁడు. మఱియుఁ
దిక్కనసోమయాజి స్త్రీపర్వమునందుంబలెనే యీతఁడును దన యీప్రబం
ధములోని యాఱవయాశ్వాసములోఁ దుదను, అనఁగా మూలములోని
17-వ సర్గమును వేఱువేఱు వృత్తములలోఁ దెలిఁగించియున్నాఁడు.
అందుఁ దిక్కనకవి చెప్పినవృత్తమును మరలమరలం జెప్పుచువచ్చెను.
ఈతఁడో సర్గమంతయుఁ జెప్పినవృత్తము మరలఁ జెప్పుటలేదు. దానిం
బట్టికూడ నితనినియమము తిక్కనసోమయాజినియమముకన్న నెక్కుడే
యని చెప్పకతప్పదు. ఏవంచ; ఇతఁడు పీఠికలోని 20-వ పద్యములోఁ
జెప్పికొనియున్నసంగతిని సర్వవిధములచేతను నిర్వహించుకొనె నని పూ
ర్వాపరసందర్భములంబట్టి తెలియఁదగును.

మాతృకలోని మొదటి యెనిమిదిసర్గములుమాత్రమే కాళిదా
సుని వనియుఁ దక్కిన తొమ్మిదిసర్గములును నతనివి గావనియు నైనను
నాయనపేరున నుంటంజేసి తాను దెలుఁగుసేయఁబూనుకొన్నట్టును పీఠి
కలోని 24-వ పద్యములో నిక్కవి నొక్కివక్కాణించియుండెను. కాని
యందుంగుఱించి తగినయాధారములు గనంబడమింజేసి యిప్పటి కాయ
నతో నేకీభవింపఁజాలను.

సంస్కృతవిద్యార్థులకుఁ గాళిదాసకవిచంద్రుని కుమారసంభవ
మెంత యుపకరించునో యాంధ్రవిద్యార్థులకును నీ నిర్వచనకుమారసం
భవ మంత యుపకరించు ననియుఁ గావున నాంధ్రభాషం బెక్కుతెఱం

గుల నున్నతస్థితిని బొందింపఁ బ్రయత్నించుచున్న భాషాభిమానులంద
ఱును ఈప్రబంధమును బఠనపాఠములయం దుపయోగపఱిచి తమభా
షాభిలాషలోఁగూడ నీకవిచంద్రునిపరిశ్రమమును సార్థకపఱచుదురు
గాక యనియు వర్తమానభావికాలములయందలి యాంధ్రభాషాభిమానుల
ను సవినయముగఁ బ్రార్థించుచుఁ గవితాగరిమంగుఱిచి యిక్కవిచేఁ దెలిం
గింపఁబడియున్న "నిర్వచనరఘువంశము" లోనిపీఠికనుండి యొక్కపద్య
మును బ్రియపాఠకమహాశయుల కుపాయనీకరించుచున్నాను:—

"చ. తొలుతఁ గవిత్వ మబ్బుటయ • దుర్లభ మబ్బినఁ బ్రౌఢకావ్యసం
కలనపటిష్ఠ యౌప్రతిభ • గల్గుట యంతకు దుర్లభం బదిం
గలిగినయేని దాశరథి • కావ్యకథాకథనప్రవృత్తిపైఁ
దలఁ పతిదుర్లభంబు కవి • తాచరితార్థత యంత చుల్కనే?"

అప్రస్తుత మయినను నీకవిచంద్రుని నిర్వచనరఘువంశమునకుఁ
బ్రసక్తి తటస్థించుటం జేసి యాప్రబంధముగుఱించి నేను రచియించియు
న్నపద్యములలోని దొక్కనిక్కువమగు కందపద్యము నందాకఁ బాఠక
మహాశయుల ప్రరోచనార్థ మిందుఁ బొందుపఱుపకుండ నుండఁజాలక
యిట్లు చేయుచున్నాఁడను:—

"క. అమరం బౌ రఘువంశము
కుమారసంభవముకన్నఁ • గోటిమడుంగుల్
సుమధురముగఁ దెలిఁగించితి
శ్రమపడి సూర్యప్రసాద • రాయకవీంద్రా!"

ఈనిర్వచనకుమారసంభవమునం దెడనెడ సంస్కృతసమాసభూ
యిష్ఠములగు పద్యము లున్నను శ్లిష్టకఠినపదవిశిష్టములు గామిం జేసి
సుబోధములై పాఠకులహృదయముల కింపు నింపునే కాని విసువు జనిం
పఁజేయవు. ఇతఁడు తనయీప్రబంధమును సర్వవిధములచేతను సలక్షణ
ముగా రచించియుండియుఁ బీఠికలోని 26-27-వ పద్యములచే వినయ
మును జూపించి తనకవితాప్రావీణ్యమునకును బొందితిని వన్నెఁబెట్టె యు

న్నాఁ డని విన్నవించుచు నితనికవిత్వాదులంగుఱించి నాచే రచింపఁబడిన పద్యములు గొన్నియిం దుదాహరించి యీతనిప్రబంధముపై నుపోద్ఘాతము వ్రాయునదృష్టము నాకుఁ గలిగించినందులకై నీ కెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁ డనగుచు నిప్పటికి లేఖిని నన్యత్ర వ్యాపారింపఁ జేయుచున్నాను:—

శా. దేవీ! తావకదివ్యవైభవము సర్థిం దెల్పఁగాఁ జాలు నా
దేవీభాగవతమ్ము మొట్టమొదటం దెల్గించి యాత్మీయవి
ద్యావైదుష్యము వెల్లడించె హరిభక్తాగ్రేసరుండుక్ మహీ
దేవప్రాంగణకల్పవృక్షమును వైదేహోపమానుండు నా
నీవిద్వత్కవితంద్రి; యిప్పు డితఁ డెంతే వింతగా భారతీ
దేవీపూరుషమూర్తి నాఁగను ధరిత్రిం గీర్తిఁ గైకొన్న సం
ఖ్యావంతుం డగుకాళిదాసునిమహాకావ్యంబు లొక్కింతయుక్
భావాదుల్ సెడకుండఁ బండితులు సేబా సంచు నెల్లప్డు సం
భావింపం దగురీతి నాంధ్రమునకుక్ మాన్యత్వముం గూర్ప నీ
శేవం దెల్గొనరించి నైజ మగుపాండిత్యమ్ముఁ జూపించె నా
హా! వేనోళుల మెచ్చఁగా వలవదే యాచంద్రతారార్క మెం
తో విఖ్యాతిని గాంచునీసుకవిచంద్రోత్తంసునుద్గ్రంథముల్.

ఉ. తమ్మయరాట్కవీంద్రుఁడు వదాన్యశిఖామణియొక్కపుణ్యపా
కమ్మనఁ జాలునీకవిశిఖామణి యాకవితావధూటికిక్
సమ్మత మాగతిం గడుఁ బ్రసాద మొసంగె నిజాఖ్య సేకదే
శమ్మయి సొంపు నింపెడుప్రసాదపద మ్మది సార్థకమ్ము గాన్.

చ. అనితరసాధ్య మాఫణితి నాకవిరాట్కృతులం దెలుంగు సే
సినమహనీయు నీసుకవిశేఖరు నే మని మెచ్చవచ్చు నం
చును మది నెంచియుం దుదకు సుంతయుఁ దోఁచక యాంధ్రకాళిదా
సనుటకు నిశ్చయించితిన యమ్మరో! నీ కది సమ్మతమ్మె కా.

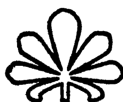
శా. వేయేలా? యలకాళిదాసుఁడె జగద్విఖ్యాతమై యొప్పునా
త్మీయాభిఖ్యను మోసియున్నకృతు లాంధ్రీకర్తుకామాత్ముఁడై
యీయాకారముఁ దాల్చి వచ్చెనొకొ యంచే నెంతుఁ గాదేని యా
హా! యేవంవిధరీతిఁ గూర్పుటకు శక్యమ్మౌనె కామేశ్వరీ!

ఉ. మంగళ మాత మీసుకవి◆మాలిసృజించినకావ్యకన్యకుస్
మంగళ మాత ముత్తమస◆మాదృతవేషకు నాంధ్రభాషకున్
మంగళ మాతఁ దద్ధితము ◆ మాటికిఁ గోరెదుపూరుషాళికిన్
మంగలముంబలేన్ మొగము ◆ మాడిచికొందురుగాక తద్రిపుల్.

ఉ. శ్రీయుతపూషపాటికుల◆సింధువునం దుదయించి భూసురా
త్యాయతిదాయక మ్మగుచు ◆ నంతటఁ గీర్తిఁ గాంచి మించువి
ద్యాయతకల్పవల్లరికి ◆ నాశ్రితుఁడై హితుఁడై నసూర్యనా
రాయణతీర్థు లిట్టులు య◆థార్థముగా లిఖియించె నంబరో!

1-9-1913.
19. గోవిన్దప్పనాయని వీథి,
చెన్నపట్టణము.

ఇట్లు
సహృదయవిధేయుఁడు,
పురాణం - సూర్యనారాయణతీర్థులు.

OPINIONS.

Verse for verse translation into Telugu from Sanskrit is a very difficult task and it requires much daring to assaye a rendering of Kalidasa's masterpieces. But that feat has been accomplished with remarkble success by M. R. Ry. Tripurana Venkata Surya Prasada Rao Garu of Siddhantam. He is a master of the poetic dialect and his work shows an artistic sense rare among Telugu poets. I compared portions of his *Kumarasambhava* and *Raghuvamsa* with originals. They have nothing of the artificiality and frigidness of translations and can be read by Telugu readers as if they were independent poems.

FORT VIZIANAGARAM,
14th August 1913.

(Sd.) G. V. APPA ROW.

My dear Venkata Surya Prasada Rao Garu,

I am delighted to read your metrical translation of Kalidasa's *Kumarasambhava*. It is really a wonderful achievement. I sincerely congratulate you on it. There is hardly anything like this in the whole field of Telugu Literature—a literal translation of one of the best Sanskrit classics so happily rendered. You have a keen sense of the beauty of the original Sanskrit poem and you have a great command of the old literary dialect.

But the average Telugu man, even of the upper classes, cannot appreciate your poem. It appears only to a few, *i. e.*, of the Pundit class. How I wish you had cultivated the modern living dialect which you speak. It lends itself to a similar treatment. It would certainly immortalize your name if you could compose a *Kavya* in modern Telugu as good as your *Kumarasambhava*. Millions of Telugus would read and enjoy it.

VIZIANAGARAM,
12th August, 1913.

Yours sincerely,
(Sd.) G. V. RAMAMURTY.

శ్రీమద్విజయనగరం మహారాజావారి కాలేజీ ప్రిన్సిపల్ రావుబహదూర్. కిళాంబి - రామానుజాచార్యులవారు, ఎమ్. ఏ. బీ. ఎల్.

శ్రీయుత త్రిపురాన వేంకటసూర్యప్రసాదరావుగారు తెనిఁగించిన కాళిదాసకుమారసంభవమునఁ గొంతభాగముఁ జూచితిని. కవియభిప్రాయములు చెడకుండ సంస్కృతకావ్యము దెనిఁగించుట సులభము గాదు. అందును మహాకవియగు కాళిదాసుని రసపూర్ణములగు గ్రంథముల నాంధ్రీకరించుట దుస్సాధము. ఇట్టిపని సరసముగ నెఱవేర్చుటచే ప్రసాదరావుగారు పండితశ్లాఘాపాత్రమై యున్నారు. ఆంధ్రభాషయందు వీరి కనర్గళకవితాధార గలదని చెప్పుటకు సందేహము లేదు.

ప్రమాదినామ సం॥ శ్రావణ బహుళ త్రయోదశి శుక్రవారము. 29-8-13.

కిళాంబి - రామానుజాచార్యుఁడు
శ్రీవిజయనగరము.

మదరాసు క్రిష్టియన్ కాలేజి గీర్వాణభాషా ప్రధానోపాధ్యాయులగు బ్రహ్మశ్రీ, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవారు:—

మ-రా-శ్రీ, త్రిపురాన వేంకటసూర్యప్రసాదరావు దొరగారికి:-

అయ్యా!

మీరు దయతో నొసంగిన మీరచియించిన "నిర్వచనకుమారసంభవము" నం గొన్ని భాగములం బరికించితిని. నాచూచినవఱకు గ్రంథము ఈకాలమందు అరుదైన మృదుమధురశైలిలోను కాళిదాసునియభిప్రాయమును పోఁగొట్టకయు,మనోహరమై యున్నది. ఇట్లే మీ రిపుడు రచియించుచున్న రఘువంశమును త్వరలో ముగించి ప్రకటింతురేని లోకోపకృతి యగును.

చెన్నపట్టణము. 7-9-13.

యుష్మన్మిత్త్రుఁడు,
వేదము-వేంకటరాయశాస్త్రి.

మహారాజశ్రీ, జి. వేంకటరంగారావుపంతులవారు, ఎమ్. ఏ.

శ్రీమద్వేంకటసూర్యప్రసాదరాయప్రణీతంబైన "నిర్వచనకుమారసంభవము" నందలి కొన్నిభాగములను బఠించితిని. ఇది మహాకవి కాళిదాసవిరచిత కుమారసంభవమున కాంధ్రీకరణము. ఇందలి కవిత్వధాటి రచనాసౌలభ్యము మొత్తముమీఁద శ్లాఘనీయముగ నున్నవి. మూలగ్రంథములోని యర్థగాంభీర్యము రసపుష్టియును చెడకుండునటుల

తేటతెనుఁగుమాటలతో రచియింపఁబడిన యీకావ్యము చదువరులకు హృదయానందము గావించు ననుటకు సందియము లేదు.

తిరువలిక్కేణి, చెన్నపట్టణము. 1 - 9 - 1913. } జి. వేంకటరంగారావు.

మదరాసు ప్రెసిడెన్సీ మేజస్ట్రీటుగారును, ఆంధ్రభాషాభిమానులు ను నయిన బ్రహ్మశ్రీ మహారాజశ్రీ, జయంతి-రామయ్యపంతులవారు:—

త్రిపురాన వేంకటసూర్యప్రసాదరావుగారు రచించినయాంధ్ర "నిర్వచనకుమార సంభవ" మచ్చటచ్చటఁ జదివినాఁడను. మొత్తముమీఁద గ్రంథము మూలానుసారముగ నున్నది. కవిహృదయము చాలవఱకు తెలిపోకుండ వచ్చినది. పద్యమునకుఁ బద్యము చెప్పి నపుడు శైలి యనర్గళముగ నుండుట కష్టసాధ్యము. అయినను ప్రసాదరావుగారిశైలి ధారాళముగాను లలితముగాను ఉన్నదనుటకు సందేహము లేదు. వీరీగ్రంథమును రచించి యాంధ్రభాష నలంకరించినారు.

చెన్నపురి. 27-8-13. } జ. రామయ్య.

చెన్నపురి ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీయాంధ్రపండితుఁడును, ఆంధ్రవాల్మీకి రామాయణాదిగ్రంథకర్తయునగు బ్రహ్మశ్రీ, వావిలికొలను-సుబ్బారావు పంతులవారు:—

అయ్యా !

మీరు నాకుఁ గనఁబఱిచిన భవద్విరచితమైన "నిర్వచనకుమారసంభవమునందును, నిర్వచనరఘువంశమునందును" స్థాలీపులాకన్యాయంబున నాకు జ్ఞప్తియందున్న కొన్ని శ్లోకములకు సరియైన పద్యములను గొంతగ్రంథమును జదివితివి. గ్రంథము మూలమునకు సరిగా నున్నదని నాకుఁ దోఁచినది. భావము రసము చక్కఁగఁ బోషింపఁబడినవి. శైలి యు హృద్యముగ నున్నది. ఈకాలమున నిట్టిగ్రంథములు తఱచు పుట్టుట లేవని నాయ భిప్రాయము. ఆంధ్రభారతికి మీరు చేయుసేవ యనంతఫలదంబై శాశ్వతకీర్తి కలి గించుఁగాక.

చెన్నపురి. 27-8-1913. }

ఇట్లు విన్నవించు
సుజనవిధేయుఁడు,
వావిలికొలను - సుబ్బారావు.

శ్రీమద్విజయనగరసంస్థానాస్థానవిద్వత్కవి యగు శ్రీమాఁ భగవత్కవి ముడుంబై-నరసింహాచార్యస్వామిగారు:-

మహారాజశ్రీ త్రిపురాన - వేంకటసూర్యప్రసాదరావుగారు రచించిన "నిర్వచన కుమారసంభవ" మను ప్రబంధమును నేను వింటిని. నిర్దోషముగాను, మిగుల మనోహరముగాను, ప్రౌఢముగాను, సంస్కృతమునకు సరిగాను నున్నది. ఇట్టికవి మిగుల దుర్లభుఁడు. చాలఁగా మెచ్చఁదగి యున్నది.

భగవత్కవి ము. నరసింహాచార్యస్వామి.

శ్రీమద్విజయనగరమునందలి శ్రీమహారాజావారికాలేజిలోఁ దెనుఁగుపండితుఁడగు బ్రహ్మశ్రీ, గొ త్రి-సూర్యనారాయణశాస్త్రులవారు:-

తా మనిచిన "కుమారసంభవము" నే నామూలాగ్రమ్ముగఁ జదివి కరమ్ము హర్షించితిని. గ్రంథము మృదుమధురసంస్కృతాంధ్రపదగ్రథితమై చరణపూరణశబ్దములు లేక మహాకవి శ్రీకాళిదాసుని కుమారసంభవమునకుఁ బ్రతిబింబమై యున్నది. ఇందలికందాదులు మీకుఁ బరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించిన నిరర్గళకవితావైదుష్యములం జూపుచుఁ గవిగ్రామణులకు సంతసమును గలిగింపకమానవు. ఆంధ్రీకరణములో నిన్నిసొగసులు చూపించిన మిమ్ములఁగూరిచి నే నేమని వ్రాయఁగలను.

శ్రీ విజయనగరము. }
24-8-13. }

గొ త్రి-సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

మహారాజశ్రీ, త్రిపురాన-వేంకటసూర్యప్రసాదరావుగారికి:—

మహాకవి కాళిదాసకృతమగు కుమారసంభవమును దాము నిర్వచనముగ మృదుమధురపద్యముల నాంధ్రీకరించి మాయానందముద్రాయంత్రాలయమున ముద్రించుచితిరని నేను దానిని జదివినాఁడను. వ్యర్థపూరణములు లేక యర్థనిబిడమై యతిరసవంతమై మహాప్రౌఢమగు నాకావ్యమందలి శ్లోకములను దత్తదనుగుణములగు పద్యముల వానియర్థవైభవమును రసపుష్టియు భావచమత్కృతియుఁ గొఱవడనీక తెనిఁగించుటయు నట్లు తెనింగించుటయందు దుర్నివారములగు చిప్పిడిసందుగొందులు వ్యర్థములగు ద్రుతస్వత్వాదులు మొదలగునవి కానిపింపకుండుటయు మెప్పును నాశ్చర్యమును గలిగించుటయే కాక శైలియుఁ గుంటులేక నిరర్గళమై మనోజ్ఞముగ సాగుటయు మీకవిత్వంపు మేలిమికి మెఱుఁగు పెట్టుచున్నది.

చెన్నపట్టణము. }
6-9-13. }

ఇట్లు,
తం. వేపెరుమాళ్ళయ్యా.

శ్రీ

రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

నిర్వచనకుమారసంభవము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీమోక్షప్రదమై సమస్తబుధసం
సేవార్హమై భూరితే
జోమాహాత్మ్యవిరాజియై గిరిశసం
స్తుత్యానుభావోల్లస
న్నామంబై యవితర్క్యమై సమధికా
నందంబుమై వెల్గు శ్రీ
రామబ్రహ్మము భక్తిమైఁ గొలుతు న
శ్రాంతంబు స్వాంతంబునన్. 1

ఉ. వల్లభు దూఱునక్కపటవర్ణిని నెట్టనిచూడ్కిఁ జూచి నా
యుల్లము మండెడుం బలుకకోరి శఠా యని లేచుభూమిభృ
త్తల్లజుపట్టిఁ బట్టి నిజతాత్త్వికరూపము సూపి మోహపు
న్వల్లి మునుంగఁజేయువటువేషధరు న్హరు సంస్మరించెదన్. 2

ఉ. అంబుజనాభునాభికమలాంతరమందుఁ బ్రభూతవేదగా
నంబు మనోజ్ఞఝంకృతినినాదముఁ బోల లసన్మరందపా
నంబున కాసమై నెనయునాలుగుమోములవింత తేఁటిచం
దంబున నొప్పుమంగళవిధాతను ధాతను సన్నుతించెదన్. 3

శా. కైలాసక్షితిభృద్వరేణ్యము నిజోత్ఖాతోచ్ఛలంబై పునః
పౌలస్త్యోద్ధృతిశంక శంకరుఁ జలద్వామాంగుఁ జేయఁగాలస

త్త్రైలీక్షీంకృతిశంక వాపి యుగపఽత్త్రిత్రంకపాలీసుఖ
వ్యాలోలాత్మకుఁ డై తనర్చుకరిరాఽడ్వక్త్రుం బ్రకీర్తించెదన్.

సీ. లలితవిద్యుల్లతాఽలసితం బగు ప్రవాళ
 ముద్యత్ప్రవాళ మై ఽ యొప్ప మీఱ
బహుళరత్నప్రభాఽభాసమానోపవనా
 హములు పూగుత్తులఽ నవలఁ ద్రోవ
వరనిబంధనబద్ధఽతరుణరత్నస్రవ
 త్సలిలంబు పూఁదేనెఽసారుఁ దెగడ
నాదోహణావరోఽహముల మీఁదికిఁ గ్రింది
 కరుగుచూడ్కులు తేంట్లఽ ననుకరింపఁ

తే. దరుణమందారవేల్లితోఽద్యల్లతాభ్ర
మంబు స్వప్రాణనాథుడెంఽదంబు పొంద
వీణ వాయించుచుండునఽవ్వాణి నాదు
జిహ్వపై సంతతమ్ము వఽసించుఁగాత. 5

క. కొలుతున్ మద్గురు సద్గుణ
కలితాత్ముని సంస్కృతాంధ్రఽకవితాచణు ని
ర్మలతత్త్వజ్ఞుని ధిషణో
జ్జ్వలధిషణుని ముక్కవిల్లిఽసాంబయశాస్త్రిన్. 6

క. శ్రీవేదవ్యాసకథిత
దేవీభాగవత మెల్లఁఽ దెలిఁగించి యశ
శ్శ్రీ వెలసిన మజ్జనకు మ
హావిద్వన్ముఖ్యుఁ దమ్మఽయాఖ్యు భజింతున్. 7

క. విష్ణుసమానుల నాకన
కృష్ణద్వైపాయనుల సఽమిద్ధయశోరో
చిష్ణుల సంస్కృతకవితా
నిష్ణాతవచఃప్రకీర్తఽనీయులఁ గొలుతున్. 8

ఉ. ఇంతకు నేర్చి యుండు నితఁఽ డీతని పల్కుల కింతయర్థ మం

చెంతటివాని కైన విధిసేయింపఁగ రాక తనర్చువాని న
త్యంతరసోపబృంహకపదార్థవచోవిభవాభిరాము సే
వింతు ననన్యలభ్యసుకవిత్వవిలాసునిఁ గాళిదాసునిన్. 9

చ. తనకవితావధూటి వరదైవతవాక్సమలంకృతాంగియై
తనరుచునాంధ్రవాణి కయిదండను జేకొని భారతప్రప
ర్వనిరుపమానసౌధమున వర్తిలఁ గీర్తివహించుశబ్దశా
సనబిరుదాఢ్యుఁగొల్తు విలసద్గుణధుర్యుని నన్నపార్యునిన్. 10

సీ. ఒకచోట శైరీషసుకుమారపదచయా
త్మకము లై హృదయరంజకము లగుచు
నొకచోట సాంద్రపులకకదంబకసంజ
నకము లై యతిభయానకము లగుచు
నొకచోటఁ జతురతాప్రకటరసోపబృం
హకము లై హర్షదీపకము లగుచు
నొకచోట నుపనిషత్సకలార్థబోధసా
ధకము లై ముక్తిదాయకము లగుచు

తే. శ్రోతృజనకర్ణములను జగద్గురులఁ జేయు
నాంధ్రభారతపుండరీకాసనస్థ
తిక్కనబ్రహ్మముఖభారతీమనోజ్ఞ
గతుల నుతియింతు నాదువాగతులగతుల. 11

ఉ. భారతసంహితం దెలుఁగుబాస రచించి యరణ్యపర్వ మా
రౌర కొంతవెట్టఁ దగదన్నతి నన్నయ తిక్కయజ్వ తా
నైన రహిమై జనించి రసికోయాత్మకవిత్వము సెప్ప నొప్పవి
ద్యారమణీయుఁ గొల్చెదసుశ్లోకవిముఖ్యుని నెఱ్ఱనాఖ్యునిన్.

ఉ. ప్రాజ్ఞజనాగ్రగణ్యుఁ డయి భాసిలుతిక్కనతోఁ గవిత్వత
త్త్వజ్ఞులు వీఁడ యీ డయినవాఁ డనఁగాఁ గవితావిభూతి స
ర్వజ్ఞుఁడ నా మనీషిజనవంద్యమనీషిత నొప్పుసత్ప్రమా
ణజ్ఞునిఁ గొల్తు సద్గుణసనాథుని నాచనసోమనాథునిన్. 13

క. అతిమృదులమధురపదపూ
రితముగ సుకవినుతమనుచరిత్ర నుడువు నం
చితయశుని నాంధ్రకవితా
పితామహుని నల్లసాని పెద్దనఁ గొలుతున్. 14

క. శ్లేషరసాంచితమృదుపద
పోషణ మగువసుచరిత్రమును బండితహృ
త్తోషకముగఁ జెప్పినకవి
భూషణ నగురామరాజభూషణుఁ దలఁతున్. 15

క. తక్కుంగలధర వన్నెకు
నెక్కినవిద్వత్కవీంద్రబృందములకు లో
నెక్కొనినభక్తిపెంపున
మ్రొక్కిడుదుఁ దత్ప్రసాదమునకల్మికి నై. 16

క. అని యిష్టదేవతావం
దనమును సుకవీంద్రకీర్తనంబును బొనరం
బొనరించి పూర్వసత్కవి
జనతాకవితాసుధారసప్లుతమతి నై. 17

క. లసమానయశస్సంప
త్త్యసమత్రిపురానతమ్మయమహాకవిచం
ద్రసుతుఁడ వేంకటసూర్య
ప్రసాదరాయాహ్వయమునఁ బరఁగినవాఁడన్. 18

క. ఏను వితర్కింపఁగ నా
మానసమునఁ గవులలోన మంజులకవితా
శ్రీనిధులలోనఁ దిక్కన
పో నెఱజాణ యనుతలఁపు పుట్టెం బిదపన్. 19

ఉ. తిక్కనసారపుంగయితతీ పెద చీటుకొనంగఁ జేసి నే
నొక్కతెలుంగుకావ్యము రసోచితభంగిరచించి ధాత్రిఁ బెం
పెక్కినసత్కవీంద్రులయహీనయశంబును బొందు టొప్పున

న్వాక్కసపుందలంపునను వీటిడి నైతి విచారహీనతన్. 20

క. తలఁచికొనఁ బిదప మది చం
చలత నిగుడ్చెం గుమారసంభవకావ్యో
జ్జ్వలరచనాసందర్భము
తలఁపునకుఁ వచ్చి కరము తహతహ వ్రేఁకమున్. 21

చ. కవికులసార్వభౌముఁ డనఁగా నుతి కెక్కినకాళిదాసస
త్కవికవితారసంబును దగంగఁ దెలుంగున కేను దేర నం
తవలఁతిఁ గామి తెల్ల మయి సంజలచిత్తముఁ ద్రిప్ప నేరమిం
దివిరి కుమారసంభవము నేఁ దెలిఁగింపఁగ సాహసించితిన్. 22

ఆ. గిరిసుతాగిరీశపరిణయాదిపవిత్ర
చరితములఁ గుమారసంభవంబు
నిఖిలపండితార్చనీయ మై పదునేడు
సర్గములఁ దనర్చు జగతి నందు. 23

ఉ. ఎన్మిది కాళిదాసుకవీంద్రుఁడు సర్గము లొప్పఁగా రచిం
చె న్మతిఁ గల్గుతొమ్మిది రచింపఁగ లే దని పెద్ద లందు రం
చు న్మది నేనునుం దలఁచి చూడఁగ నాకును నట్లతోఁచె నై
న న్మహితాత్ము పేరను దనర్చుటఁ జేసి తెలుంగు చేసెదన్. 24

క. ఎడనెడఁ దగుయుగ్మంబుల
కడఁ దక్కఁగ శ్లోకమున కొకఁడ పద్యం బే
ర్పడఁగా నిర్వచనంబుగఁ
గడ ముట్ట న్నే రచింతుఁ గావ్యం బెల్లన్. 25

క. క్షితిపయినిఁ "బ్రమాదో ధీ
మతా మపి" యనెడుబుధోక్తి మది నిడి సుకవి
ప్రతతి క్షమి యంచు నాదుక
వితఁ గల్గెడుదోసములను వేయును నేలా. 26

తే. రహినిఁ ద్రిపురానతమ్మయరాట్కవీంద్రు
మజ్జనకు నెంచి యైన విద్వజ్జనంబు

గారవించు మత్కృతిఁ జెట్టుకొంపేరు సెప్పఁ
గాయ లమ్ముఁగు ఫ్రొవు నకొన్నాయ మొప్ప. 27

క. అని నిశ్చయించి గ్రంథర
చనసేఁతకు మును మదీయసత్సంతతిసం
జనితమహాపురుషుల వ
ర్ణన సేసెద వంశవర్ణనం బను పేరన్. 28

ఉ. ధాత్రిని నాల్గుజాతులను దద్దయు బ్రాహ్మణభక్తి గల్గి స
త్క్షత్రియవంశసంభవులసఖ్యము సేకొని మానవంతులై
మిత్రకులప్రమోదము నమిత్రనిషూదనముం ఘటించుచుం
క్షాత్రసమగ్రవృత్తిఁ దెలగాలుదనర్చుచునుందు రెంతయున్

ఉ. అందుఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచి దొరలం బిరుదంబునవన్నె కెక్కి గో
విందపదాబ్జభక్తులయి విశ్రుతవైభవులై దయాళులై
సుందరులై యశోవిభవశోభితులై నిజపౌరుషం బెల
ర్పం దనరాగుఁచుంద్రు త్రిపురానకులోద్భవు లట్టి వారిలోన్.

సీ. వంశధారాతీరవసుమత్యనతిదూర
సిద్ధాంతసద్గ్రామసీమవాసి
ద్విగుణీకృతాశేషదిగ్దంతిదంతాచ్ఛ
శోభావిశేషయశోవిలాసి
నానాగ్రహారదానప్రపోషితవిప్ర
కృతమహాశీర్వచస్తతివిభాసి
స్వాకృతోజ్జ్వలతటాకసరసవాఃపానసం
తుష్టపాంథాళిసంస్తుతివికాసి

తే. తీవ్రవాక్కంటకోగ్రవిద్విడ్లతాసి
వాసి కెక్కెను ద్రిపురానవంశమూల
పూరుషుఁడు సర్వలోకసంపూజితుండు
మహితరాఘవదాసనామక విభుండు. 31

చ. అతని నుతింపఁగా నగునె యాతని నాతఁడ పోలుఁగాక యా

ర్జితవిభవంబునన్ గుణగరిష్ఠత ధైర్యసమగ్రవృత్తి న
ప్రతిమదయార్ద్రచిత్తత నరాతినిరాకృతి భూరిదానశీ
లత నతిలోకశూరతను లాలితరూపవిలాససంపదన్. 32

శా. ఆలోకోత్తరునగ్రసూనుఁడు సముద్యత్పాండుకీర్తిప్రభా
జాలక్షాళితదిక్తటుండు దనరెన్ సమ్యగ్దయాపూర్ణదృ
గ్లోళుం డార్యుఁడు దానకర్ణుఁడు లసద్గోపాలదాసాఖ్యుఁ డా
భీలారాతిభయంకరుం డుదధిగంభీరుం డుదారుం డిలన్. 33

ఉ. ఆమహనీయుతమ్ముఁడు మహామహుఁ డున్నతుఁ డుల్లసద్యశః
కాముఁడు శూరుఁ డింద్రియవికారవిదూరుఁడు ధైర్యశాలి తే
జోమహిమాతిశాయి పరిశుద్ధచరిత్రకుఁ డొప్పె వేంకటా[ద్రి
స్వామిసమాహ్వయుండు బుధవంద్యుఁడు సర్వజనాభినంద్యుఁ

శా. ఆమాన్యాగ్రణికిన్ యవీయసుఁడు మారాకారుఁ డుద్యద్య
ధాముం డర్థిజనేష్టదాయి భగవద్ధ్యానైకతానుం డరి [శ్రో
స్తోమారణ్యదవానలుండు జనసంస్తుత్యాత్మచారిత్రుఁ డై
రామస్వామ్యభిధానుఁ డొప్పెఁ గశ్రీరామునిన్విడంబించుచున్

శా. ఆరాజత్సుగుణాభిరామున ననుజుం డవ్యాజసత్యవ్రత
త్వారూఢాత్ముఁడు ధర్మమార్గరతుఁ డుద్యద్ఘోరనిస్సారసం
సారార్ణోధివితీర్ణుఁ డూర్జితయశస్సారుండు ధీరుండు వి [మై.
స్ఫారాంచద్గుణుఁ డప్పయాహ్వుఁ డెసఁగెన్ సర్వోత్తమఖ్యాతి

క. ఆఘనుజఘన్యజుఁడు విగ
తాఘుఁడు రాహుత్తపుంగవాగ్రణి విబుధ
శ్లాఘాపాత్రుఁడు గుణజిత
రాఘవరాముఁడు ప్రకాశరాయఁడు వెలసెన్. 37

ఉ. ఆమహితాత్ములందు విబుధాగ్రణి నాఁ దనరారువేంకట
స్వామిమహాతపఃఫలము సాధ్వి యనం జనుచిట్టమాంబబ
ల్నోములపంట యర్థిసుమనోధరణీజము భూరిసద్గుణా
రామము తమ్మయాఖ్యుఁడు విరాజిలె భూజనగీయమానుఁడై.

చ. అతనినిసర్గసద్గుణములెంచఁ బదాఱవపాలు సెప్పఁ బం
డితులకఁ గాదు నాఁగ జనులే ననుబోఁటికి నైన నాదుదు
ష్కృతములు వ్రావఁ బుట్టెఁ గృతకృత్యత నొందఁగ నేర్చు భంగిన
య్యతులగుణాంబురాశిని మహాకవిశేఖరు సన్నుతించెదన్.

చ. పటుతరతత్త్వవేది హరిభక్తుఁడు సద్గుణరాశి కీర్తిలం
పటమతి తిమ్మరాజకులమాన్యుఁడు కౌశికగోత్రజుండు వేం
కటశివరాయనామకుఁ డకల్మషుఁ డెవ్వని ప్రాణమిత్ర ము
త్కటయశుఁ డాతఁ డొప్పెసఁగెఁ దమ్మయభక్తజనాగ్రగణ్యుఁడై

సీ. తనప్రతాపానలంబు వినదీప్తిపై నొడ్డి
యగులకు దుర్నిరీక్ష్యంబు గాఁగఁ
దనయశోలత హరిద్ఘనకుడ్యములఁ బ్రాఁకి
వేల్పుమ్రానికి వన్నె వెట్టి నిగుడఁ
దనసచ్చరిత్ర మాటవరేంద్రులను మీఱి
మునుల కైనను దిన్నఁదనముఁ గఱపఁ
దనచేయి చేయి సాఁచినయర్థి నర్థి వే
ఱొకని కై చే సాఁపకుండఁ జేయ

తే. ఘనత వహియించె సర్వదిక్కందరాంత
రాగతాశేషవిద్వన్మృగాధినాథ
బృందతుందిలమందిరాళిందుఁ డగుచు
నర్యమప్రభుఁ డాతమ్మయప్రభుండు. 41

ఉ. భాగవతోత్తముం డనఁగఁ బ్రస్తుతి కెక్కెఁ జతుర్వారిద్దరీ
భాగవదాత్తకీర్తి యయి భాసిలె శక్తికథాసుధాఢ్య మా
భాగవతంబుఁ దాఁ దెలుఁగుబాస రచించెఁ దగంగ నమ్మహా
భాగవరేణ్యు నెన్నఁగను బన్నగనాథున కైన శక్యమే. 42

ఉ. కారణజన్ముఁ డూర్జితుఁ డకల్మషుఁ డాశ్రితపక్షపాతి సం
సారవికారదూరుఁడు యశఃపరతంత్రమనస్కుఁ డంచితా
కారుఁడు జాహ్నవీజలవిగాహనపావితసర్వగాత్రుఁ డో

ప్పారెను దమ్మయాఖ్యుఁడు గయాకృతకర్మ పితౄణము ద్రుంచెడై.

తే. సిరియు విద్యయు రూపంబు నుదారతనంబు
జవ్వనంబు గల్గియును స్వచ్ఛందుఁ డయ్యుఁ
బరమభాగవతుం డనం బరఁగె ధరణి
మనుజమాత్రుండె తలఁపఁ దమ్మయవిభుండు. 44

ఆ. అరయు లౌకికవ్యులయట్టిదే తమ్మయ
ప్రతనకవికృత ప్రబంధసరణి
గడియలోన నొక్క కావ్యంబు రచియించు
భూరితరకవిత్వధార గలఁడు. 45

క. "శ్రీరంగ రంగ రంగప
తే రాజీవాక్ష"యని ప్రతిక్షణమును ల
క్ష్మీరమణుఁ దలఁచుతమ్మయ
నారయఁ బ్రహ్లాదుఁ బోల్చు టర్హము కాదే. 46

క. నిహాగ్రము గొనినఁ దమ్మయ
యాగ్రహానునఁ బగఱఁ బాతు నతలంబున సా
నుగ్రహుఁడ డైన శ్రితుల స
మగ్రకృపఁ మిన్ను ముట్టునట్లుగఁ జేయున్. 47

ఉ. పుట్టిననాఁటఁగోలెఁ జెడుపోకలఁ బోవుట లేదు విద్యకుం
బుట్టినయిల్లు లీలలను బొంకి యెఱుంగఁడు మేలిజాళువా
పుట్టము దాల్పు నిల్పు సతము న్మదిఁ దమ్మయ యిట్టి యాతనిం
బట్టిగఁ గన్నదంపతులభాగ్యము వర్ణన సేయ శక్యమే. 48

చ. జనకుఁడు నాకటంచు నుతిసల్పితి నిట్లని యెంచ త్రోవకుం
జనకుఁడు సూరులింతయు నిజంబహోగడ్తలు గావు ధాత్రినా
జనకుఁడు నాఁగఁ బేర్వడిన సజ్జనుఁ డాతఁడు కేవలంబు రా
జనకుడు రాజమాళి యన నొఁగద తమ్మయ శ్రీవిభూతిమై. 49

శా. నానాసద్గుణరత్నపేటి ననఘు న్నారాయణాంబా హరి
ధ్యానాధీనమనస్కుఁ డై పరఁగుము త్యాలాన్వయాబ్ధీందు ల

క్ష్మీనారాయణుపుత్త్రిఁ బత్నిగ వరించెం దమ్మయామాత్యుండుల
క్ష్మీనారాయణు లౌర వీ రని జనుల్ కీర్తింప నత్యున్నతిన్.

చ. బహుతరజన్మపుణ్యపరిపాకసమగ్రతకల్మి నమ్మహా
మహులకుఁ బుత్త్రకుండయితిమజ్జననంబు ఫలింప శ్రీరఘూ
ద్వహకరుణాప్రరూఢకవితాప్రవణత్వము భక్తియుక్తిన
మ్మహితనయాధినేతకు సమర్పణ సేసెద నట్లు గావునన్. 51

షష్ఠ్యంతములు.

క. వందారుభక్తజనతా
మందారున కమలపదకమలతలవినమ
ద్బృందారకునకు ననఘున
కుం దారకునకు నతాఘకుట్టాకునకున్. 52

క. త్వాంతాహంతాభేదని
హంతకు బ్రహ్మాండరథనియంతకును దశా
శాంతాక్రాంతాచ్ఛయశః
కాంతునకుఁ ధరణికన్యకాకాంతునకున్. 53

క. బ్రహ్మానందమయునకుఁ
బ్రహ్మాదిసుపర్వసేవ్యపదునకును గృ
బ్రహ్మణ్యావనపరునకు
బ్రహ్మణ్యున కాత్మభక్తపరతంత్రునకున్. 54

క. కుంఠితసురపుష్కరదశ
కంఠానేకపకరోటికావిసరసము
ల్లుంఠనకేళీదారుణ
కంఠీరవనఖదమోఘఖరవిశిఖునకున్. 55

క. నామావశేషితాశే
షామరశత్రునకు నింద్రియాతీతునకుం
గామాహితసం
క్షేమంకరనామునకును శ్రీరామునకున్. 56

క. విన్నపము సేయుగతి హృ
త్సన్నిధి నద్దేవు నిలిపి సమ్యగ్భక్తిం
జెన్నగుతత్కావ్యార్థం
బు న్నేఁ గంచాదిపద్యములు రచియింతున్. 57

కథాప్రారంభము.

క. శ్రీసీతాకుచకుంకుమ
వాసితవక్షఃకవాట వల్గులలాటా
దాసేరకజనతాఘని
రాసకనామా గుణాభిరామా రామా. 58

ఆ. అవధరింపు త్వత్పదాంబుజార్పితముగ
నారచించునలకుమారసంభ
వాఖ్యకావ్యరత్నమం దలరాగుక
థాక్రమంబు జితసుధాక్రమంబు. 59

క. కలఁడు హిమాలయుఁ డనుగ
ట్టులరాయఁడు దేవతాత్ముఁడు కుబేరదిశా
స్థలిఁ బూర్వాపరసాగర
తలము లొరసి ధరణిమానదండముపోల్కిన్. 60

క. మల లెల్ల వాని దూడఁగఁ
జలిపి ప్రదోగ్ధ యయి గోహనచణమేరువు రా
జిల నిలఁ బృథుదర్శిత ను
జ్జ్వలరత్నమహౌషధిప్రచయముం బిదికెన్. 61

క. బహురత్నజనకుఁ డగున
మ్మహీధరవరుసొబగు మంచు మాపఁగ లేదె
మ్మహి గుణతతి నొకదోసము
మిహికాంశునిఘృణుల గుఱుతుమెయిని నణంగున్. 62

తే. అప్సరోవిభ్రమాలంక్రియావిధాత్రి
ఘనశికలసంక్రమితరక్తకాంతి యైన

ధాతుమత్తనకాలసంధ్యవలె నాత్మ
శిఖరములఁ దాల్చు నాగిరిశేఖరుండు. 63

క. మొలవఱకుఁ దిరుగుజలధర
ములక్రిందినెత్తములనీడఁ బొంది మనుచు వా
నల నొచ్చి యెండ గలతద
చలనాయకుశిఖరములకుఁ జనుదురు సిద్ధుల్. 64

క. నెఱమంచున నెత్తురు రూ
పఱ నేనికతిండ్లయడుగు లరయ వలను గా
కెఱుకగమి యమ్మలం దెరు
వెఱుఁగుఁ గోళ్లను జాఱు నెలముత్తెములన్. 65

క. కరిబిందుశోణముల ధా
తురసవిలిఖితాక్షరములఁ దొలఁకుచు బుజప
త్త్రిరినారలు విద్యాధర
తరుణులస్మరలేఖము లయి తద్గిరిఁ బొలుచున్. 66

క. ఉరుకందరముఖపవన
స్ఫురణాంగీచకబిలములఁ బూరించుచు న
గ్గిరి హెచ్చుగఁ బాడెడుకి
న్నరులకు వాంశికతఁ బూను నా నొప్పారున్. 67

క. కటములతీఁటలు వ్రా గజ
ఘటలు సరళతరుల రాయఁగాఁ బాల్వడి త
త్స్ఫుటతరపరిమళభర మ
చ్చొటున న్నెత్తములఁ జేయు సురభిళములు గాన్. 68

క. రేల నికుంజములను రతి
మేళనమునఁ జొక్కుభిల్లమిథునములకుఁ ద
చ్ఛైలరుచిరౌషధీతతి
తైలము గోరని ప్రదీపతతి యై పొలుచున్. 69

క. సరణి ఘనీభూతతుహిన

భరమున మడమలను వ్రేళ్ల బాధ వడియు దు
ర్భరకటికుచార్తిమైన
గ్గిరిఁ ద్వరఁ బోవంగ లేరు కిన్నరతరుణుల్. 70

క. హరివలన దివాభీతము
కరణి గవులఁ జొచ్చు తమముఁ గాచు నతం డా
శరణాగతుఁ డన దైనను
దొరల కెసఁగు మమత కోవిదునియందుబలెన్. 71

క. వాలవ్యజనావళి జ్యో
త్స్నాలలిత నితస్తతః ప్రచలవాలతతా
భాళిని సార్థకముగఁ ద
చ్ఛైలేశపదమును జేయుఁ జమరీమృగముల్. 72

క. చేలములు గొనఁగ సిగ్గునఁ
దూలి నిలుచు కింపురుషవధూసమితికిఁ ద
చ్ఛైలదరీగృహాముఖముల
వ్రేలెడుజలదములు తెరలవిధమున నొప్పున్. 73

క. తెమ్మెర గాంగాపఃకణయు
త మ్మయి సారెకును దేవదారుతరువులన్
నెమ్ములపురులఁ గదల్చుచు
నమ్మల బోయలకు వేఁటయలపు దలంగున్. 74

క. మిత్త్రుఁడు క్రిందం దిరుగుచుఁ
జిత్రశిఖండ్యపచితావశిష్టము లగుత
ద్గోత్రాగ్రసరోరుహాశత
పత్త్రంబుల నూర్ధ్వముఖగభస్తులఁ దెలుపున్. 75

క. సవనాంగప్రభవత్వము
భువిఁ దాల్పఁగఁ దగినబలముఁ బొడగని విధి తా
నవనీభృన్నాథత్వము
నవభాగము నొసఁగె నారసాధరపతికిన్. 76

ఉ. అట్టిగుణోన్నతుండు కనకాద్రిసఖుండు క్షితిజ్ఞుఁడై నయా
గట్టులఱేఁడు మేన యనుకన్యను బైతృకమానసంబునం
బుట్టినదాని మానిజనపూజనయోగ్యను స్వానురూపఁ జే
పట్టెను శాస్త్రసమ్మతి నసారకులప్రతిపాదనార్థి యై. 77

క. తరువాతఁ గొన్నినాళులు
స్వరూపయోగ్యరతి వారు సలుపంగ మనో
హరయౌవనాఢ్య యైనశి
ఖరిశేఖరుధర్మపత్ని గర్భము దాల్చెన్. 78

క. మేన పదంపడి కనియెన్
మైనాకుని గఱుల నఱకుమఘవుఁడు కుపితుం
డైనను బవిసోఁకెఱుఁగని
వాని నహింవధూపభోగ్యు వననిధిమిత్త్రున్. 79

క. పిదప సతీమణి సతి ద
క్షుదుహిత హరుపూర్వపత్ని జనకానజ్ఞా
స్పద మై మై యోగంబున
వదలి నురలఁ బుట్ట శైలవధువుం బొందెన్. 80

క. నగపతివలన నియమవతి
యగు మేనక యందుఁ బుట్టి నాసతి యుత్సా
హగుణంబుచేతఁ గడు లె
స్సగఁ జేఁతం జెడనినీతిసంపద వ్రాలెన్. 81

క. నలుదెసలు తెల్విఁ జెందె న
కలుషం బై వీచె గాలి కంబు లులిసెఁ బూ
వులజడి గురిసెఁ జరాచర
ములు దనిసెం దత్సతీసముద్భవవేళన్. 82

క. ద్యోతితరుఙ్మండల యగు
నాతనుభవచేతఁ దల్లి యలరెన్నవజీ
మూతారావోద్గతమణి

చేత విదూరాద్రిపుడమి। చేడియకరణిన్. 83

క. ఉదయాదిగ దినదినమును
బొదలుచు శిశు వజ్రరేఖ। పొల్పున శోభా
స్పదము లగు నంగములఁ గా
ముకీమయకళాంతరముల। పోలికఁ బెంచెన్. 84

ఉ. బందుగు లెల్ల మోదమున। బంధుజనప్రియ కాయఁహార్యరా
ణ్ణందనకున్ నిజాభిజన। నామము పార్వతి యంచు నుంచి రం
తం దప మాచరింపఁ జనఁ। దల్లి యుమా యని యడ్డగింప న
య్యిందునిభాస్య కప్డులభి। యించె సమంచదుమా సమాఖ్యయున్.

ఆ. పుత్త్రవంతుఁ డైన। గోత్రేశుచూడ్కు ల
బ్బాలయందుఁ దృప్తిఁ। బడయ వయ్యె
విరులు చాలఁ గల్గు। విరితతి తేంట్లకుఁ
జూతతతినిఁ గరము। ప్రీతి గాదె. 86

క. ద్యుతిమత్కీలన్ దీపము
గతిని వియద్గంగ నింగి। కరణిం బ్రతిసం
స్కృతవాక్కునఁ గృతిబలె గిరి
పతి సుతచే భూషితుండు। పావనుఁ డయ్యెన్. 87

ఆ. చిన్ననాఁడు తనదు। చెలులమధ్యము నొంది
కేళిరసము నెల్లఁ। గ్రోలుమాడ్కి
గాంగపులినవేది। కలఁ గందుకములఁ బు
త్త్రికల నాలతాంగి। క్రీడ సలిపె. 88

ఆ. శరదృతువున గంగఁ। జక్రాంగములు వ్రాలె
తుప మహౌషధిని। స్వకాంతులు బలె
స్థిరతనోపదేశ। గిరిసుత నుపదేశ
వేళఁ బూర్వజన్మ। విద్య లొందె. 89

ఉ. మవ్వపుమేను దీపకు న। మర్చనిమంజులభూషణంబు బ
ల్గొవ్వివ్వారితే నెకన్యమగు। క్రొవ్వ్యుడఁ గూర్చెడు సాధనంబుఁ గ్రొం

బువ్వులవింటివానికిని బుష్పగణేతరమార్గణంబు నా
జవ్వన మంకురించెను రసాధరరాట్తనయాతనూలతన్. 90

తే. తరణికరముల విరియునె తమ్మికరణిఁ
దూలికం బొల్చుచిత్రంబుపోలె నూత్న
యౌవనంబున నేర్పడి యంద మొందె
సుదతిమైదీవ చతురస్రశోభి యగుచు. 91

క. అరుణోచ్చైరంగుష్ఠన
ఖరరుచి నడలందు శోణకాంతు లొలుకు నాఁ
గర మొప్పు తత్పదము లిలఁ
జరియించుస్థలారవిందసంపదఁ గొనియెన్. 92

క. ప్రాంచన్నూపురరవము గ్ర
హించుట ప్రతి గాఁగ నిర్ణయించుకొనినరా
యంచలు నేర్పెనొకో లీ
లాంచితవిన్యాసగతుల నాజవ్వనికిన్. 93

తే. భద్రవృత్తానుపూర్వత పరిఢవిల్ల
నాతిదీర్ఘంబులై యొప్పు నాతిజంఘ
లబ్జభవుఁడు సృజించి శేషాంగరచన
యందు లావణ్యమునకు సరియత్నుఁ డయ్యె. 94

క. కరివరకరవరకదళులు
పరిణాహాన్వితము లయ్యుఁ బైఁ గర్కశముల్
స్థిరశైత్యము లగుటం ద
ద్గిరిజోరులతోడ సాటికి వెలి గాంచెన్. 95

క. ఇందుధరుఁడు మీఁదట న
న్యేందుముఖీదుర్లభాంక మెక్కించుట నా
సుందరినితంబమునచ
క్కందన మెంతయును దెలియఁగా వచ్చుఁ గదా. 96

క. నీవిం గడచని నతనా

భీవివరములోనఁ జొచ్చి బిత్తరితనురో
మావళి దగెఁ గాంచీమ
ధ్యావేశితనీలమణిరుగంకురముబలెన్. 97

క. తనుమధ్య యైనపార్వతి
తనుతరమధ్యమున వళులు దనరెన్నవయౌ
వనము మనోజారోహణ
మునకుఁ సమకట్టుమవ్వపున్మెట్టు లనన్. 98

క. ఇతరేతర మొరయుచుఁ బా
ర్వతిపాండురకుచయుగంబు ప్రబలెఁ దదసిత
ద్యుతిముఖకుచయుగమునడుమ
నతితనుబిసతంతులకు ననవకాశముగన్. 99

క. విరిపిల్తుం డోడియు శం
కరుగళపాశములఁ జేసెఁ గావునఁ దద్భూ
ధరజాబాహులు దిరిసెన
విరిమెత్తఁదనంబు దెగడవే యూహింపన్. 100

క. ఘనకచకుచబంధురగళ
మునకు లసత్తారహారముఖ్యమునకు నుం
డనమండనీయభావము
పొనరె మిథఃకాంతిజననమునఁ దుల్యంబై. 101

క. సరసిజము నొందిశశిరుచి
సరసిజరిపు నొందితమ్మి సౌరు నెఱుఁగ ద
గ్గిరిజమొగము నొంది చపల
సిరి యిరుప్రా పొందుప్రీతిఁ జెంది వెలింగెన్. 102

క. చిగురున విడినక్ విరియుం
బగడముపై నుండెనేని మౌక్తికమును న
న్నగజయరుణోష్ఠగతరుచి
యగుతెలినగవునకు సాటి యౌనేమొ కదా. 103

క. ఉమ కలమంజులభాషిణి
యమృతరసం బొలుక మాట । లాడ వితంత్రీ
కముఁ జేసి మీటువీణియ
క్రమమునఁ బరపుష్టయును వి।రసనాద యగున్. 104

క. అనిలచలేందీవరరుచిఁ
గనుసుమచకితేక్షణములు । గన మృగములవ
ల్లను సతి పడసెనో సతివ
ల్లను మృగములు పడసెనో త।లంబె యెఱుంగన్. 105

క. అంజనశలాక దిద్దుగ
తిం జెలఁగెడునిడుదబొమల।తేజముఁ గని యా
క్రౌంజిగురులవిలుతుఁడు నిజ
మంజులచాపాభిరూప్య।మదమును విడిచెన్. 106

క. మనమునఁ దిర్యగ్జాతం
బునకుఁ లజ్జ గలదేని । భూధరజనెఱుల్
గని చమరీమృగసంతతి
తనవాలప్రియత నపుడ । తప్పక విడుచున్. 107

ఉ. వేయును నేల యీసకల।విశ్వపదార్థములందుఁ గల్గుబల్
సోయగ మొక్కచోటనిడి।చూడఁగఁగోర్కిగలాఁడువోలె వా
ణీయువతిప్రియుండు శశి।నీరరుహాద్యుపమానవస్తు లా
యాయనుకూలదేశముల।యందునమర్చిసృజించెనాసతిన్.

క. కామచరుఁడు నారదుఁ డా
భామిని నొకనాఁడు దండ్రి।పజ్జం గని యీ
రామ గొనుఁ బ్రేమ హరుమై
సామసపత్నీక యనఁగఁ । జను నని పలికెన్. 109

తే. అది మొదలు గాఁగ సుత యావ।నాఢ్య యైన
నచలపతి పొందఁ డన్యవ।రాభిలాష
హవ్యమును మంత్రపూతంబు।నగ్ని దక్క

నన్యతైజసగణ మొంద । నర్హ మగునె. 110

క. గిరిపతి తనసుత నడుగని
హరునిఁ బిలిచి యొసఁగ నోపఁ । డయ్యెను ధర స
త్పురుషుం డిష్టార్థంబును
బరు వేఁడఁడు యాచనావి । ఫలతాభీతిన్. 111

క. తొలిజని దక్షునిరోషము
వలనన్ సతి యెపుడు తనువు । వదలె నది మొదల్
లలనాంతరమును గోరఁడు
జలజాహితమౌళి ముక్త । సంగుం డగుచున్. 112

తరల. స్వనియతాత్మకుఁడై తపంబును । జల్పనాతఁడుజాహ్నవీ
ఘనరసోక్షితదేవదారుని । కాయమై మృగనాభివా
సనలచే సురభీకృతం బయి । చారుకిన్నరవల్లకీ
నినదమైనహిమాద్రిపై యొక । నెత్తమందు వసింపఁగన్. 113

తే. గణములును భూర్జమృదులవ । ల్కములు గట్టి
వరనమేరుసుమంబుల । శిరముల నిడి
మణిశిల నలంది శైలేయ । మంజులముల
బండఱాల వసించిరి । ప్రమద మొసఁగ. 114

తే. మంచురాలను డెక్కలఁ । జించివైచి
గవయమృగములు భయమునఁ । గనుఁగొనంగ
సింహగర్జనమును విని । చిటిలిపడుచుఁ
గింక మదకలవృషభంబు । అంకెవైచె. 115

క. అంతఁ దపఃఫలదుండు పు
రాంతకుఁడు సమిత్ప్రదీపి । తానలము స్వమూ
ర్త్యంతరము నునిచి యట న
త్యంతనియతి నేమొ కోరి । తప మొనరించెన్. 116

క. సురపూజ్యు ననర్ఘ్యుని నా
హరు నర్ఘ్యాద్యర్చనముల । నర్చించి జగ

త్పరివృత సఖీయుత నుతఁ
బరిచర్యల కొసఁగె నద్రిపతి యవ్వేళన్. 117

క. గిరిజాపరిచర్యా నియమ
పరిపంథియు వైనఁ బ్రమథపతి యియ్యకొనెన్
ధర వికృతిహేతు వున్న నె
వరిమనము చలింప కుండు వారలె ధీరుల్. 118

మాలిని. విరులు బలికిఁ గోయున్ వేదికాశుద్ధిఁ జేయున్
వరనియమజలంబుల్ దర్భలుం దెచ్చి యిచ్చున్
హరమకుటశశిజ్యోత్స్నాప్తవిశ్రాంతి యై యా
హరునిఁ బ్రతిదినం బాయంబ సేవించుచుండున్. 119

క. ఆసమయంబునఁ దారకు
చే సురనికరంబు బాధఁ జెంది వగచుచున్
వాసవు ముందఱ నిడి కమ
లాసనుమందిరము సేర నరిగె నరుగఁగన్. 120

క. పరిహృతముఖరుచు లగుని
ర్జరులకు సాక్షాత్కరించె జలజజుఁ డచటం
బరిసుప్తనలినవలినా
కరములకుఁ బ్రభాతమున వికర్తనుఁడుబలెన్. 121

క. ఆయవసరమున స్రష్టకుఁ
దోయజగర్భునకు సర్వతోముఖునకు భా
షాయువతిప్రియున కెరఁగి
యాయమరులు పొగడి రిట్టు లర్థ్యోక్తులతోన్. 122

క. సృష్టికి మును కేవలతో
త్కృష్టుఁడ వై వెలిఁగి పిదపఁ ద్రిగుణాత్ముఁడ వై
స్రష్టృత్వాదిక మొందిన
స్రష్ట త్రిమూర్తి వగునీకుఁ బ్రణతిశతంబుల్. 123

క. జలముల నమోఘబీజము

నిలుపఁ జరాచరజగద్వి । నిర్మాణము రా
జిలె దానఁ గాన నాజగ
ములకుం బ్రభువుఁ డని నిన్నుఁ । బొగడుదు రభవా. 124

క. ఒకరుఁడవ నీ వవస్థా
త్రికమున నాత్మీయమహిమఁ । బ్రేరేపుచు సృ
ష్టికి స్థితికిని లయమునకును
సకలంకా కారణత్వ । మందితి గాదే. 125

క. అనఘా మిథునములు సిస్సృ
క్షను ద్వివిధతనుఁ డగునీదు । గాత్రాంశంబుల్
జననం బందినసృష్టికి
జననీజనకు లవియ యని । చాటుదుః బుధుల్. 126

క. చిద్రూప స్వమానప్రో
ద్యద్రాత్రిందివుఁడ వగుచు । నలరారెడునీ
నిద్రావబోధముల చూ
భద్రాత్మక భూతములకుఁ । బ్రళయోదయముల్. 127

క. జగతీయోని వయోనివి
జగదాది వనాది వీవ । జగదీశుఁడవుఁ
నిగమనుత నిరీశుఁడవును
నగుదువు జగదంతుఁడవు ని । రంతకుఁడవునున్. 128

క. నీచేతన నినుఁ దెలియుదు
నీచేతన తగ సృజింతు । నిన్నుం గృతి వౌ
నీచేతన నీయందున
నోచతురాస్యా యణంగి । యుందువు గాదే. 129

క. నీవే స్థూలము సూక్ష్మము
నీవే కఠినంబు ద్రవము । నీవ లఘుగురుల్
నీవే కారణకార్యము
లీ వెందుదు భూతులను య । థేచ్ఛాగతులన్. 130

క. వేని కుపక్రమము ప్రణవ
మౌ నుచ్చారణము త్రిస్వరారాధ్యము కర్మం
బౌ నిజ్య యత్ఫలము దివి
యౌ నట్టిశ్రుతులకుఁ బ్రభవుఁ డైతివ కదా. 131

క. నినుఁ బురుషార్థప్రవివ
ర్తినిఁ బ్రకృతినిఁగా బుధులు నుతింతురు దానిం
గనుసాక్షియుఁ గూటస్థుం
డును నగుపురుషునిఁగ నిన్నె నుతియింతు రజా. 132

క. పితలకుఁ బిత నీవే దే
వతలకు దేవతవు నీవె వాణీరమణీ
పతి నీవ పరాత్పరుఁడవు
శతధృతులకు నెల్లరకును శతధృతి నీవే. 133

క. నీవే హోతవు హవ్యం
బీవే భోజ్యంబు భోక్త నీవ ధ్రువుఁడ వౌ
దీవే వేత్తవు వేద్యం
బీవే ధ్యేయంబు ధ్యాత నీశ నిజముగన్. 134

క. అని మంజులసత్సూక్తుల
ననిమిషులు నుతింప మెచ్చి యంబుజభవుఁ డి
ట్లనియెఁ సురగణములతో
ననుగ్రహప్రవణుఁ డగుచు నాసమయమునన్. 135

క. ప్రతనకవి యైనయాగీ
ష్పతి నాలుగునెమ్మొగములఁ బలుకుట శబ్ద
ప్రతతిప్రవృత్తిచతుష్టయి
కృతార్థతాకలన మొంది యెంతయు నొప్పెన్. 136

క. భూరిబలులార యుగభుజు
లార ప్రభావముల మీర లాత్మీయాధీ
కారములనుండి యొక్కటఁ

జేరఁగ వచ్చితిరి మీకు । క్షేమంబ కదా. 137

క. ఏ మిది సురలారా మీ
మోములు రుచిఁ దొంటిభంగిఁ । బొల్పెసఁగ వధో
హైమస్తోమసమాహృత
కోమలరుచి యైనరిక్కగుమి । చందమునన్. 138

క. కాంతులు దఱుఁగుటను శచీ
కాంతునికులిశంబు శక్ర । కార్ముకశోభా
వంతంబు గాక కరము ప్ర
శాంతం బయి కుంఠితాశ్రి । చాడ్పున నుండెన్. 139

క. అరిదుర్వారం బగునీ
వరుణునికరపాశ మకట । వరమంత్రసము
చ్చరణాహృతబలకాకో
దరరాజమువోలె మిగుల । దైన్యము నొందెన్. 140

క. అపవిద్ధగద మగుటచే
నపహృతశాఖ మగుభూరు । హముఁ బోలి ధనా
ధిపుబాహువు హృచ్ఛల్య
స్వపరాభవమును వచించు । చందం బొందెన్. 141

క. దండమున విగతరుచిని య
ముం డిల వ్రాయుచుఁ గటా య । మోఘు మయినయీ
దండమును జులుకఁ జేయుచు
నుండెం బోలు పేది యాతు । నుల్ముకముబలెన్. 142

క. ఈపన్నిద్ధఅరుణులు ప్ర
తాపం బేదుటను జల్లఁ । దనముం గని చి
త్రాపాదితమూర్తులుబలెఁ
జూపులకుఁ విషయ మైరి । చోద్య మి దేమో. 143

క. చెల్లరె వాతంబులవే
గోల్లుంఠన మాకులత స । మూహ్యం బయ్యెన్

నీళ్లుం బ్రతికూలగతిని
వెల్లువరోధంబు దెలియు ♦ విధమున మఱియున్. 144

క. వినమితజటావిలంబితు
హీనకరలేఖంబు లగుచు ♦ నేకాదశరు
ద్రనిభృతశీర్షంబులు గడు
వినిహతహుంకారములను ♦ విశదపఱచెడున్. 145

క. ఏ మిది మును లబ్ధసితు
లౌషూరలు త్రోపు నడిరె ♦ యభియాతులచే
సామాన్యశాస్త్రసంతతి
భూమిపయి విశేషశాస్త్ర ♦ ములచేఁ బోలెన్. 146

క. ఓవత్సలార తెల్పెదు
నావలనక్షమీకుఁ బ్రార్థ ♦ నావిషయము లో
కావళిసర్గము నాయం
దావల సంరక్ష యుష్మ ♦ దాయత్త కదా. 147

క. అన విని మందప్రవిచల
దనిలోద్ధుతనీరజాక ♦ రాభాజిల్లో
చననలినసహస్రంబునఁ
దనగురు గురు సురవరుండు ♦ దాఁ బురికొలిపెన్. 148

క. పురికొలుప సహస్రదృగం
తరము ద్వినేత్రంబు వజ్రి ♦ నయనం బగునా
గురుఁడు నిబద్ధాంజలి యై
పరమేష్ఠినిఁ గూర్చి యిట్లు ♦ పలికె వినీతిన్. 149

క. భగవంతుఁడ నీ వనుక్రియఁ
బగఱవలన నాత్మపదము ♦ భంగము నొందెం
జగదంతర్యామివి నీ
కగపడనిది ముజ్జగంబు ♦ లం దెద్ది విభూ. 150

క. భవదీయవరోద్ధతుఁ డై

భువనంబుల ధూమకేతుఁ ♦ బోలెఁ జెలుప ను
ద్భవ మొందెఁ దారకుం డను
దివిజారి యొకండు ప్రబల ♦ తేజస్స్ఫూర్తిన్. 151

క. కమలాప్తుఁ డాతపం బా
యమరాహితువీటఁ గాయఁ ♦ డతిభీతినిఁ ద
త్కమనీయదీర్ఘికా నవ
కమలంబులు విరియుకంపె ♦ గాటము గాఁగన్. 152

క. కలువలదొర నిరతము నా
బలురక్కసిసేవ సలుపు ♦ భయ మందుచు జ
క్కులదొర చెలికానితలను
గలయూకళ దక్కఁ దక్కఁ ♦ గళలన్నిటిచేన్. 153

క. తెమ్మెరకు సుమస్తేయభ
యమ్మున నుపవనముచక్కి ♦ నరుగక తత్పా
ర్శ్వమ్మున వ్యజనానిల తు
ల్యమ్ముగఁ బ్రసరించుచుండు ♦ నతిసుఖదం బై. 154

క. ఋతువులు క్రమ మెడలి సుమ
వ్రతతీసంభారతత్పరత్వంబున సం
తతమును వనపాలురవలె
దితిజేంద్రునిమనము నరసి ♦ తిరుగుచునుండున్. 155

క. వననిధి వానికిఁ గానుక
కనుగుణ మగురత్ననిచయ ♦ మంభోమధ్యం
బున నెప్పుడు పరిపాకం
బును గనునో యనుచు నెదురు ♦ పొడగనుచుండున్. 156

క. జ్వాలదర్చిర్మణియుతకుం
డలిరాజప్రముఖఫణు ♦ లనారతమును రా
త్రుల నాఁటనిదీపంబుల
వలె సేవింపుదురు దానవకులాధ్యక్షున్. 157

క. సురపతియును దదనుగ్రహ
గరిమ నపేక్షించి కల్పకక్షోణిరుహా
భరణంబులఁ బంపుచు నా
సురశాత్రవుకరుణ కెదురు చూచుచునుండున్. 158

క. అనయము నీగతి సేవలు
గొనియు జగత్త్రితయబాధకుం డయ్యె నిహిం
సనమునకు యోగ్యుఁ డగుదు
ర్జనుఁ డుపకారమున నెందుఁ జక్కంబడునే. 159

క. సురతరుణీకరకమలన
కరుణాలూనకిసలయములు గలనందనభూ
మిరుహంబు లాదివౌకః
పరుచేతఁ ఛిన్నము లయి పతితము లయ్యెన్. 160

క. ఆరక్షఃకులనాథుఁడు
గూరుకఁ జెఱఁ బడినవేల్పుఁగొమ్మలు గడుఁ గ
న్నీ రొలుక విసరుదురు ని
ట్టూరుపు సరిగాలి వాలయ నొగి వీవనలన్. 161

క. హరిహరిఖురభిన్నామర
గిరిశృంగము లెల్లఁ బెల్లగించి బలిమి నా
సురరిపుఁ డాక్రీడోర్వీ
ధరవరములు గాఁగఁ జేసెఁ దనవేశ్మములన్. 162

క. సురశైవలినిని దిఙ్మద
కరివరదానావిలోదకముల మిగిలెఁ గ
ర్బురసరసిజముల నాతుం
టరి నిజదీర్ఘికలయందు నాటుటవలనన్. 163

క. స్వర్గస్థులు జగములు గన
నిర్గమనము వొందరైరి నిర్భయముగఁ ద
న్మార్గంబు విమానములకు

దుర్గమ మై యుంట నసుర దోర్గర్వమునన్. 164

క. వితతాధ్వరముల దీక్షితు
లతిభక్తి నొసంగుహవ్య మాదుర్మతి యా
దితిసుతుఁ డందఱముఁ గనఁ
హుతభుఙ్ముఖమున గ్రహించుచుండు బలిమిమై. 165

క. అచ్చపుమేనిం దాల్చువి
యచ్చరపతి చిరయశంబ యన నొప్పెడు న
య్యచ్చపుహరివర ముచ్చై
రుచ్చైశ్శ్రవము గొనె నసుర యుక్కు మెఱయఁగన్. 166

క. ఖలుఁ డగువానియెడఁ మా
చలుపును పాయంబు లెల్ల సాగక యుండెఁ
బలవన్మహౌషధావలి
యలముకొనినసన్నిపాతమందునఁ బోలెన్. 167

క. హరిచక్రమువలన జయము
దొరకొను మా కనుచు నుండ దురమున నదియుం
గరము పొలుపేది యసురం
బొరిగొన లేక తదురోవిభూషణ మయ్యెన్. 168

క. జితగిరిభిద్గజతద్గజ
పతు లతిమదకలితవృత్తి భయము దొఱఁగి యా
దృతిఁ బుష్కలాదిజలము
క్తతి వప్రక్రీడనంబు గఱచుచు నుండున్. 169

క. కావున దేవా మేము చ
మూవిభుఁ గోరెదము దనుజుఁ బొరిగొన భవముం
బో విడువ ముముక్షులు క
ర్మావలి ఛేదించుధర్మ మర్థించుక్రియన్. 170

క. సురసేనారక్షకు నే
వరూథినీనాథుఁ గొని దివస్పతి బందీ

తరుణింబలె రిపులగెలుపు
సిరి మరలుచునట్టివాని ॥ సృజియింపు మజా. 171

క. అని వాచస్పతి వలుకఁగ
వనజభవుఁడు వలికె మధుర॥వాక్కును సుభగ
త్వనిరూఢి నది జయించెఁ
స్తనితరవానంతరము యొ॥సంగెడువృష్టిన్. 172

క. ఇంచుక కాలంబు ప్రతీ
క్షించిన మీకోర్కి సిద్ధిఁ ॥ జెందెడు నే మీ
రెంచిన సేనానిని సృ
ష్టించుటకుం జాలఁ బురుష॥శేఖరులారా. 173

క. నావలనఁ బెరుఁగుదైత్యుఁడు
నావలనన క్షయము గనుట ॥ న్యాయమె తొలుతం
దా వృద్ధి సేసి దానిని
హా విషతరు వైనఁ ద్రుంప ॥ నగునే పిదపన్. 174

క. మును దేవావధ్యత్వం
బును కోరెను నన్ను సురరి॥పుం డొసఁగితి లో
కనివహములఁ గాల్చెడున
ద్దనుజేంద్రునితపము శాంత॥తం బొందంగన్. 175

క. సమరనిపుణు నద్దనుజుని
సమరావనిఁ దాఁకి దురము ॥ సలుపఁగ సాక్షా
త్ప్రమథాధినాథ రేతోం
శము దక్కఁగ మఱి యొకండు ॥ శక్తుం డగునే. 176

క. ఆతఁడు పరమాత్మ తమో
తీతం బగు తేజ మతని॥దివ్యతరమహ
త్త్వాతిశయంబును దెలియఁగ
నాతరమా మఱియుఁ బద్మ॥నాభునితరమా. 177

క. మీరు సమాధి స్తిమితం

బొరుద్రుమనము నినుము నరయస్కాంతశిలం
జేరఁ దిగుచుగతి హైమవ
తీరూపము చేత వేగ దివియఁ గడఁగుఁడీ. 178

క. హరువీర్యము నావీర్యము
భరియింపఁగ శక్య మగునె పార్వతికినిఁ ద
త్పురనాశనునిజమూర్త్యం
తర మగుజలమునకుఁ దక్కఁ దక్కొవ్వరికిన్. 179

క. ఆసర్వజ్ఞునికొమరుఁడు
మీూసైనాపత్య మొంది మించి సకలబం
దీసురరమణీమణివే
ణీసంఘముచిక్కు విప్పు నిజదోశ్శక్తిన్. 180

క. అని యిట్లు దేవతలతో
నని యంతర్ధాన మొందె నబ్జభవుఁడు నె
మ్మనములఁ గార్యాకూతము
బెనఁగొనఁగాఁ జనిరొ దివిజబృందము దివికిన్. 181

క. అనలాక్షు మోహపెట్టెడు
పనికి మదను నిశ్చయించి బలరిపుఁ డంతన్
వనజాస్త్రునిఁ గార్యోత్కం
ఠను ద్విగుణితరంహ మగుమనంబునఁ దలఁచెన్. 182

మాలిని. కనదళిచికురభ్రూకాంతశృంగంబు విల్ ర
త్యనుపమవలయుతత్యంక గ్రీవం దగంగా
నను చరమధుహస్తన్యస్తచూతాస్త్రుఁ డై వ
జ్రిని మదనుఁడు సేరెం జేతులన్ మోడ్చి యంతన్. 183

క. సురల విడిచి సురపతి య
మ్మరునిన్ వేగనుల నొక్కమాత్రన చూచెన్
దొరలగురుత్వము కార్యా
తురతం దలఁచుగ నిజాశ్రితులమెడఁ దోలఁగున్. 184

క. భావజ గద్దియదరిగా
నీవలన వసింపు మనుశచీశుప్రసాదం
బావలరా జౌదల సం
భావించి రహస్యముగను బలుకం దొడఁగెన్. 185

క. పురుషవిశేషజ్ఞ పనుపు
కరణీయం బెద్ది నీకుఁ గలదో త్వత్సం
స్మరణోత్పన్నానుగ్రహ
గరిమ న్నీయాజ్ఞఁ బెనుపఁగా నే వలతున్. 186

క. ఎవఁడు భవత్పద మొందఁగ
నవిరళతప మాచరించి యహిత మొనర్చెన్
దివిజేశా తెలుపుము వే
గ వశుం డగు నాసబాణకార్ముకమునకున్. 187

క. పరిపంథి యెవ్వఁడో సం
సరణత్రాసమున ముక్తిసరణిం బొందెన్
దరుణీకటాక్షశృంఖల
చిరబద్ధు నొనర్తు వానిఁ జెప్పు మహేంద్రా. 188

క. కవిశిక్షితనీతి యయిన
భవదరిధర్మార్థములను బాధింతు శచీ
ధవ రాగచరుఁ బనిచి వె
ల్లువ పెల్లై యేటియొడ్డు లోఁ గొనుమాడ్కిన్. 189

క. పతిదేవత యెవతె మనో
జ్ఞత నీమదిఁ జొచ్చెఁ జెపుము స్వఃపురనాథా
గతలజ్జ యగుచుఁ దాని
న్నతిరయమునఁ గౌఁగిలించుకొనట్టు లొనర్తున్. 190

క. సురతాపరాధమున నిజ
చరణానతు నిన్నుఁ ద్రోచుసతినిఁ దెలుపు మా
తరుణి ననుతాపమునఁ జె

చ్చెరఁ జివురులసెజ్జఁ బొరలఁ జేసెదఁ గమనా. 191

క. స్వారు వేల ప్రసన్నుఁ డగుము
హరిహాయ నీ తెల్పు దనుజు నలవు దలఁగి నా
శరములను క్రుధాస్ఫురితా
ధర లగు స్త్రీలకును బాదదాసు నొనర్తున్. 192

క. సుమశరుఁడ నయ్యు మధుసా
యమ కొని నీకృపఁ బినాకి యైనహరుని ధై
ర్యముఁ దలఁగెద ననఁ దక్కొరు
లమరేశా ధన్వు లెవ్వ రరయఁగ నాకున్. 193

క. అన వజ్రి యూరుగతపద
మును బదపీఠమున డించి మును తాను దలం
చినపనిన స్వసామర్థ్యం
బును వెల్లడి చేయురతివిభున కిట్లనియెన్. 194

తే. సఖుఁడ యింతయుఁ జేయంగఁ జాలు దీవు
పవియు నీవును నాదగు ప్రహరణములు
పవి తపోబలవంతులపజ్జఁ బోదు
సాధకుండవు సర్వతశ్చారి వీవు. 195

క. నీశక్తిఁ దెలిసి మత్సం
కాశుని నినుఁ బనుతు గొప్పకార్యంబున ల
క్ష్మీశుఁడు భూధరతఁ గని క
దా శేషునిమై ధరింప నాదేశించెన్. 196

చ. గిరిశునిపై శరాళిఁ బరఁగింపఁగఁ జాలుదు నంటి గాన మా
గురుతరకార్య మీవు సఫు కూర్పఁగ సమ్మతి నొందినట్లయీ
యరిజనదుఃఖితాత్ము లగు యజ్ఞభుజుల్ నినుఁ గోరుటెల్ల నా
పురహరుమీఁద నీవు శరముల్ పరఁగించుట యంచు నెంచుమా.

ఉ. ఈసురసంఘ మెల్లను మహేశ్వరవీర్యజు సైన్యనాథుఁగాఁ
జేసి నిజద్విషజ్జయము సేకొనఁ గోరుచునుండె మంత్రవి

న్యాసము చేత నొప్పి పర మాత్మ విని శ్చలచిత్తుఁ డైన కై
లాసనివాసు నొంపఁగఁగ లారె త్వదస్త్రము దక్కఁ దక్కొరుల్

క. యతచిత్తుఁ డైనయాహరు
క్షితిధరపతిజానురక్తుఁ జేయఁగవలయున్
శితిగళువీర్యముఁ దాల్పఁగ
నతివలలో నుమయ యోపు నని విధి సెప్పెన్. 199

క. గిరిజయు నధిత్యకఁ దప
స్స్థిరుఁ డగుశంకరుని సేవ సేయుచునుండెన్
గురునిపనుపు మై నని నుడి
విరి ము స్కచ్చరలు నాదు వేగులవారల్. 200

ఆ. కానఁ జనుము సిద్ధి గన దేవకార్యంబు
నల్పు మొందువలన సాధ్య మైన
నీవ చూ నిదాన మిప్పని బీజాంకు
రోద్భవమున కాది నుపక్రమట్లు. 201

చ. సురవిజయార్థ మై కడఁగి శూలిపయి న్నిశితాశుగంబులం
బరపఁగ నీక చెల్లు సురపక్షకృతార్థుఁడ వైతి వీవు దు
ష్కరత ననన్యసాధ్య మగు కర్మము ధాత్రిని నప్రసిద్ధ మై
పరఁగినదయ్యుఁ బూరుషుని భవ్యయశఃపరిపూర్ణుఁ జేసెడున్.

క. నిను వేల్పులు వేఁడెదరఁట
పని ముల్లోకంబులకును బహుహితమఁట య
ప్పని ధనువుననఁట ఘాతుక
మును గాదఁట యారు నీవ పో బంట విలన్. 203

క. మనసిజ యీ మధుఁడును నీ
కనుచరతం జెప్పకయ సహాయుఁడ యాఁగా
యనలునకు సహాయుఁడు గ
మ్మని యెవ్వఁడు మాతరిశ్వు నాజ్ఞాపించెన్. 204

చ. అన విని యట్లకాక యని యమ్మదనుండు ప్రసాదదత్తమా

లనుబలె వాసవాజ్ఞను దలఁక ధరియించి ప్రయాణమైనయం
తన సుమనఃకరీంద్రతను తాడనకర్కశ మహాకరాంబుజం
బునసమరాధినాయకుఁడు పుష్పశరాంగముఁ దట్టినయ్యెడన్.

క. రతితోఁ బ్రియసఖుఁ డగుమధు
నితోడ సభయముగ వెడలి నిజతనునాశా
శ్రితకార్యసిద్ధి యైరతి
పతి సేరెన్ హైమవతము భవునాశ్రమమున్. 206

క. వినియతమునిజనులసమా
ధినియమ మెడల మనమున రతిపతియు గర్వం
బున నడరఁగ నామని య
వ్వనమున నిజరూప ముంచి వడి జృంభించెన్. 207

క. ఇనుఁడు కుబేరనిగుప్తా
శను సమయము దొఱఁగి పొందఁ జన దక్షిణాది
గ్వనితముఖంబునఁ గరువలి
ని నిగుడ్చెం గొందలంపునిట్టూర్పో యనన్. 208

క. లలనాశింజితనూపుర
కలితచరణతాడనంబుఁ గాంక్షింపక వం
జులము మొదలు మొదలుగ సుమ
ములఁ జిగురులతోడ నొక్క మొగిన వెలార్చెన్. 209

క. మధుఁడు కిసలపత్త్రంబుల
ను ధరించెనుచూతశరమును రచించి లస
న్మధుకరడింభములను గుసు
మధన్వనామాక్షరములమాడ్కి నమర్చెన్. 210

తే. వర్ణమున నొప్పి యుండియుఁ గర్ణికార
సుమము నిర్గంధ మగుట మనమునఁ గలంచె
స్రష్టవృత్తంబు తఱచుగ సకలసుగుణ
రాశి నొక్కెడఁ గూర్పఁ బరాఙ్ముఖంబు. 211

చ. ముకుళము లొట్ట బాలశశిపోలిక వక్రములై నరక్తకిం
శుకకలికాకదంబములు శోభిలె నంత లసద్వసంతనా
యకునిసమేళ మొందుసమయంబునయందు వనస్థలీనవాం
గకమునఁ దేజరిల్లెడునఖక్షతపంక్తు లనంగ నెంతయున్. 212

తే. లగ్నషట్పదాంజనభక్తిలలితతిలక
మాత్తముఖమునఁ దనర బాలార్కమృదుల
రాగమునఁ జూపెకిసలాధరంబు నప్పు
డెంతయు నలంకరించె వసంతలక్ష్మి. 213

చ. అనయము గాలిఁదూలెకుప్రియాళుమహీరుహమంజరీరజం
బునఁ గనుగాన కుండినను భూరిమదోద్ధతికల్మి మర్మర
ధ్వనిఁబడుపండుటాకులను దద్దయుఁజూడ్కికి సొంపునింపున
వ్వనమున సంచరించు మదవన్యమృగసంతతి గాలికడ్డమై. 214

ఉ. మానవతీశిఖామణులమానము మాయము సేయ నోపి త
త్సూనశరాసనోక్తము సొంపెసలారు నిదేశవాక్యమో
నా నవచూతపల్లవగణంబుల మెక్కి కషాయకంఠతం
బూని మనోజ్ఞభంగి మదపుంబికరాజము కూసె నత్తఱిన్.

క. హిమ మేగుటచే విశదో
ష్ఠముల సితీభూతవదనజలజద్యుతులం
గొమరు మిగులుకింపురుష
ప్రమదలచెక్కులను జెమట వరఁగెందిర మై. 216

క. అనలాక్షాశ్రమవాసులు
మును లసమయసుమసమయసముద్భవము గనుం
గొని కడుఁ బ్రయాసమునఁ దమ
మనములచాంచల్యగుణము మానిచి రంతన్. 217

క. ననవిల్లె క్కిడి రతితో
డన రాఁ బూవిల్తుఁ డయ్యటవిఁ జేరినయం
తన యచటిమిథునములు ప్రియ

మున రంజిలె రతివిలాసములు తేటపడన్. 218

క. తన ప్రియను గూడి యళి సుమ
మను నొకపాత్రమున మధువు నాస్వాదించెం
దను వంటుటచేఁ గను మూ
సినమృగిని మృగంబు గోఁకె శృంగముచేతన్. 219

చ. కమలపరాగగంధి యగు కమ్మని పుక్కిటినీటి తేట రా
గమున మదద్విపాంగన స్వకాంతునకిచ్చెఁ బ్రమత్తచక్రవా
కము దెలిదమ్మితూఁడును సగంబు భుజించి తదీయశేషముం
దమకము మీఱఁగాఁ దనదు నాతి కొసంగి బహూకరించెడున్.

తే. చెమటచిత్తడిఁ జెదరు పత్త్రములఁ దనరి
కుసుమమధుఘూర్ణితాక్షులఁ గొమరు మిగిలి
యున్న ప్రియురాలిమోమును గిన్నరుండు
రహినిఁ జుంబించె గీతాంతరములయందు. 221

క. ఘనకుసుమస్తబకస్తను
లును సురుచిరకిసలయోష్ఠలును నగు వల్లీ
వనితలవలనఁ దరులు నం
తనతలతాబాహుబంధనంబులఁ బొందెన్. 222

క. గిరిశుం డత్తఱి నచ్చర
విరిఁబోఁడులగానములను విని యు నిజతపః
పరుఁడై యుండెను స్వాత్మే
శ్వరులఁ గలఁప విఘ్నములకు శక్యం బగునే. 223

క. వనపొదరింటిహజారం
బున బంగరుబెత్త మెడమముంజేఁ గొని ని
ల్చిననంది ముక్కుపై వ్రే
లి నిడి పనిచె గణములం జలింపకుఁ డనుచున్. 224

చ. పలుకఁగ మానె నెవ్వెడను పక్షిముఖాండజముల్ ద్రుమాళిని
శ్చలత వహించియుండె మృగసంతతి సంచరణంబు మానెఁ దేఁ

టులబలుపాటలాటలునుగోడొంకె వనంబు సమస్తము న్నిరా
కులమయియుండె చిత్తరువ్రాసినకైవడి నొప్పెనునందిపన్పనన్.

చ. అలగులవిల్తుఁ డత్తతిని యాత్రకుఁ బురోగతశుక్రదేశముం
బలె హరుదృక్పథం బెడలి ప్రాంతములం గడు నల్లిబిల్లిగా
నలముల తావితానముల నందను మీఱునమేరుశాఖులం
బొలుపగుచంద్రశేఖరుతపోనిలయంబున జొచ్చె నచ్చటన్.

తే. వ్యాఘ్రచర్మాస్తృతంబయి వఱలుచున్న
దేవదారుద్రువేదికపై నసించి
వరతపోనిష్ఠమై యున్న పురవినాశుఁ
జూచె నాసన్నమృత్యుఁడౌ కుసుమశరుండు. 227

క. వీరాసనస్థిరోర్ధ్వశ
రీరు వినమితాంసు దీర్ఘబుజు నుత్తానో
దారకరద్వయలసితని
జోరువున స్ఫుటాబ్జునిబలె నొప్పెడువానిన్. 228

తే. పన్నగోన్నద్ధరుచిరకపర్దుఁ డగుచుఁ
జెవుల ద్విగుణాక్షసూత్రంబు చవుకళింప
గళవిభాధిక నైల్యసంకలిత మైన
కృష్ణమృగచర్మమును దాల్చు కృత్తివాసు. 229

తే. నిశ్చలేషత్ప్రభోగ్రకనీనికములు
స్తిమితపక్ష్మపంక్తులు నధోదీధితులును
భ్రూచలనశూన్యములు నగు లోచనముల
నాత్మనాసికాగ్రముఁ జూచుకొనట్టివాని. 230

క. తనువంచవాయురోధం
బున వర్షము లేనిమబ్బుపోలె నివాతం
బున వెలుఁగెడుదీపముభా
తి నలలణంగినమడుఁగుగతిఁ దనరువానిన్. 231

క. తలఁ బుట్టి కపాలాక్షిని

వెలువడి కడు వెలుఁగు వేఁడిని వెలుఁగుల లేఁదూఁ
డుల మించుమార్దవము గల
కలువలదొరసిరిని మిగులఁ గ్రాచెడువానిన్. 232

క. ఘననియమవశ్యనవరం
ధ్రనివర్తితవృత్తి మన మెదన్నిలిపి మహా
మును లేయజుఁ దలఁతురో యా
ఘనుఁ దనుఁ దనలోనఁ దాన కనుఁగొనువానిన్. 233

క. అనలాక్షుని మనమునకై
న నధృష్యానదూరమందు ననవిల్తుఁడు కాం
చినతోడన కరవిగళిత
ధనురస్త్రము లెఱుఁగఁ డయ్యెఁ దడఁబడి భీతిన్. 234

తే. మనసిజుహుతకల్పము బల
మును నిజరూపమున మరలఁ బుట్టించుగతిన్
వనదేవతామణీయుగ
మును దోడ్కొని యపుడు గిరిజ పొడసూపె వనిన్. 235

క. కెంపుసొంపును నగునశోకకంపుఁబూలఁ
గుందనపువన్నె గొనుకొండగోఁగువిరుల
ముత్తెములఁ గేరువావిలిపూలసరుల
మధుసుమంబులఁ దొడవుగా మై ధరించి. 236

తే. చనుల నొక్కింత వంగినయనువు దోఁప
బాలతపనారుణం బగుపటముఁ గట్టి
వల్లరీపద్వినమ్రయుఁ బల్లవినియు
నై ననపయోదు లేఁదీవ యనఁగ దనరి. 237

ఆ. స్థానవేది యైనస్మరుఁడు దాఁచినయొందు
జ్యా యనంగఁ గటిని జాఱుచున్న
పొగడపూలదండ మొలనూలిఁ గరమున
మాటిమాటికిని నమర్చుకొనుచు. 238

ఉ. ఘుమ్మున వాసనల్ చిలుకు కమ్మనియూర్పుల నానునాసఁ బైఁ
గ్రమ్ముచు నోష్ఠబింబమున గంతులు వైచు మదద్విరేఫరా
జమ్మును మాటిమాటికిని సంభ్రమసంభ్రమితాక్షియై స్వహ
స్తమ్మునఁ గ్రాలు కేళిజలజమ్మునఁ బొమ్మని పాఱఁదోలుచున్.

క. తన ప్రియుననుసిగ్గొనఁగెడు
ననవద్యాంగియన యగున గాత్రజను గనుం
గొని మరుఁడు జితేంద్రియు శం
భుని గెలుతు నటంచు మరల ముదముం బొందెన్. 240

క. గిరిజ భవిష్యత్పతి యగు
హరునిదువారంబు సేర సరిగం దోడ్తో
గిరిశుఁడును బరంజ్యోతినిఁ
బరమాత్మను గని సమాధిపరతన్ విడిచెన్. 241

క. ఆసమయమున ఫణిపతి ప్ర
యాసంబున ధర భరింప హరుఁడు నిబిడపీ
ఠాసనమును శిథిలంబుగఁ
జేసెఁ జననబంధముక్తిఁ జేసినపిదపన్. 242

ఆ. అంత శివుని కెరఁగి యచలజ శుశ్రూషఁ
జేయ వచ్చె ననుచుఁ జెప్పి నంది
యతనిబొమలసన్న ననుమతిఁగాఁ గొని
యాశుభాంగి నటఁ బ్రవేశపెట్టె. 243

క. గిరిజ చెలులపుడు తమతమ
కరములఁ జిదిమిన కిసలయఖండయుతము లౌ
విరితతి క్రొవ్విరిగుమురుల
హరుపదమూలమునఁ జల్లి యతని కెరఁగుచున్. 244

క. ఉమయు నెఱికురులనడుమం
గొమరు మిగులు కర్ణికారకుసుమము వడఁ గ
ర్ణమునఁ దగుచిగురు జాఱఁగఁ

ప్రమథాధిపుపాదములకుఁ బ్రణతి యొనర్చెన్. 245

క. శివుఁ డపు డనన్యభావ్యుని
భవునిఁ బడయు మనుచు గిరిసుతను దీవించెన్
భువిలోన మహాపురుషుల
సువచనములు తలఁప నొండుచొప్పునఁ జనునే. 246

తే. ఇదియ యమ్మేయఁ దఱి యని మదనుఁ డపుడు
మిడుతవలె వహ్నిముఖమునఁ బడఁ దలంచి
పార్వతీసమక్షమున హరుపయి గుఱి నిడి
యించువిలు గొని నారి సారించె నంత. 247

క. గిరిజ తపోనిధి యగుశం
కరునకుఁ దనరక్తవర్ణకరమునఁ గర
త్కరశోభితఖధునీపు
ష్కరబీజమయాక్షమాలికఁ సమర్పించెన్. 248

క. వినతప్రియుఁ డగుటఁ ద్రిలో
చనుఁ డమ్మాలను గ్రహించె స్మరుఁడును సమ్మో
హన మనునమోఘశరమును
దనకోదండమునఁ దొడిగెఁ దత్సమయమునన్. 249

క. ఇందూదయాది నంబుధి
చందంబునఁ గొంత ధైర్యసార మెడలి య
య్యిందుధరుఁడు బింబాధర
సుందరగిరిజాస్యమందుఁ జూడ్కులఁ బరపెన్ 250

క. ఉమయు న్స్ఫురన్నవనీపో
పమాంగముల భావ మెఱుకపడఁ జేయుచు సం
భ్రమితనిజవిలోకనములఁ
గొమరు మిగులుమోముఁ ద్రిప్పుకొని యట నిలిచెన్. 251

తే. అపుడు వశి యగుశివుఁ డింద్రియములవికృతి
బలిమిమై మాన్చి తనమది కలఁకఁ బొఱు

కారణం బేమొ తెలియఁగఁ గోరి నాల్గు
దెసలఁ గలయంగ నాత్మీయదృష్టిఁ బరపె. 252

తే. అల్లె చెవి సోఁక దృఢముష్టి నలవరించి
ప్రణమితాంసుండు సాలీఢపాదయుగుఁడు
కుండలీకృతచాపుఁడో దండుఁ డగుచు
నేయ సమకట్టుమరుఁ జూచె నీశుఁ డంత. 253

క. తనతపముఁ జెఱిచె ననునలు
కను బొమముడి గదుర హరుమొగమునఁ గలతృతీ
యనయనమునఁ దక్షణమున
ననలము శిఖ లెగయ వెడలె నతిభయదం బై 254

క. కన లుడుపుముడుపుము విభూ
యనుచు వియత్తలమునందు నమరు లనినయం
తన యాశివునయనంబున
జనియించిననహ్ని పుష్పశరుని దహించెన్. 255

క. వితతాభిభవప్రభవం
బతిబద్ధేంద్రియవికాస మగుమోహమునన్
రతి యవిదితపతిమృతి యై
కృశోపకృతివలె ముహూర్త మిలపైఁ బడియెన్. 256

క. పవి తరువుంబలెను దపసి
శివుఁడు తపోహరుని మరుని శీఘ్రంబుగఁ దా
భువిఁ గూలిచి సపలాచే
రున వికువఁగ నగణముగఁ దిరోహితుఁ డయ్యెన్. 257

క. ఘనుఁ డగుజనకునికోర్కియుఁ
దనదులలితతనువు వ్యర్థతం గనుట సఖ
జనము నెదుర నగుటను సి
గ్గనసి యలఁత నుమయు వెడలె నింటికిఁ బోవన్. 258

మాలిని. సుత నవు డనుకంపన్ శూలిభీమాలితోక్షి
క్షితిధరపతి ప్రీతిం జేతులం గొంచు దంతా
వృతనలినిని జేజే యేనుఁగుంబోలె వేగా
యతనిజతనుఁ డై పూర్వాధ్వముం బట్టి యేఁగెన్. 259

ఉ. ఇంద్రియవర్గదూర భువనైకసముద్ధరణప్రచార యో
గీంద్రమనోనివాస శుభకృత్కరుణామయదృగ్విలాస బ్ర
హ్మేంద్రముఖామరస్తుత త్రయీశిఖరైకనిరూపితా స్తితా
చంద్రదినేశలోచన నిజప్రియభక్తజనాఘమోచనా. 260

క. సత్యజ్ఞానానంతా
నిత్యాత్మాలోకనైకనిష్ఠావంతా
భృత్యవిపత్తినిహంతా
యత్యంతకృపాప్రపూరితాచ్ఛస్వాంతా. 261

మాలిని. సరసిజదళనేత్రా సర్వదైతేయజైత్రా
సురమునినుతిపాత్రా శోకవల్లీలవిత్రా
పరుషజనదురాపా భానుకోటిప్రతాపా
సరసగుణకలాపా సచ్చిదానందరూపా. 262

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వేంకటస్వామిరాట్పౌత్త్రి తమ్మయరాట్కవీం
ద్రపుత్త్రి విబుధవిధేయ వేంకటసూర్యప్రసాదరాయ
ప్రణీతం బైన నిర్వచనకుమారసంభవమహాకావ్యం
బునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

రామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః

నిర్వచనకుమారసంభవము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

భవ్యాద్ధారికటా
    క్షా భక్తజనైకరక్ష
ణాధీనమన
    స్కా భయదశరవిలాసని
రాభరణీకృతసురారి
    రామా రామా. 1

తే. అవధరింపుము పిదప మోహమున మునిఁగి
    వివశ యై యున్న ననవిల్తు వెలఁది దుస్స
    హ మగు నభినవవైధవ్య మందఁ జేసి
    నట్టివిధిచేఁ బ్రబోధిత యయ్యె నంత. 2

క. ప్రళయాంతోన్మీలితచ
    క్షుల మెల్లన విచ్చి కలయఁ జూచి యెఱుఁగ ద
    చ్చెలి మరుఁ డనియనితనక
    న్నులకు నతివిలుప్తదర్శనునిఁగా నంతన్. 3

క. ప్రాణేశ సుందరాంగక
    ప్రాణముతో నుంటె యంచు రతి లేచి పురః
    క్షోణిం బురుషాకృతి యగు
    స్థాణుక్రోధాగ్ని భస్మసంతతిని గనెన్. 4

తరల. మరలఁ జేష్టలు దక్కి యమ్మరు మానినీమణి భూమిపైఁ
దొరఁగి పొర్లుచు గబ్బిగుబ్బలు ధూసరత్వము నొందఁగాఁ
గరము వేసవి వీడ నచ్చటి కాననస్థలి నెల్లఁ దో
సరివగం బొగలంగఁ జేసెడు చాడ్పునన్ విలపించెఁ దాన్.

ఉ. అయ్యయొ జీవితేశ యిటు లైతివె మంజులతావిభూతిచే
నెయ్యది రూపవంతులకు నెంతయుఁ దానుపమాన మయ్యెనో
యయ్యది నీదుమేను ధర నక్కట యీదశఁ బొందఁ జూచియు
వ్రయ్యలుగాను నేను లలనల్ కఠినాత్ములుగారె యారయన్.

క. కృతసేతుబంధ మగుజల
తతి నలినింబోలె నన్నుఁ ద్వద్వశగతజీ
విత నెచట డించి నిమిషవి
గతహార్దుఁడ వగుచుఁ జనితొ కంజాతశరా. 7

క. హానాథ నీవు నాకును
నే నీ కప్రియము సేయ నెపు డేల యొకో
నీనవరూపము సూపవు
గానఁగ విలపించురతి క కారణమ కటా. 8

క. మొలనూలిత్రాళ్ల నామ
స్థలితంబుల బంధనంబు స్మరియించితొ దృ
ష్టుల నకరులఁ గలఁచెడును
త్పలతాడనములను గాని తలఁచితొ మదనా. 9

చ. హృదయమునందయెప్డు వసియింతువునీవని మత్ప్రియంబుగా
నెదివచియించి తప్పలుకు నేఁ గపటంబును గాఁ దలంతు న
య్యది మెఱమెచ్చు కానియెడ నక్కట నీవతనుత్వ మొందనో
మదనమదీయదేహ మొక మాత్రయుఁ గీడును బొందకుండునే.

క. నినుఁ బరలోకాభినవగ
తుని వెనుకొని వత్తు నిదిగొ ద్రుతతరగతి నీ
జనము విధివంచితము జగ

[illegible] జేహాలంగములు నీయుక్తీనము గాదే. 11

క. [illegible]వృత
పురసరణిఁ దరికభీతిఁ బాగులు ప్రియులఁ ద
[illegible]లవసతిఁ బొందింపఁగ
జగ్గ నెవ్వఁడు నీవు దక్క శక్తుం డింకన్. 12

క. [illegible] బెట్టిన నొనరిచి త్రి
ప్పన మాటికి మాట తొట్రుపడఁ జేయున చా
[illegible] విప్పుడు నీకే
మిని నాథ విడంబనయు చుమిగా ప్రమదలకున్. 13

క. ప్రియసఖుఁడ వైననీవగు
మొయి యాదర్శఁ బొందు చెలిఁగి మృగధరుఁడు నిజో
దయము వృథ యనుచుఁ దనుతను
బ్రియ బహుళము ననినను దురకపిలుచు విషితమున్. 14

క. హారిదరుణచారుబంధము
మరుచిరపుంస్కోకిలరవ సూచిత మగుచూ
తరసాలుట్నము మెవ్వని
శరతం బొందెడునో చెపుము స్మర యిటమిగాఁడన్. 15

క. పలుమఱు నీనాశవనిం
జలిపినయీ తేఁటిచాలు స్మర దీనరవా
కలితవిరుతముల శోకా
విల మగుననుఁ గూడి తేఁద్పు విధమున నుండెన్. 16

క. మరల నిపుడు నీదుమనో
హరదేహముఁ దాల్చి లేచి యతిమధురాలా
పరవహ్నితామవంచితఁ
బరభృతికా మరతదూతికవనులఁ బనుపుమా. 17

క. వేవరుసంఘము త్రము లగు
నీవరిరంభములు మొక్కి నీవేఁడుటలున్

సీపత బురహరారతములు
శ్రీపుత్రా తలఁప శాంతిఁ జెందఁగ వశమే. 18

చ. భారతిపండితా ప్రియ మృదంగము లందును నీవు దాఁ బ్రియం
బారఁగ సేవ సంతకును మాభరణ ప్రతతిఁ రచించితో
యారచిత ప్రసాధనము లన్నియుఁ గానఁగ నయ్యెఁ గాని యా
నీరమణీయరూప మవనిం బొడసూపదు నాకు నక్కటా. 19

తే. యత్ప్రసాధనరచనాసమాప్తిఁ గ్రూరు
లగుసురలు నిన్నుఁ దలఁచిరో యట్టినాదు
దక్షిణేతరపదమును దర్పకా స
రాగముగఁ జేయఁగా వేగ రమ్ము లెమ్ము. 20

క. ఓనాథ కలభపద్ధతి
నే నీతోడఁ జేర వత్తు నెంతటఁ జతుర
ద్యోనారీగణములవల
లోనఁ బడక యుండు దంత లోన రయమునన్. 21

క. ఓరమణా యిప్పుడు నినుఁ
జేరినను రతి మరుని విడిచి రొయికతృణము దా
నోరిచి జీవించె నటం
చీరస నొకనింద యావహిల్లుఁ నాకున్. 22

క. స్మర మృతుఁ డగునీ కంఠా
భరణ మయినఁ దొడుగు టెట్లు వాటిల్లుఁ గటే
బరజీవితములతో నీ
వరయంగా రానిగతిని నరిగితి వకటా. 28

క. తోడ్పై విల్లిడి ఋజాతం
బడ శరముం దీర్చుకొనుచు మధుతో నగవై
ప్పెదువలుకులఁ బలికెదునీ
కడకంటివిలోకనములఁ గదుఁ దలఁతు మదిన్. 24

క. హృదయంగమనఖుఁడు మమ

ప్రదరాసనకరుఁడు మధుఁడు * రాఁ డెటు వ్రాయెఁ
మదన మహోగ్రరుషోగ్రా
క్షిదహనుచే మిత్రుగతినిఁ * జిక్కఁ బడఁడుగా. 25

క. అనుసావిలాపవచనము
లను మది విషదిగ్ధశరము*లం బలెఁ గడు నొ
చ్చినవాఁడై మధుఁ డావ
న్నను రతిఁ గావంగఁ దత్త్రాణము జాడచూపెన్. 26

క. వానిం గని చను లవియం
గా నురమును మోఁదుకొనుచుఁ * గడు రతి యేడ్చెం
దా నడరెఁ దుఃఖము తన
వానిపురస్థ్సలి వివృతిక * వాటము వ్రాలెన్. 27

క. వెత నొందుచు నారతి మధు
నితోడ ని ట్లనె వసంత * నిజమిత్రుని యీ
స్థితిఁ గంటె కపోతశబల
తతభస్మము దెసల మారు*తములు విసరెడున్. 28

క. చెలువుఁడు దర్శన మొసఁగుము
చెలికాఁ డగుమధుఁడు వేడ్కఁ * జెందెడుఁ బురుషా
వలిప్రేమ దయిత లందుం
జల మైనను సఖులయెడ న * చంచలము గదా. 29

క. అనుచరుఁ డగునీమధుచే
తను ససురాసురజగంబు * తనుబిసగుణశిం
జినియును బేశలసుమశర
మును నగునీధనువు పనుపు * పొనరింపఁబడెన్. 30

క. అనిలాహతదీపముబలెఁ
జని నీచెలి మరలి రాఁడు * సత్యము తద్వ
ర్తినిబలె దుస్సహదుఃఖం
బున ధూమిత నై ననన్నుఁ * బొడగను మనఘా. 31

క. ననవిల్తు వధించినవిధి
నను విడుచుట నర్థహింసనము యొనరిచె నై
నను ననపాయాశ్రయనగ
మును గరి వెకలింప లతయుఁ బొడవడఁగుఁ గదా. 32

క. కావున బాంధవకృత్యము
నీ వీగతి నెగపవలయు నిత్తఱిని వసం
తా వహ్నిని దరికొలిపి మ
హావిధురను నన్నుఁ జేర్పు మంగజునిదరిన్. 33

క. నెలతో వెన్నెల వ్రావు మొ
యిలుతో మించును నశించు నెంచంగను గాం
తలు మగలతోడివా రని
తెలుపు నచేతనములును తిట్టి దెల్లముగన్. 34

తే. ఈరుచిర మగుభర్తృశోకరీంభస్సు
మునన చనులఁ గషాయితంబులుగఁ జేసి
లేఁజివురుఁబొన్నవబలెఁ గళేబరమును
జిత్రభానునియందుఁ జేర్చెద వసంత. 35

క. విరిపాన్పులు గూర్పఁగ మా
యిరువురకుం దోడుపడితి వీవు పలుమఱుం
గరములు మోడిచి వేఁడెదఁ
ద్వరితముగా నా కిపుడు సాదం బేర్వఁగదే. 36

క. జ్వలనము నా కిడి యటఁ ద్వర
మలయానిలవీజనముల మండింపుము నీ
చెలి నన్ను విడిచి క్షణమును
నిలుపోపఁగఁ జాలఁడ యని నీ వెఱుఁగుదుగా. 37

క. ఇటు లొనరిచి సలిలాంజలి
పుట మొకటియ మా కొసంగుము భవత్సఖుఁడ
చ్చోటున ముదంబున నావా

పటలము నాతోడఁ గూడి పానము సేయున్. 38

తే. మాధవా పరలోకకర్మమున నాకు
మాంబకునకుఁ జలత్పల్లవంబు లైన
మావిపూవుల గుత్తులే నిస్త్వదీయ
సఖుఁడు ప్రియసహకారప్రసవపుఁడు గాఁడె. 39

క. అని మిఱుమిడుకఁ దలఁచుచుఁ
రనలిననేత్రను వియచ్చరవతి కరుణిం
చెను మదువున నీ రింకిన
దునుకునఁ గలఁగెడుశఫరిని దొలకరిమాడ్కిన్. 40

క. ఓమనసిజపత్ని త్వర
నీమగనిం బొందఁగలవు నిక్కము వినుమా
కాముఁడు హరదృగ్జ్వాలం
దా మిడుత యగుటకుఁ గారణంబు దెలిపెదన్. 41

తే. స్మరునిచేఁ బ్రేరితుం డయి జలజభవుఁడు
తనయ మోహించెఁ బదపడి తనదువికృతి
మాన్చి యవ్విధి ప్రేరకు మరు శపించె
నాఫలం బీతఁ డీగతి ననుభవించె. 42

ఉ. అత్తతి ధర్మచే నలువ యాచితుఁడై గిరిజాతపఃక్రియం
జిత్తమునందు మెచ్చి శశిశేఖరుఁ డామె వివాహమై సుఖా
యత్తితనువ్వయంత మరుని సాంగునిఁ జేయునటంచుఁ బల్కె నా
నాత్తనతుల్ఘనంబులమ్మ్రుక్తాశనియుగ్మనిదానమునే గదా. 43

తే. కాన భవితవ్యభర్తృసంగమమునోజ్జ్వ
లైనయామేనిరతి మరయ మత్తు
లపనకరవీతజల యగుకటిని వారలఁ
దొలకరిని బ్రవాహముతోడఁ గలతఁ గాడె 44

తే. అని పలికిన విదుజ్జ్యాతి యకుతనాత్మ
మరణనిశ్చితబుద్ధిని మరలఁ జేసె

నపుడు మధుఁడును దత్ప్రత్యయమున రతిని
లలితచరితార్థపదవచః కలనఁ దేర్చె. 45

క. ననవిలుతునేలఁత పిదప వ్య
సనకృశ యై యెదురు చూచె శాపాంతంబుం
దినమందుఁ గిరణసంక్షయ
మునఁ బొల్పఱుచంద్రలేఖ మునిమాపుబలెన్. 46

క. ఇందుధరుఁ డట్లు మరుఁ దన
ముందఱ దహియింపఁ గోర్కి పొసఁగమి రూపున్
నిందించెన్ గిరిజ సతీ
సౌందర్యఫలంబు భర్తృసౌభాగ్యము గా. 47

తే. అట్లు నిందించి నియతాత్మ యై మహోగ్ర
తపముచేఁ దనసొబగు సార్థకముఁ జేయ
నెంచె నాయచలాత్మజ యెట్లు గలుగు
నట్టి ప్రేమయు భర్తయు ననన్యసరణి. 48

క. సుత హారసక్తాత్మ తపః
కృతనిశ్చయ యగుట విని గిరిజఁ జేరి ముని
వ్రతము వల దనుచు మేనా
సతి కౌఁగిటఁ జేర్చి పలికె సంభ్రమ మెసఁగన్. 49

ఉ. అక్కట వత్స మందిరములందు మనీషిత లైన దేవతల్
లెక్కకు నెక్కుడై మనకు లేరె వనం బది యేల హా తపం
బెక్కడ నీతనూవిభవ మెక్కడఁ దుమ్మెదకాలితాఁకునన్
రెక్కొనుఁ గాక పేశలశిరీషము పక్షిపదంబు సైఁచునే. 50

తే. అని నివారించియు ధ్రువేచ్ఛ యైనతనయ
యుద్యమము మేన మరలింప నోప దయ్యెఁ
గామితార్థైకనిశ్చయ మానసంబుఁ
బల్లమున కేఁగునీరుఁ ద్రిప్పంగఁ దరమె, 51

క. పిదప నొకనాఁడు వాంఛా
విదు జనకు సఖీముఖమున § వేఁడికొనియె న
మ్ముదిత మనస్విని ఫల ము
బ్బుదనుక వని కేఁగి తపము § పొనరుచుపొంటెన్. 52

తే. అపుడు సుతతగుబుద్ధికి § హర్ష మొంది
శైలపతి యంప నాగౌరి § సనియెఁ బిదప
నిలను దనపేర జనులచేఁ § బిలువఁబడెడు
శిఖికలారావకలితత § చ్ఛిఖరమునకు. 53

చ. చని యనివార్యనిశ్చయ ర§సాధరరాజతనూజ యచ్చటన్
స్తనధరణీధరద్వితయ § చంచలయష్టివిలుప్తసాంద్రచం
దన మగుహారముల్ విడిచి § నవ్యకుచోన్నతిశీర్ణసంహతిన్
ఘనతరుణారుణద్యుతివి§కస్వరవల్కలము దాల్చె వేడ్కమై.

ఉ. ఆలలనాశిఖామణిము§ఖాబ్జ మలంకృతకుంతలంబులం
బోలె జటాకలాపపరి§పూరిత మయ్యును సొంపు నింపెఁ గీ
లాలరుహంబు షట్పదకు§లంబులచేతన కాదు బాలశై
వాలముతోడఁ గూడినను § హారనిసొంపు వహింప కుండునే.

తే. మాటిమాటికిఁ బులకలు § మై జనింప
మున్ను ధరియించి యెఱుఁగమి § మొలయుఁ గందఁ
ద్రిగుణ మగుమౌంజినూలు నా § నగతనూజ
ఘనతపోనియమార్థంబు § కటినిఁ దాల్చె. 56

తే. చనులమైపూఁత నెత్తి నై § తనరుచెందు
రాగవిరహితమృదులాధ§రంబు విడిచి
యగజచే దర్భలవవిక్షత§తాంగుళియును
నక్షమాలికానక్తంబు § నయ్యె నపుడు. 57

ఉ. ఎయ్యచలాధిరాట్తనయ § యింపగుమెత్తనిహంసతూలికా
శయ్యఁ బరున్నఁ బెన్నెఱుల§జాఱెడుఁ గ్రొవ్విరు లంటినంతలో
డయ్యునో యాలతాంగి యక§టా తన కేలు దలాఁపి చేసి తా

నమ్మ్యెడఁ బండు నుండు విని రాస్తరణం బగుధారుణీస్థలిన్. 58

క. గిరిసుత వ్రతవతి యగుటం
మరలఁ గొన లతామృగాంగ నలయం దునిచెం
సరసవిలాసములు చల
న్నిరీక్షణంబులును వరుస నిక్షేపము నాన్. 59

ఆ. జనన మొందుగుహుఁడుఁ గొన రానిపుత్త్రివా
త్సల్య మెసఁగ బాల సాలములను
గునికిపాటు లేక ఘనఘట స్తనపయో
ధారఁ బెంచె నాక ధరతనూజ. 60

చ. హరిణము లాగిరీంద్రతన యామణి చేరలఁ బ్రీతి నిచ్చుని
వ్వరికణిశంబులం దినుచు వారనిమచ్చిక నొంది వేడ్క నా
ధరజ సఖీసమక్షమునఁ దన్నయనంబుల నాత్మనేత్రతో
యరుహయుగంబుఁ గొల్వనగు నంతటినమ్మిక సంచరించెడున్.

క. హుతవహ్ని నధీతినినిం
గృతాభిషేకను ద్వగుత్త రీయను నప్పా
ర్వతిని గన మునులు వచ్చిరి
కృతు లెన్నరు వయసు ధర్మ వృద్ధులయెడలన్. 62

చ. సమదకరీంద్రసింహముఖ సత్త్వవిసృష్టపరస్పరోగ్రవై
రమును ఫలార్చితాతిథిధ రారుహరాజివిరాజితంబు నై
యమలనవోటజాంతరహు తాగ్నియునైనతదాశ్రమంబు నా
హిమగిరిజాతపోమహిమ నెంతయుఁ బావనమయ్యె నయ్యెడన్.

క. కోరిక తావత్తపమునఁ
గూర దనుచుఁ దోఁచునాఁటఁ గోలెను నిజశా
రీరసుఖము గోరక గిరి
జారమణి మహాతపంబు సలుపఁ గడంగెన్. 64

ఉ. కందుకకేళి నైనఁ గడు గాసిలునాచివురాకుఁబోఁడి మా
నిందుధరుల్ వహింపఁదగు నెక్కుడు నేమముతోఁ దపంబు సే

యం దొడఁగె నిజంబుగను హైమసరోరుహనిర్మితంబకా
నందదుమాంగ మోజఁ గఠినంబయి కోమల మై తనర్చెడున్.

తే. నిండువేసవి భగభగ మండునాల్గు
నెగడులనడుమ నిలిచి యానగతనూజ
కనులఁ గలఁచెడుతీక్ష్ణప్రభను జయించి
భానుదెసఁ జూడ్కి నిల్పి తపం బొనర్చె. 66

క. తరణిఖరకిరణముల నా
కరణిం దప్త మగుతన్ముఖము దమ్మిసిరిఁ
ధరియించె నలుపు మెల్లన
నెరసెం గేవలము దీర్ఘనేత్రాంతములన్. 67

క. కోరక పడునీరంబు ను
ధారసమయశశికరములు తద్గిరిజకు నా
హారవిధి యయ్యె విపినర
సారుహావృత్తికి నభిన్నసాధన మగుచున్. 68

క. ఖచరేంధనసంభృత మా
శుచిఁ గడుఁ దప్త యగుశైలసుత తొలకరివాః
ప్రచయంబునఁ దడిసి విడిచె
నచలగతిని నూర్ధ్వగ మగునావిరి నంతన్. 69

చ. తొలుదొలుతం క్షణంబు నునుఁ దొంగలిఱెప్పల నిల్చి మోవిపైఁ
గలయఁగ నొవ్వఁ దాఁకి చనుగట్టులపైఁ బడి చూర్ణితంబులై
వళులను వ్రాట్రుపాటొదవ వందఱలై యిటు లెట్టకేల క
ష్పాలఁతిగభీరనాభికడఁ బొందెను దొల్కరివానబిందువుల్.

క. ఘనమధ్యానిలవృష్టుల
ననిలయవాసిని శిలాశయయు నగునగనం
దనను దపస్సాక్షులు రేల్
కన త్తటిద్దృష్టితతులఁ గనుగతిఁ దనరెన్. 71

తే. చల్లగా వీచుగాడ్పుల నలుపు గొలుపు

చైత్రరాత్రుల నుదకమధ్యమున నిలిచి
జరపె విరహార్తి నట కూయుఁ జక్రవాకవ
ధూదఁ గనికర మొలయ నబ్జాననయన. 72

తే. కంపమానాధరదళంబు కమలగంధి
యైనమోమున గిరిజ రేయందు మంచు
వానఁ జెడుతమ్మిసిరి గలవారి కబ్జ
సంపదను గూర్చుచందాన సొంపు మీఱె. 73

తే. పండి తమయంత రాలెడుపర్ణములను
బ్రతుకు జరపుట తపమునకతిశయంబ
యదియు విడనాడుటను బ్రియంవదఁ దదద్రి
పుత్త్రిక నపర్ణయని యంద్రు బుధులు జగతి. 74

క. బిసకోమలనిజతను వి
ట్లసమవ్రతముల గిరిజ యహర్నిశమును దాఁ
గనుగందఁగఁ జేయుచుఁ దా
పసదృఢవపురార్జితముఁ దపంబును మీఱెన్. 75

తే. తరుణహరిణాజినాషాఢధరుఁడు ప్రౌఢ
భాషణుఁడు బ్రహ్మతేజోవిభాసి యగుచు-
బొలుచునొకజడదారి మైపూను మొదటి
యాశ్రమము నాఁగఁ జనుదెంచె నచటి కపుడు. 76

క. వానిం గని గిరిజ సబహు
మానార్చన నెదురుకొనియె మహితమతులు స
న్మానింతురు తమతోడ స
మానజనుల నైన దురభిమానరహితులై. 77

క. ఆజటిలుఁడును యథావిధి
పూజను గొని సేదదేఱి పోలిక ఋణ మ
చ్చో జరపి సౌమ్యదృష్టుల
నాజోటినిఁ గనుచు నిట్టులనియెఁ గ్రమముగన్. 78

క. సులభమె సమిత్కుశము విధి
సలుపఁగ స్నానానుకూలజలము గలదె నీ
కలవడునంతియ తపమును
జలుపుదె తను వాద్యధర్మసాధనము గదా. 79

క. చిరవర్జితలాక్షమయిన
నరుణరుచినిఁ బోలుచునీదునధరోష్ఠముతో
సరి యగులేఁజిగురులు త్వ
త్కరజలములఁ బెరుఁగునీలతలను వెలయునే. 80

క. లోలాక్షుల నీకనులను
బోలెడు లేళ్లు నిజహస్తపుటకుశతతులన్
నీలోత్పలాక్షి ప్రణయము
చే లాగిన మనము కనలు సెందక యున్నే. 81

క. రూపము గలచోఁ బాప
వ్యాపారం బుండ దనెడువాక్కు నిజం బీ
నీపావన శీలం
బో పార్వతి మునుల కైననొజ్జ యగుఁ గదే. 82

క. తతనప్తమహానిబలిన
స్మితఖచ్యుతగాంగజలన మితికంటె హిమ
క్షితిధరుని కులముతోఁ బా
వితుఁ జేసెం దరుణి నీ పవిత్రచరిత్రల్. 83

క. భావిని వర్గత్రయమున
సేవర మని తలఁతు ధర్మమే కా కున్నన్
నీ వర్థకామముల నటు
పో విడిచి తదేకపరతఁ బొందుదె చెపుమా. 84

క. నీవు భవదర్పితుని నను
భావింపకు పరునిఁగా వివక్షితులనువ్రా
త్పావము సా పపదీనము

గా విబుధులు సెప్ప వినమె కమలదళాక్షీ. 85

క. కావున నే విప్రస్వా
భావికచాపలత నిన్ను బహుశాంతమతిన్
భావిని యొక్కటి యడిగెద
నీవు రహస్యంబు కానియెడ నది చెపుమా. 86

క. జననంబా విధికులమునఁ
దనువు త్రిలోకాభిరూప్య ధామము ప్రాయం
బు నవంబు సిరి యమృగ్య మిఁ
కను దపమున నెక్కుడేమి గలదో చెపుమా. 87

క. ఈయిల మానవతు లసహ
నీయానిష్టముల నిట్టినియతిఁ గొనుటయుం
గోయజముఖి కల దదియును
నీయెడఁ గానంగ రాదు నెమ్మదిఁ దలఁపన్. 88

క. ఈనీరూపు ధవాద్యవ
మానానర్హంబు దండ్రి మందిరమున నె
ల్లా నవనుతి గా దది పరు
చే నెవఁ డురగస్థమణికిఁ జేసాఁచు సతీ. 89

తే. ఉవిద జవ్వనమున నగలొల్ల కీవు
స్థావిరవిరాజివల్కంబు దాల్చి తేల
రాత్రిముఖమునఁ జంద్రతారాప్రదీప్త
మైనశర్వరి యరుణునకగునె చెపుమ. 90

తే. తరుణి దివి గోరితేని వ్యర్థంబు శ్రమము
దేవభూమియ నీతండ్రిదేశ మెల్ల
నిఁకను వరు వలతేఁ జాలు నీతపంబు
వెదకఁబడుఁ గాక రత్నంబు వెదకికొనునె. 91

క. ఔర తెలిసె వచ్చని ని
ట్టూరుపునన యైన డెంద మొందెడు శంకం

గోరఁ దగువాఁడె లేఁ డనఁ
గోరిన దుర్లభుఁడు గలఁడె కోమలి నీకున్. 92

తే. చిరవిధుతకర్ణకుముద మా చెక్కిటఁ గల
మాగ్రపింగళవర్ణంబు లైనజటలు
ప్రిదిలి వ్రేలుట గని యొప్పరికము సేసె
నెవఁడొ యామునీవరుఁడు వజ్రహృదయుఁ డహహా. 93

క. భానుప్లుష్టాభరణ
స్థానను మునినియమకర్శితను దినశశిలే
ఖానిభను నిన్నుఁ గనునె
వ్వానిమనము కొందఱంబు నడకుండు సతీ. 94

తే. ఎవఁడు చతురపుఁజూడ్కుల నెసఁగు నీయ
శాళపక్ష్మాక్షులకుఁ బెద్ద కాల మిట్లు
నిజముఖము సూవ కుండె నా నీప్రియుండు
చెలువ సౌందర్యగర్వవంచితుఁడు సూవె. 95

క. చెలి యెన్నాళ్లిటు గాసిలఁ
దలఁచితొ పూర్వార్జితతపము నాకుం
గలదు తదర్థంబున నీ
వలచువరునిఁ గొనుము తెలియ వలతును వానిన్. 96

క. అని బాపఁడు వలుకఁగ గిరి
జ నిజమనోగతునిఁ దెలుపఁ జాలక తనప
జ్జన మెలఁగువయస్య ననం
జననయనాబ్జమునఁ జూచి సన్న యొనర్చెన్. 97

క. అనుఁ దత్సఖి వర్ణికి ని
ట్లని విన వేడ్క గలవేని నాలింపుము త
న్మిని గొడుగుబలెఁ దపస్యా
ధనముగ నై నేల యీముకతను వ్వనరిచెనో. 98

క. సిరి గలశక్రాదిచతు

ర్హాగిదీశుల వరకు గొనక హతకాముం డై
వరఁగుట నరూపహార్యుని
హరుఁ గోరుచు నున్న దీ లతాంగి మగనిఁగన్. 99

క. తొలి హరునసహ్యాహంకృతిఁ
గలఁగి మరలి తోన దగ్ధకాయుం డగు న
య్యలరువిలుకానియ ష్టి
చెలిమది నో నాఁడి కృశతఁ జెందఁగఁ జేసెన్. 100

క. మాటికి నాఁటంగో లె లా
లాటిక-పాటీరమిళదలకయుత యూని
బోట్లకిఁ బుట్టినయింటం
బాటిల్లదు సుఖము తుహినమయశిల లందున్. 101

తే. పంచశరహరుచరితంబుఁ బాడుతతిని
గద్గదగళస్ఖలితపదకలనవలనఁ
గిన్నరులఁ గాననాంతసంగీతసఖులఁ
బెక్కుమా ర్లీమె కడు దురపిల్లఁ జేసె 102

తే. లేల వేకువవేళ నీబాల క్షణము
కన్ను మోడిచి యపుడ యోకాలకంఠ
యొచటి కేఁగె దని యలత్యవచన యగుచు
బయలు కౌఁగిటఁ జేర్చుచుఁ బదరి తెలియు. 103

క. ఇల సర్వగతుం డండ్రు బు
ధులు నిను నెటు భావసంస్థితుని నీజనునిం
దెలియ వని రహస్థ్సలి నీ
చెలి స్వకరోల్లిఖితుఁ జంద్రశేఖరు దూఱున్. 104

క. ఒండు వెరవుమెయి శివుఁ డవ
శుం డని తోఁచుతఱి నీవిశుద్ధచరిత దాఁ
గొండలదొరపనుపు గొని య
ఖండతపము సేయఁ బొంచెఁ గానను మాతోన్. 105

క. వీక్షితము ఫలంబు తప
స్సాక్షివశగోపితాంగ సమితిని మఱి ఫా
లాక్షవిషయ మగుకోర్కి వి
చక్షణ మొల కెత్తుటయుఁ బొసఁగదు కంటే. 106

తే. అకట ప్రార్థితదుర్లభుఁ డతఁడు చెలులు
కంటఁ దడి వెట్టి చూచునీ ఖరతపఃక్ల
శాంగి సఖ నెప్డు కరుణించు నయ్యొ యింక
శక్రుఁ డెండిననాఁగటిచాలుఁ బోలె. 107

తే. అని నగను తేంగితజ్ఞ యాకెనాకె యంత
యుం దెలియఁ జెప్పె నైష్ఠికసుందరుండు
ముదము మది డాఁచి ముదిత యిద్యది నిజంబొ
నవ్వులాటయో చెపు మని నగజ నడిగె. 108

క. ముకుళీకృతకరశాఖా
గ్రకరంబున నక్షమాలికను ద్రిప్పుచు నై
ష్ఠికునిపలుకు విని యుమ మెలుఁ
గాకభంగిగ నెట్టకేల కొయ్యనఁ బలికెన్. 109

తే. వేదవిద్వర నిజము నీవినిన దెల్ల
నున్నతపదాప్తి కీజన ముత్సుకంబు
చాలు నీతప మది వొంద సాధన మఁట
యవిషయం బెద్ది కోర్కుల కరసి చూడ. 110

క. నా వర్ణివలుకు నెఱుఁగమె
భావజరిపు మరల వలతె భవు వాని నథ
ద్రావహావ ర్తనుఁ దలఁవఁగ
నీవల పొప్పదు లతాంగి నెమ్మనమునకున్. 111

తే. తగనివమ్మవు గోయనోముగుద పెండ్లి
తోరమున పొప్పనీయా స్తనీరజాత
ముకట దొంటు లోప్పు వలయాకృశాహి యైన

హారకరముతోఁ దదాదిస మాంగముంబు. 112

క. శ్రీలవధూహాంసాంకదు
కూలము రుధిరకణవర్షి కుంభిత్వచ మే
శాలమున నైనఁ గలయఁగఁ
బోలునె తలపోయు మీాఁద బుద్ధిం దరుణీ. 113

క. సాలక్తము లై మేడలఁ
బూల మెలఁగునీదుచరణములు తత కేశా
భీలపితృవనము మెట్టఁగ
నోలలనా శత్రుఁ డైన నొడఁబడఁ గలఁడే. 114

క. శ్రీచందనాస్పదము లగు
నీచనుల శ్మశానధూళి యొనయుటకంటెన్
నీచం బెయ్యది చెపుమ త్రి
లోచనుపరిరంభ మెంత లోఁకువ యైనన్. 115

క. అది గాక మొదల నిది యొక
కొదవ యొదవు మదపుటేనుఁగు వహింపఁగఁ బెం
పొదవఁ దగుపెండ్లికూఁతురు
ముదిపసరము నెక్క జనులు పొడగని నగరే. 116

క. ఆకాంతిమదిందుకలయు
లోకాత్మజ్యోత్స్న వీవు లోలనయన యా
శ్రీకంఠుపొత్తుఁ గోరుట
శోకింపఁగఁ జేసి రకట చూచుజనములన్. 117

క. తనువు విరూపాక్షము పు
ట్టునఁ గన రా దేరికిం దిగంబరత నెఱుం
గ నగు ధనము వసులందుం
గనఁ దగినది యొద్ది గలదు కాంత వారునెడన్. 118

క. ఈదుష్కాంతు విడువు పెం
పెదువారుం జేడ భద్ర నీ వేడఁ గటా

వైదికయూపార్చనకై
పాదు వెవఁడు కాటిమొరడు సంపాదించున్. 119

క. అని పాఱుఁడు హరు దూఱఁగఁ
గనలునఁ గమ్మోవి వణఁకఁగా నాభూభృ
త్తనయ యుపాంతారుణ మగు
కనుఁగవ భ్రూకుటి నటింపఁగనుఁగొని తోడ్తోన్. 120

తే. ఆవటునిఁ బల్కు నీపల్కు లరసి చూడ
నీకుఁ దత్త్వ మెఱుంగ వీ వింత నిక్క
మకట యతిలోక మవితర్క్య మామహాత్ము
చరిత మెఱుఁగంగ మందులు శక్తు లెట్లు. 121

క. భూతిరతులు స్వాపత్పరి
భూతిరతులు వలతురు శుభములు గాకేలా
భూతశరణ్యుని రాశిన
కీతృష్ణాదూషితాత్మవృత్తులు శుభముల్. 122

క. ఆతఁడు బీదయు సంప
ద్హేతువును శ్మశానచారి త్రిజగత్పతియుఁ
భీతిదరూపుఁడును శివుఁడు
నాతనితత్త్వంబు నెఱుఁగునట్టిరు గలరే. 123

క. ఉరగములు మెఱయునగలును
గరిచర్మము క్షౌమ మిందుకలయుఁ బునుకయుం
ధరియించువిశ్వకాయుని
శరీరమును నిశ్చయింప శక్యం బగునే. 124

క. అతనియొడలి నంటి పవి
త్రత నయ్యె శ్మశానధూళి తథ్యం బాదే
వతలును నృత్తాభినయ
చ్యుతతద్భస్మంబుఁ దాల్చుచుండరె తలలన్. 125

క. బీదయు వృషగుఁడు నగుశివు

పాదయుగము సమదదిగ్ద్విపకేవము నెక్కు వృషుం
డాదల మొక్కిడి కల్పక
పాదపనుమధూళి నెఱుపు వడఁ జేయఁడొకో. 126

క. కానిపలు కాడుతలఁపున
నైన శివునిఁగూర్చి నిక్కమాడి తొకటి యే
వానిని విధికినిఁ గారణ
మా నందురొ వానిపుట్టు వరయం బరమే. 127

క. ఈవాదము చాలు మారుఁడు
నీ వనున ట్లగును గాక నెఱి నామది త
ద్భావై కరసనిమగ్నము
త్త్వావిబుధా కామవృత్తి నడి నరయఁడు గా. 128

క. వారింపు సఖి వెదవు ల
ల్లారి చెడిని మగుడ నెదిరెయి యన నీతఁడు స
త్పూరుషుఁ దెగడునతఁడ కాఁ
డారయ నగుఁ బాపపాత్ర మది వినునతఁడున్. 129

క. లే కున్నఁ బోదు నే నని
పై కొంగు కుచద్వయమును బాయ గిరిజ పూ
స్వాకారముఁ గైకొని శివుఁ
డాకోమలిఁ బట్టె సస్మితాననుఁ డగుచున్. 130

క. వానిఁ గని మేను సెమరుపఁ
గా నుమ వణఁకుచును బోవఁ గా లూనుచు మా
ర్గానుగతనగవ్యతికర
యానదివలెఁ బోదు నిలువ దత్యాకుల యై. 131

క. ఇది మొదలు నీవు దపముల
ముదిత గొనినవరవుడ నని ముక్కంటి యనఁ
వదలెఁ దపఃక్లమ మాకుధ
రదుహిత యా సఫల మైన శ్రమ మొక శ్రమమే. 132

క. ఆమీఁద దాత నాకా
భూమిధరుం డతని నడుగఁ బొసఁగు ననుచు న
శ్యామారికి గిరిజ వయ
స్యాముఖమునఁ దెలిపెఁ దగ రహస్స్థలి నంతన్. 133

క. కామాహితతత్పర యా
వామ సఖీవ్యాహృతాత్మవరవాచిక యై
యామనిదౌరకై పరభృతి
కాముఖరరసాలయష్టిగతి నటఁ బొలిచెన్. 134

క. ఆకటికంటుఁడు నట్లగుఁ
గాక యనుచు నెట్టకేని గౌరి విడిచి సు
శ్లోకులఁ దేజోమయుది
వ్యాకృతులను సప్తఋషులనాదటఁ దలఁచెన్. 135

క. నభ మెంతయు నిజదేహ
ప్రభల వెలుఁగఁ దక్షిణమ పరాత్పరుఁ డగునా
ప్రభుముందఱఁ దోఁచిరి ముని
విభు లేడ్వు రరుంధతియును వెనుకొని యుండన్. 136

క. తీరామరభూరుహసుమ
వారోత్కరవీచులును నవారణమదది
గ్వారణమదగంధులు నగు
సారధునీనీరములను స్నాతులు మఱియున్. 137

క. ముత్తెపుజన్నిదములు మేల్
పుత్తడిచీరలును రతనపుజపమాలల్
తత్తనులఁ దనర ప్రజ్యా
యత్తామరతరులభంగి నమరెడువారున్. 138

క. అరుణాధఃప్రస్థాపిత
హరివరుఁ డావర్జితధ్వజాంచలుఁ డగుభా
స్కరుఁడు నమస్కృతు లొనరిచి

పరికించెడునట్టిపరమపావనమతులున్. 139

క. ప్రళయాపత్తిని దంష్ట్రా
వలితభుజాలతిక యైనవసుమతితోడం
గలసి మహాకిటిదంష్ట్రను
గలఁత వడక తవిలి శాంతిఁ గాంచినవారున్. 140

క. స్రష్టృకృతానంతర మవ
శిష్టం బైనట్టిసృష్టిఁ జేయుటచేను
త్కృష్టమనీషులు ప్రతన
స్రష్టలు వ్రా వీర లన యశముఁ గనువారున్. 141

క. పరిశుద్ధంబులు జన్మాం
తరభవములు పక్వము లగుతపములఫలముల్
కర మనుభవించును నన
వరతతపోనిరతు లైనవారును మునులున్. 142

క. అగునానర్షులమ
ధ్యగత యయినసాధ్వి మూర్తిఁ దాల్చుతపస్సి
ద్ధిగతినిఁ దనరె నరుంధతి
మగనిపదాంబుజయుగంబుమాత్రము కనుచున్. 143

క. మానుల నామెను శివుఁడు స
మానాదర మొప్పఁ జూచె మగువ పురుషుఁ డా
దీనిఁ గనఁ దగదు బుధులకు
మానితవృత్తంబు సూవె మహితము జగతిన్. 144

క. తనమది నరుంధతీద
ర్శనమున దారార్థ మాదరము హెచ్చెఁ ద్రిలో
చనునకు ధర్మక్రియలకుఁ
గనుఁగొన సత్పత్ని మూలకారణము గదా. 145

క. శర్వుఁడు ధర్మవున కయినఁ
బార్వతినిఁ బరిగ్రహింప భావింపంగాఁ

బూర్వాపరాధభీతిని
నిర్విణ్ణుం డై నమరుఁడు నిట్టూర్పించెన్ 146

క. సత్పురుషు లనూచానులు
ముత్పులకితతనులు సప్తమునివరు లంతం
దత్పరమేశ్వరునకుఁ ద్రిజ
గత్పతి కి ట్లనిరి పూజ గావించి తగన్. 147

క. ఏ మిచ్ఛకవిషయం బగు
నీమది స్మరియింపఁబడుట నిక్కంబుగ మా
హోమాధ్యయనతపఃఫల
మో మాన్యా నేఁడు పరువ మొందెం జుమ్మీ. 148

క. ఏవానిడెంద మందును
నీవు ప్రవర్తిలెదో వాఁడె కృతివర్యుఁ డనం
గా వేదనిదానం బగు
నీవు మదిం దలఁచునతని నెన్నఁ దలంచే. 149

క. తరణిశశాంకులకంటెను
పరిపదముం బొంది మెప్పు వశితి మిపుడు నీ
స్మరణముకతనఁ దదుచ్చై
స్తర మగుపద మొందితిమి నిజంబుగ నీశా. 150

క. నీమన్నన వడయుటచే
నే మధికుల మని తలంతు మీశ్వర స్వగుణ
స్తోమము నెడ సజ్జనకృత
మామన్నన మూవె ప్రత్యయంబుం గొలుపున్. 151

క. నీతలఁపునఁ బుట్టినమా
ప్రీతికొలఁది కొలఁదియె వివరింపంగ జగ
ద్వ్యాప్తాంతరాత్మ వగుని
వే తెలియుదు గాక దాని నిద్ధచరిత్రా. 152

క. నిమ్ముఁ బ్రత్యక్షంబుగ నిటు

కనియును నీతత్త్వ మెఱుఁగఁ । గా లేము త్రిలో
చన నీకలరూపు దెలుపు
విన వలతుము బుద్ధి కది యని । వేద్యం బగుటన్. 153

క. ఈనీభాగము జగమును
మానుగ సృజియించునదియొ । మఱి యద్దానిం
బూనునదియొ నశ్వరమును
గా నొనరుచునదియొ తెలియఁ । గా వలతు మజా 154

క. ఈమానం బ్రార్థన నొం
తే మహిమాత మటుండ నిమ్ము । దేవా త్వచ్చిం
తామంత్రితుల మయినమే
మేమి యొనర్పంగ వలయు । నిపుడ పనుపవే. 155

క. అని మానులన
తనుకాంతిని నైజవిశద । శరదశనద్యుతులం
బెనుపడఁ జేయుచు శివుఁ డి
ట్లనియెం బ్రియపూర్వకముగ । నమ్మానులతోన్. 156

క. నాకొన్నివృత్తులైనను
నాకై కావనుట మీమ । నములకు విదితం
బే కద మదష్టమూర్తుల
యీాకై వడివాఁడ ననుచు । నెఱింగించుఁ గదా. 157

క. అనన్నుం బ్రార్థించిరి
దానవపీడితులు సురలు । దనయునిఁ బడయన్
వానఁ గురియఁ దృష్ణాతుర
మై నవసినచాతకతతి । యభ్రమును బలెన్. 158

క. కావున సుతుఁ బడయుటకై
గ్రావసుతఁ బరిగ్రహింపఁ । గా వలతును నేఁ
బావక సమయుబ్భవమునకు
నై వేడుక పడినయష్ట । యరణింబోలెన్. 159

క. నాకొఱకు మీఁగ లందఱు
నాకమలాక్షిని గిరీశు నడుగవలయు ను
శ్లోకఘటితసంబంధము
వైకల్యముఁ బొంద కుండు వసుధాస్థలిలోన్. 160

క. స్థితిమంతుఁడు నున్నతుఁడును
క్షితిభారధరుండు నైన గిరిపతితో బం
ధుతనొందిన నన్ను నవం
చితునిగఁ దెలియుఁడు మహర్షి శేఖరులారా. 161

క. ఈపగిదిం గన్యార్థం
బాపర్వతపతినిఁ బలుకుకొనది యన నేలా
మీపలుకులె యాచారము
లై పరఁగు నటంచు జగతి నార్యులు సెప్పన్. 162

క. ఆర్య యరుంధతియును ని
క్కార్యంబున మీకుఁ దోడుగా నుండును జా
తుర్యం బేవంవిధస
త్కార్యములఁ బురంధ్రులక జగానఁ దఱచుగన్. 163

క. కావున మహౌషధిప్ర
స్థావనిధరపురికిఁ గార్య మలవడఁ జేయం
బోవుఁ డిట మహాకోశీ
శైవలినీతటిని మగుడ సంగతి మనకున్. 641

క. యోగీశ్వరేశ్వరుం డగు
నాగంగాధరుఁడు పెండ్లి యాడఁ దలంపన్
వేగమ పరిగ్రహీత్రి
త్యాగు లయిరి బ్రహ్మపుత్త్రు లగునమ్మౌనుల్. 165

క. మునిగణ మాశివుపలుకులు
విని యౌఁ గా కనుచుఁ బయలువెడలె హరుండున్
మును నిర్దిష్టం బగునా

ధునీప్రపాతమును జేరఁ దోడన చనియెన్. 166

క. ఆమునిగణమును ఖడ్గ
శ్యామద్యుతి యగువిహాయసమున నెగసి యు
ద్దామమనస్సమజవమై
హైమవతీపితృపురంబు నప్పుడ చేరెన్. 167

క. అమితధనరాశి నలకను
సమూలముగఁ బెఱికి యిచట స్థాపించిరో నా
నమరాలయాతిరిక్తజ
నము వెడలిచి యిట నిలిపిరో నాఁ దగుదానిన్. 168

క. దీప్యానేకమనోజ్ఞమ
ణిప్రాకారంబు సురధునీపరివృతమున్
వప్రాంతర్జ్వలితౌషధి
కాప్రకరము వరణమునను గడు రమ్యంబున్. 169

క. ఏనగరిని జితసింహము
లో నాగములు బిలయోనులో హయచయముల్
కాననదేవతలో చం
ద్రాననలు తురంగమాస్యయక్షులో పౌరుల్. 170

క. ఏవీట హార్మ్యఘనశిఖ
రావలిసంసక్తఘనమహాధ్వనిఁ దద్భ
ర్మ్యావాసాంతర్మురజవి
రావంబుల లలితతాళరవ మేర్పఱచున్. 171

క. ఏపురిఁ జలద్విటపపటు
సౌపర్ణతరుల వేశ్మచయయంత్రపతా
కాపటలీప్రత్యగ్ర
శ్రీ వరఁగుంగడునయత్నసిద్ధం బగుచున్. 172

క. ఏపురమున స్ఫాటికహ
ర్మ్యోపానస్థలులయందు యామినులం దా

రావంక్తి ప్రతిబింబము
లేపారు నుపాయనములఁ। దొనక మెసంగన్. 173

క. ఎచట నభిసారికలు ఘన
నిచయావృతము లగుయామి। నీవేళలఁ బో
వుచునుందురు రుచిరౌషధి
రుచితతిచే సిరులు వాఱఁ। ద్రోవ నిజేచ్ఛన్. 174

క. ఎట వయసు యౌవనాంతం
బెట మారునికంటె లేదు। మృత్యు వెచట ను
త్కటతరసురతక్లమసం
ఘటితం బగునిదుర చావు। గా వర్తిల్లున్. 175

క. ఏయెడ వ్రేల నదల్చుచు
భ్రూయుగ్మము ముడి వడంగ। మోవి వణఁకఁ గో
పాయత్తతను బరాఙ్ముఖు
లౌ యువతులఁ దేఱుదనుకఁ। బ్రార్థింత్రు ప్రియుల్. 176

క. ఏనిగమము బహిరుపవన
మై నవ్యానురాగలసద। నాతపసుఖని
ద్రానుగవిద్యాధరవధి
కానీకము గంధమాద। నాచల మెసఁగున్. 177

క. ఆమహీధరవరనగరము
నామానులుసూచి సురపు। రార్థజ్యోతి
ష్టోమాదికంబు వంచన
గా మనములఁ దలఁచి రధిక। కౌతుకమతులై. 178

క. లిఖితజ్వలద్ధనంజయ
శిఖాచలజటాళి యాఖు। పిప్రకరం బు
న్ముఖులై పణివారులు గన
శిఖరిసుగృహమున డిగ్గ। శీఘ్రం బెనఁగన్. 179

క. ఈవిధమున నచట డిగి య

ఖావృద్ధాగ్రేసర మగుకతన్మునితతి పా
థోవాప్తవిభాకరబిం
బావలి యొసకమున దర్శనార్హం బయ్యెన్. 180

క. ఆభవ్యు లిట్లు రాఁ బృథి
వీభృత్పతి పాదపద్మవిన్యాసనమ
ద్భూభాగుఁ డగుచు నర్ఘ్యవి
శోభితకరుఁ డరిగె దవులఁ జూచి యెదురుగన్. 181

క. ధాత్వరుణాధరతం బ్రాం
శుత్వంబున దేవదారుసుమహాభుజతం
దత్వమునన యుపలోర
స్కత్వంబునఁ దోఁచె నతఁడు త్ర్యాధరపతిగాన్. 182

క. పావనచరితుల మునుల య
థావిధిపూజితులఁ జేసి తద్గిరిపతి తాఁ
దోవను జూపుచు శుద్ధాం
తావాసము సేర్చె నయభయంబులు గదురన్. 183

క. మునుల నట లలితవేత్రా
సనములఁ గూర్చుండఁ బెట్టి సవినయముగఁ దా
నును గూరుచుండి తగ ని
ట్లనియెం జలిగట్టుదొరకృతాంజలి యగుచున్. 184

క. భావింప నపఘనోదయ
యావృష్టి యదృష్టకుసుమ మాప్రసవ మసం
భావిత మగుమీరాక యు
మావిద్వద్వంద్యులార యద్భుత మయ్యెన్. 185

క. పామరుసిఁ బండితునిబలె
భూమి విడిచి దివికి నేఁగు పురుషునిఁ బోలెన్
హైమముబలె నాయనమును
నే మది ననుఁ దలఁతు మీాయ హీనపుఁగరుణన్. 186

క. ఇది మొదలుగ నే భూతస
ముదయమునకు శుద్ధిపొంటెఁ బొందఁ దగితి నె
య్యది సుజనాధిష్ఠిత మ
య్యది తీర్థం బనఁగఁ బరఁగు నన రే పెద్దల్. 187

క. మిన్నేటిపాటుచేత భ
వన్నవ్యకూళితాంఘ్రివాఃపూరము చే
త న్నేఁ బరిశుద్ధులలో
నెన్నిక వడసితిని మునికులేశ్వరులారా. 188

క. స్థావరము జంగమం బనఁ
గా వెలసిన నాదు రెండు కాయంబుల మీ
పావనచరణము లిడుటను
సేవలనుఁ వరుసఁ గరుణ నేసిరి గాదే. 189

క. మీమన్ననఁ బొడమి నిగుడు
నామోదముకొలఁది సెప్ప నలవియె దెసలన్
వ్యోమంబును మ్రింగెడు నా
దామై నయ్యెలమి పట్ట దయ్యెం జుండీ. 190

క. ఇంతకు నే మీరల భా
స్వంతులఁ జూచుట గుహాంత సంస్థితమమ కా
దంతస్థ్వరజఃపరతమ
మంతయు నెంతయును విచ్చె హర్షం బెసఁగన్. 191

క. మీ కొకపని గలదే యటు
గాక కలిగనేని నదియుఁ గానిదె యీమీ
రాక దలపోయ నన్నుం
జేకొని యెంతయుఁ గృతార్థుఁ జేయన కాదే. 192

క. ఐనను ననుఁ గరుణించియొ
కానొక కార్యమునఁ బనుపఁగా వలతుచు భ్రా
త్యానీకమునకుఁ [illegible]

దైనవనుప కా యనుగ్రహం బరయంగన్. 193

క. ఇదె కులసతి యిదె మేమును
నిదె కులజీవితము కన్నె యిం దేజన మె
య్యది సేయ వలయునో య
య్యది సెప్పఁడా యుండెడల నరనాథయ నాకున్. 194

క. అని సవినయముగ నగరా
జన నానినదంబు గవులఁ వ్యాపించి ప్రతి
ధ్వనులమెసక మెసఁగఁగ న
య్యనఘుఁ డినుమాఱు పలుకు నట్టులు తోఁచెన్. 195

క. పదపడి ముని లంగిరముని
సదమలచారిత్రు నగ్రసరు వెస నాభూ
భృదధీశున కుత్తర మీ
ముదమునఁ బ్రేరేప నతఁడు భూధరున కనెన్. 196

క. ఇంతయు నుపపన్నం బగు
నింతకు నెక్కుడును గలదు హిమగిరివర నీ
స్వాంతోన్నతియును శిఖరా
త్యంతోన్నతియును సమాన మై నెగడుఁ గదా. 197

క. స్థావరరూపుం డగువారి
నా వెలసితి నిక్క మే మనఁ జరాచరభూ
తావలి కెల్లం బ్రదిజగ
త్పావన నీపొట్ట యునికిపట్టగుఁ గాదే. 198

క. తామరతూఁడులవంటివి
పాము పడగల నెటు లోపు భరియింపఁగ నీ
భూమి నహింజగము మొదలుగ
భూమిధరాధీశ నీవు పూనక యున్నన్. 199

క. పారావారతరంగా
వారితములు నవిరళ ప్రవాహంబులు నీ

స్ఫారధునీకీర్తులు శుభ
కారణములు లోకములకుఁ గగదుఁ బావనతన్. 200

క. శౌరిచరణాంబుచే నటు
లాకీతిగనే ద్వితీయమహాపుట్టునకుం
గారణ మగునీచే భా
గీరథి యెంతయును జగతిఁ గీర్తిత యయ్యెన్. 201

క. త్రైవిక్రమోద్యతుఁడు హరి
యావేళన విశ్వ మెల్ల వ్యాపించెను నీ
కావిధము సంతతస్వా
భావిక మై యొప్పుచుండుఁ బర్వతవర్యా. 202

క. హరిహయునిఁదొట్టి క్రతుభు
గ్వరులనడుమఁ బదముఁ గొనినవాఁడవు నీచేఁ
గరము సురాలయచామీ
కరమయశృంగంబు వన్నెగాఁ జేయఁబడెన్. 203

క. తావకశివత యంతయు
స్థావరరూపంబునందు స్థాపించితి వీ
నీవపువు సత్పురుషసం
సేవాతత్పరము భక్తిచే నమ్రింబున్. 204

క. మావచ్చినకార్యము విను
మావిధి నీశుభముపొంటె నయ్యెడు నుశ్రీ
రావచనంబులు గలవుట
చే వంతప్పనిని మాకుఁ జేకూరఁ జుమీ. 205

క. అష్టైశ్వర్యయుతం బ
స్పష్టాన్యపురుషము సార్థ హిమకరము మహో
త్కృష్టం బీశ్వరశబ్దము
శిష్టవరా యోజనునకుఁ జెల్లునొ జగతిన్. 206

క. విశ్వంభ రాదిమూ ర్తుల
శశ్వత్కల్పితమిథస్స్వసామర్థ్యములన్
విశ్వము భరించు నెవ్వం
డశ్వంబులు మార్గమందు యానముఁ బోలెన్. 207

క. హృదయాంతర్వర్తిని నే
సదములవస్తువును యోగిజన మరయునో కో
విదు లెవ్వనిపదమును జె
ప్పుదు రావృత్తిభయరహిత ముగను నగేశా. 208

క. ఆకర్మసాక్షి వరదుఁడు
శ్రీకంఠుఁడు మాముఖమున స్త్రీజనమాన్యన్
నీకొమరిత యాచించెడి
నోకుధరాధీశ యెంతయుం బ్రియ మెసఁగన్. 209

క. వాకున నర్థంబుంబలె
నీకన్నియతోడఁ గూర్పఁ బిందుధరుని నీ
లోకమునఁ దండ్రి నద్వరుఁ
జేకూరిచి కూఁతునెడలఁ జింతఁ దలఁగుఁగా. 210

క. సచరాచర మగులోక
ప్రచయం బీమెయెడ మాతృభావం బెపుడుం
బచరించుఁ గాక యంబర
కచుఁడు జగంబులకుఁ దండ్రి గాన నగేంద్రా. 211

క. పురహరున కెరఁగి తదనం
తరము సురేశాదిదేవతాతతి చూడా
భరణమణిరుచుల నీయమ
చరణంబులఁ జేయు వలదె శబలంబులుగాన్. 212

క. ఉమయఁట పెండిలికూఁతురు
హిమగిరియఁట దాత యర్థి లేమఁట వరుఁ డా
ప్రమథాధిపుఁడఁట యారా

విమలభవత్కులము కడుఁ బవిత్రం బయ్యెన్. 213

క. మఱియు స్తుతించియు నెఱిఁగియు
నెఱుఁగఁడు స్తుత్యుండు వంద్యుఁ డే దేవుఁడొ యు
క్కఱకంఠున కీమె నొసఁగి
కొఱ దలఁగి జగద్గురునకు గురుఁడవు గమ్మా. 214

క. అని యంగిరసుఁడు వలుకఁగఁ
దనజనకునిపజ్జ లజ్జ దలకొన వినతా
నన యై యుమ తనచేఁ బూ
వినతమ్మిదళమ్ములను గణించుచు నుండెన్. 215

క. మహీధరపతి యియ్యకొనియు
గృహిణి యయిన మేనవదన వీక్షించె మహీ
గృహిణులయనుమతిఁ గొందురు
గృహమేధులు కన్నె వరున కిచ్చెడువేళన్. 216

క. పతియియ్యకోలు మేనా
సతియు మదిం దెలిసి తాను సమ్మతి నొందెన్
క్షితి మగలయిష్టములకుం
బతివ్రతాంగనలు మాఱువలుకరు గాదే. 217

క. తదనంతర మాధరవరుఁ
డిది యే ప్రతివచన మంచు నెంచి వెస నుమా
సుదతిని భద్రాలంకృత
ముదమునఁ జేరంగఁ దిగిచి ము ద్దిడి పలికెన్. 218

క. అక్షరుఁ డగునీశునకున్
భిక్షు వయితి వమ్మ రమ్ము ప్రీతిని మునిహా
ర్యక్షులు నిన్నడిగెద రిదె
యక్షయము గృహస్థఫలము నందం గంటిన్. 219

క. అని సుతను బల్కి మఱియున్
మునులఁ బలుకు ధరవరుండు మునులార మహా

శంసిధర్మపత్ని యిదె మీ
కు నమస్కృతి సేయుచుండెఁ గొనుఁ డనువంతన్. 220

క. తమకోర్కికి ననుగుణ మగు
హిమవద్వచనమును బొగడి యెడఁద లలర న
య్యమను మునులు దీవించిరి
విమలశుభోదర్కవాక్య విభవం బెసఁగన్. 221

క. పుత్తడిసొమ్ములు జాఱఁగ
నత్తఱిఁ దన కెరఁగులజ్జ నానన నాభూ
భృత్తనయ నరుంధతి గడుఁ
దత్తఱమున నెత్తి యంకతలముం జేర్చెన్. 222

క. తనయాస్నేహమున నపుడు
కనుఁగవ బొప్పంబు లురులఁగా వందురుమే
న ననన్యపూర్వుఁడై నవ
రునిగుణములు పొగడి యయ్యరుంధతి తేర్చెన్. 223

క. అప్పుడు వైవాహికతిథి
నప్పరమర్షుల గిరీశుఁ డడుగుటయును వా
రిప్పటికిఁ జతుర్థదివస
మొప్పెడు నని చెప్పి నిర్గమోన్ముఖు లగుచున్. 224

క. గిరినాయకు వీడ్కొని స్మర
హరుఁ జేరి స్వకార్యసిద్ధియగుటఁ దెలిపి య
ప్పురహరునిఁ వీడ్కొని యం
బరతలమున కెగసి చనిరి పరమమునీంద్రుల్. 225

క. గిరిజాపరిణయపరుఁ డయి
హరుఁడు గడపె నెట్టకేని నాదినముల నీ
శ్వరు వశిసంటఁగ నవశుని
నోరు నెవ్వనిఁ జిక్కు వఱుప కుండునె వికృతుల్. 226

ఉ. నిర్గుణరూపధేయ మహనీయ నిరామయ నిష్క్రియా జగ

త్సర్గవినాశకారణ ప్రశోభానసమావృతలోకదూర దు
ర్మార్గజనానుఘుస్మరశరా విబుధావనతత్పరా చతు
ర్వర్గఫలప్రదాయక నిరంజన నిష్కల నిస్సమాధికా. 227

క. ఓంకారవాచ్య పావన
రాంకృతిబీజాంకమంత్రరాజజపనిరా
తంకనిజభక్తమానస
పంకేజనివాస సతతపాలితదాసా. 228

మాలిని. శ్రుతిశిఖరవిహారా శుద్ధసత్త్వప్రచారా
సతతశుభవిచారా సర్వలోకైకవీరా
దితిజహననఖేలా దేవరక్షావిలోలా
నతజనపరిపాలా నవ్యజీమూతనీలా. 229

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వేంకటస్వామిరాట్పౌత్త్ర తమ్మయరాట్కవీంద్రపుత్త్ర విబుధవిధేయ వేంకటసూర్యప్రసాదరాయప్రణీతంబైన నిర్వచనకుమారసంభవమహాకావ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

నిర్వచనకుమారసంభవము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీసంపాదనదురితని
రాసనచణకరుణ నిర్మలాంతఃకరణా
యాసేచనకాంగ ఖలదు
రాసదసంగా తమోవిరామా రామా. 1

తే. అవధరింపుము పిదప హిమాద్రి శుక్ల
పక్షదినములు వెలయ సుబంధు వగుచుఁ
గలితజామిత్రశుద్ధిసమ్మిళితలగ్న
తిథినిఁ బుత్త్రిక పెండిలిదీక్షఁ బూనె. 2

క. తరుణు లనురక్తిఁ బ్రతిమం
దిరమునను వివాహవిధులు దీర్పుటకై వే
గిరపడి తిరుగుడు నొకయిలుఁ
బురుడించె గిరీశునంతిపురముం బురమున్. 3

తే. రాజవీథులఁ దనరుహర్మ్యాగ్రములను
బట్టవాసఃకృతధ్వజపటలములను
స్వర్ణతోరణరుచుల నెసంగె నప్పు
రంబు రెండవనాకపురంబు వోలె. 4

క. వరుఁ బొందెడు నని పుత్త్రిలు
వరఁగుచునుండినను నుమయ ప్రాణం బయ్యెం
జిరదృష్టవ్రాలె మడిసియు
మరలం బొడసూపుదానిమాడ్కిఁ బితలకున్. 5

క. తొడనుండి తొడకుఁ దిగుచుచుఁ
దొడవుల దీవనలగములతో నొసఁగుచు న
ప్పుడు గిరిపతిచుట్టలు దమ
కొడుకులకంటెను గరంబు కూరిచి రుమకున్. 6

క. చంద్రుఁ డుత్తరఫల్గునిఁ
బొందఁగ మైత్రసుముహూర్తమున నయ్యమమైఁ
గొందఱు పతిసుతవతు లగు
నిందుముఖు లలంకరించి రెసక మెసంగన్. 7

క. సితసర్షపయుతదూర్వా
తతి గొని నిర్నాభిపటముఁ దాలిచి శర మా
దృతిఁ జేకొని యభ్యంగ
ప్రతికర్మ మలంకరించెఁ బార్వతి యాతన్. 8

క. నవదీక్షావిధిశర మ
న్నవలారతనంబు పూని నలినప్రియునం
శువుచే బహులాంతంబున
రవణ మెఱయుచంద్రరేఖరమణం దనరెన్. 9

క. తైలంబు పూసి మెయి నా
పై లొద్దుగపిండి నలిచి పసఁతులు శుష్య
త్కాలేయ మలఁది జలకపుఁ
జేలముఁ గట్టించి చవికఁ జేర్చిరి గిరిజన్. 10

తే. ముత్తెపుఁదోరణముల సముజ్జ్వల మగు
విమలవైడూర్యమణిమయవేది నగజ
నునిచి వనితలు కనకకుంభోదకముల

జలక మార్చిరి తూర్యనిస్స్వనము లెసఁగ. 11

క. ఉమ జలకము లాడి ధవ్రా
ద్గమనీయాంశుకముఁ దాల్చి ధారాధరనీ
రమునఁ దడిసి విస్ఫుటశర
సమితిం దనరారుధరణి చాడ్పున నొప్పెన్. 12

తే. సతులు పిదపఁ జతుర్మణి స్తంభములను
మేలిమేల్కట్టుపనుల నమేయుభఁగిఁ
దనరుకౌతుక వేదిమధ్యమున గిరిజ
నునిచి రెలమి మహోన్నతాసనముమీఁద. 13

క. వనిత నటుఁ దూర్పుమొగముగ
నునిచి యెదురఁ గూరుచుండి యుగ్మలులు ప్రసా
ధన మున్నను జూణ మూఱక
కనుచుండిరి సాజమైనకలికితనంబున్. 14

క. తెఱవ యొకతె దూషం బిడి
తుఱుమునతడి యార్చి విరులు దుఱిమి యెడనెడం
గఱికి గలయిప్పవిరిసరి
గిఱికొనఁగా ముడిచె నపుడు గిరిజనెఱికురుల్. 15

క. గౌరాగురు విడి సతిమెయి
గోరోచనపత్త్రరచన గుదురుపఱుపఁ జ
క్రారూఢపులిన యగుభా
గీరథిచెలువమును దెగడి గిరిసుత యొప్పెన్. 16

క. ఎలతేంట్ల నొప్పుతమ్మిని
జలధరరేఖం దనర్చుశశిబింబము న
వ్వాలఁ దోఁచి తీర్చునలకల
నలరారునుమాస్య ముపమ యనుపలు కడఁచెన్. 17

తే. అమలగోరోచనా లేపనారుణంబు
లోధ్రకకషాయరూక్ష మాలోలనయన

చెక్కిలికిఁ గ్రొత్తవన్నెలు సేసి జనుల
యక్షుల హరించె శ్రవణయవాంకురంబు. 18

తే. మధ్యరేఖావిభక్తంబు మహితసిక్థ
సదమలీకృతరాగ మాసన్నచారు
తాఫలం బగునావ్యక్త తనువు మోవి
స్ఫురణముల నొకానొకరుచి స్ఫురణఁ దాల్చె. 19

క. చరణముఁ గై సేయుచు నొక
తరుణి సఖి యాపదమున ధవుముకుటసుధా
కరుఁ దన్ను మనఁగ నుమ క్రొ
వ్విరిసరి మార్పలుకు లేక వ్రేసె నిజసఖిన్. 20

క. లలితోత్పలదళసదృశం
బుల నాయెలనాగకనులఁ బొడగాంచి మహో
జ్జ్వలకర మని కా దిది మం
గళకర మని పెట్టి రపుడు కజ్జలము చెలుల్. 21

తే. సంభవత్పుష్పయుగుతీవ చందమున స
ముద్యదుడురాజి యగు రేయి పోల్కి లీయ
మానవిష్కిర యగునది మాడ్కి నపుడు
ధార్యమాణవిభూషణ ధరజ దనరె. 22

క. తనుసమలంకృత నచలన
యన యై యుచ్చెల్వ నిల్వుటద్దమునఁ గనుం
గొని హరుఁ జేరఁగఁ ద్వరపడె
వనితలకై సేఁత ఫలము వరుకాన్పె కదా. 23

చ. హరిదళమున్ మనశ్శిలయు నంగుళికాద్వయిఁ బూని మేనయ
గ్గిరిసుత దంతిదంతదళకీలితకర్ణము మోము నెత్తి భూ
ధరజకు చోదయస్థితి మొదలొక్కని వర్ధిలినట్టికోర్కి యై
వరఁగెడు పెండ్లిబొట్టు సుత ఫాలమునం దిడె నెట్టకేలకున్. 24

తే. మఱియు బాష్పాకులాక్షి యై మాత మేన

యొండుకడఁ జేర్చ దాది తదుచితదేశ
మునకు వ్రేళుల నడపంగఁ దనయచేతఁ
బట్టు పెండ్లితోరంబును గట్టె నపుడు. 25

క. ఆరమణి దుకూలంబు ను
దారాదర్శంబుఁ దాల్చి తగియె సఫేన
క్షీరాబ్ధివేలఁ బూర్ణని
శారాజలసచ్ఛరన్నిశం బురుడింపన్. 26

క. సుతను గులదీపికను గిరి
పతిసతి కర్మోపదేశపారగకులదే
వతలకు నెరఁగించి పతి
వ్రతలకు మ్రొక్కించె మేన క్రమముగ నంతన్. 27

క. ఎడలేని మగనినెయ్యము
వడయుము నాతల్లి యనిరి పతిదేవత లా
మృడుసామేనిం గొనున
ప్పడఁతి సతులదీవన లొకప్రక్కకుఁ ద్రోచెన్. 28

క. కోరికకు సిరికిఁ దగ నా
నారీమణి కుత్సవం బొనర్చి కృతి సభా
స్తారుం డచలపతి సుహృ
త్పూరితసభ వేచుచుండెఁ బురహరు రాకన్. 29

ఆ. అపుడు రజితగిరిఁ దదాదివివాహోచి
తం బయినప్రసాధనంబు దెచ్చి
ముదము వ్రేదల నునిచెఁ బురవినాశనుఁ డైన
శర్వమౌళిల మాతృసస్తకంబు. 30

క. మాతృకలమీఁది మన్నన
భూతేశుం డపుడు దాని ముట్టుకొనియె న
ప్పూతాత్ముని వేసమ పరి
ణేతకుఁ దగువేస మయ్యె నిముసములోనన్. 31

క. అది యెట్లన భసితంబ వి
శదలేపన మయ్యెఁ బునుక స్వర్ణముకుటసం
పద నొందె రోచనాల
త్సదుకూలం బయ్యె హస్తిచర్మము మఱియున్. 32

క. ఫాలాంతర్జ్వలితము మ
ధ్యాలోలవిశాలపింగళలామలతారం
బాలోచనంబ వరహరి
తాలాత్మకతిలక మయ్యెఁ దత్క్షణమాత్రన్. 33

క. నిడుపడుదారగమి మున్ను
న్నెడన నిలువ దానియొడలు లే బంగరుబల్
తొడవులుగ మాఱె జిగి గల
పడగలరతనములు దొంటిపగిదిన తనరెన్. 34

క. పవలును జిగి సెడక చిఱుత
యవ్వుట గుఱుతు కప్పు లేక యలరుశశి సతం
బవతంస మగుచు వెలుఁగఁగ
శివునకు ముకుటమణి వేఱ చెప్పఁగ నేలా. 35

క. ఇటు స్వప్రభావతత్క్షణ
ఘటితవిభూషణుఁడు చిత్రకర్మనిపుణుఁ డా
నిటలాక్షుఁడు తనరూపు ని
కటసంస్థగణోపనీతఖడ్గమునఁ గనెన్. 36

తే. పిదప బెబ్బులితోలు గప్పినమహోక్ష
మందు నందిచే యూఁది యక్కిందుధరుఁడు
బత్తి నది వంగ రజతాద్రిపై వసించు
పగిది వసియించి మునుమున బయలు వెడలె. 37

తే. అపుడు వాహనరంహాశ్చలావతంస
లగుచు నుషమాపరాగారుణాననముల
నింగి క్రెందామరకొలంకు భంగిఁ దోఁప

సప్తమాతృక లేఁగి రీశ్వరుని వెనుక. 38

క. కనకప్రభ లగువారల
వెనుకఁ బునుక లూని కాళి వెలిఁగె బలాకల్
తనమ్రోల మెలఁగ మెఱుఁగులు
మునుమున వడిఁ జిమ్ము కారు మొయిలువిధమునన్. 39

క. గణములు సఱచిన భేరుల
రణన మపుడు ద్యోవిమాన రాజిస్థమరు
ద్గణములకు మధితనుమమా
ర్గణుసేవకు సమయ మిదియ రం డని తెలిపెన్. 40

క. దినకరుఁడు త్వష్ట నిర్మిం
చిన వెలిగొడు గపుడు పట్టె శివున కది శిరం
బున పొంతఁ దనర మస్తక
వినిపతదభ్రాపగుబలె వృషహాయుఁ డొప్పెన్. 41

క. గంగాయమునాయుగళి ధృ
తాంగి వెలసె వీజనముల హరుఁ గొలుచుచుఁ ద
ద్రంగత్ప్రవాహరూపా
సంగత యయ్యును సహంససంచారగతిన్. 42

క. ఆవృషభధ్వజు నత్తఱి
శ్రీవత్సాంకుఁడును విధియుఁ జేరి జయజయా
రావములఁ బొనిచి రతనిప్ర
భావమును హవిస్సుచేతఁ బావకునిబలెన్. 43

ఆ. మూర్తి యొకఁడ యట్లు మూఁడయ్యె వానికిఁ
బిన్న పెద్దతనము లెన్న సున్న
హరికి విధియు విధికి హరియును వారికి
హరుఁడు వారు హరున కాద్యు లరయ. 44

క. కలితసితోచితలక్షణ
ముల విడచి వినీత వేషములతో నాఖం

కలముఖగురల త్తతిః బ్రాం
జలు లతని కిరఁగిరి నంది సందర్శితులై. 45

క. హరినీఁ బ్రణయవచనంబున
శిరఃప్రకంపమున విధిని స్మితముననుఁ బురం
దరు సురలఁ జూడ్కులన యీ
శ్వరుఁ డపుడు యథోచితముగ సంభావించెన్. 46

క. తనదుపురస్థలి జయజయ
యని సత్పర్షులు వచింప హరుఁ డను మీరల్
మును నే నీపరిణయసవ
మున వలచినఋత్విజు లని మునిముఖ్యులతోన్. 47

క. ఆవృషభకేతనుఁడు వి
శ్వావసుముఖు లపుడు త్రిపురజయమును వీణా
ప్రావీణ్య మెసఁగఁ బొగడఁ ద
మోవికృతివిదూరుఁ డధ్వము గడచి చనెన్. 48

చ. గణగణమంచుఁ గంఠగతకాంచనమంజులకింకిణీలస
త్క్వణనములొప్పఁబోతజలదంబులుకొమ్ములుతీరభూవిదా
రణధృతపంకముల్బలె వికరాజిలఁ జిమ్ముచు నప్డు పుష్పమా
ర్గణహరుమోచి వాహము త్వరం జనియెం దివిఖేలగామిగాఁ.

తే. ఇట్లు పరు లంట రానిగిరీశుపురము
రెండుగడియలలోఁ జేరె వృషభవాళి
హారపుర్గోగదృక్పాతము లనుపసిండి
పగ్గముల లాగఁబడుదానిపగిదిఁ దనరి. 50

క. హరుఁ డాపురిప్రాంత నెలమిఁ
బురజనులు మొగంబు లెత్తి పొడగనుచుండన్
ఖరనిజశరచిహ్నం బగు
తెరువున వెస డిగ్గి తత్ప్రదేశముఁ జెందెన్. 51

క. కుంచిత బౌంధవ పూరిత

శుండాలఘటనలతోడ స్ఫుటవిటపివిటపో
ద్దండకటకములతోఁ బలెఁ
గొండలదారి గిరిశు నెదురుకొనియె ముదమునన్. 52

క. సురశిఖరి వర్గయుగమును
బురవివృతద్వారమందు భూరినినదసం
భరితమయి కలసె క్షుతబం
ధురసేతుర్ఘురద్వయంబుతో నెన యగుచున్. 53

క. సర్వజగద్వంద్యుఁ డపుడు
శర్వుఁ డరుగ సిగ్గు వడియు శంకరు మహిమం
బూర్వము వంచినశిర మ
ప్పర్వతపతి యెఱుఁగఁ డయ్యెఁ బదపడి యెలమిన్. 54

క. ఉల్లంబు పల్లవింపఁగ
నల్లనిమునుమునన నడచు చాగిరిపతి సం
ఫుల్లసుమాకీర్ణాధ్వము
నల్లన నిజపురముఁ జేర్చె నాజగదీశున్. 55

క. ఆసమయంబున హరుఁ గను
నాసఁ బురీతరుణు లెల్ల నమలమణిమయ
ప్రాసాదరాజి నీగతిఁ
జేసిరి చెయ్దములు త్యక్తచేష్టాంతరలై. 56

క. వడి జాలముఁ జేరఁగఁ జను
పడఁతి యొకతె మాల్య మూడి పడ వీడ్వదు కొ
మ్ముడి ముడువఁ జేతఁ బట్టియు
ముడునం బట్టుటయు మఱచె మోహితమతి యై. 57

క. లలన యొకతె కైసేసెడు
చెలిచేతిపదమ్ముఁ జిమ్మి శీఘ్రగతుల ని
గ్గళదార్ద్రపాదలాక్షా
కలితాయన యగుచు జాలకముఁ జేరఁ జనెన్. 58

క. కుడికంటికిఁ గాలాంజన
మిడి డాకంటికిని నిడక యింతి యొకతె యా
వడువునన చేరె నప్పుడు
వడిఁగ శలాకను వహించి వాతాయనమున్. 59

క. నడచునెడ నడలునీవిం
బడఁతి యొకతె చూచువేడ్కఁ బైఁ గట్టక చే
తోడవుల గ్రొంజిగి నాభిం
బడ నయ్యెడ సంభ్రమమునఁ బట్టెఁ బట్టన్. 60

క. వడి లేచి యొక్కసతి వెత
నిడు నడుగడుగునకు డొల్ల నిలవ్వె మణు ల
ప్పడఁతి యరఁ గ్రుచ్చు రశనగ
మ్మృదుఁ గనుఁగొనుసరికిఁ ద్రాడె మిగిలెను వ్రేలన్. 61

తే. సాంద్రకౌతూహల లగునాచంద్రముఖుల
మద్యగంధులు లోలాక్షిమధుపములును
నగుమొగంబులఁ గూడి జాలాంతరములు
పంకజాలంకృతంబులపగిది నొప్పె. 62

క. ఇందుధరుఁడు వెన్నెలఁ బవ
లుం దత్పురసౌధరుచి వెలుఁగఁ జేయుచుఁ జే
రెం దోరణకేతనగణ
సుందరరాజపథ మపుడు సురగణయుతుఁడై. 63

క. హరురుచిరమూర్తిఁ గన్నులఁ
దరుణు లెలమిఁ గ్రోలు చొండుతలఁపర యపు డా
గరితల శేషేంద్రియవృ
త్తి రహించె జతుర్ఘను జేసెతీరున నొప్పెన్. 64

చ. అతిసుకుమారి యయ్యునచలాధపుగాదిలిపట్టి యీమహా
న్నతునకుఁగాముహాతపమొనర్చుటయెంతయునొప్పినద్దియా
తితిగళుదాస్యమైనఁ గలచేడియాయె చరితార్థయన్న నో

నితనిపృథుగారు వెక్కుటతర శేతుణ వేణ వచింప నేటికిన్. 65

తే. త్రిజగతీమోహను లగునీ స్త్రీపురుషుల
నొండొరులతోడఁ గూర్పక యుండెనేని
నిట్టిమవ్వంపురూపుల సృష్టిసేయు
బ్రహ్మశ్రమ మెల్లఁ దలఁప వ్యర్థంబ కాదె. 66

క. విరివిల్తునినెమ్మే నీ
హరుతీవ్రరుషాగ్నిఁ గ్రాఁగె నందురు గాద
మ్మరుఁ డితనిసొబగు గని సి
గ్గరి యై తా మేను విడిచెఁ గా కని తలఁతున్. 67

క. మును మదిఁ దనకోరినయీ
తని చుట్టరికంబ పొందె ధరవరుఁడు శిరం
బును ధరణీధరణోన్నత
మును గడుఁ బై కెత్తి తిరుగుఁ బో యికఁ జెలియా. 68

క. అని గిరివరనగరతరుణు
లనుకర్ణరసాయనోక్తు లాలించుచు న
య్యనఘుం డంగదచూర్ణిత
ఘనలాజము శైలపతియగారము సేరెన్. 69

తే. తద్గృహంబున విష్ణుకై దండఁ బూని
శారదాభ్రము డిగ్గుభాస్కరునిమాడ్కి
హరుఁడు వృషభంబు డిగి విధి తెరువు సూప
గ్రావపతిగృహకక్ష్యాంతరములు గడచె. 70

క. హరిహయముఖామరులు స
ప్తఋషిప్రభృతు లగుమానిపతులు గణములుణ్
హరుతో గిరియిలు సొచ్చిరి
వెరవున శ్రేష్ఠారతతుల విధమున సంతన్. 71

తే. అచటఁ దగురీతిఁ బీఠంబు నధివసించి
యీశుఁడు సమంత్రకముగ గిరీశుఁ డొసఁగు

నర్ఘ్యమధుపర్కమంజులానర్ఘ్యమణిదు
కూలములఁ బ్రీతితోడఁ జేకొనియె నవుడు. 72

క. హరు నౌషధరుని నంతఁ
పురజనము వినీతి గిరిజపొంతను జేర్పం
దరుణశశిఘృణులు ఫేనో
త్కరరుచిరాంబుధిని వేల దరిఁ జేర్పఁగలిన్. 73

తే. ఆవివృద్ధాస్యశశికాంతి నైనయుమను
వరశరల్లక్ష్మి లోకంబు కరణిఁ గలసి
యమలహ్రదయోదకుఁడు విస్ఫుటాక్షికుముదుఁ
డయ్యె నయ్యిందుమౌళి యయ్యవసరమున. 74

క. చెరయు నెడ జడిసి తిరుగుచు
మరలఁ గదిసి కొంతవడికి మరలుచును బర
స్పరగోలము లై గిరిజా
గిరిశుల చూడ్కులు త్రపాబ్ధి గిలుకొని మునిఁగెన్. 75

క. గిరిజమెయి భీతి స్రుక్కిన
మరుని మొనటియుందురంబు మాడ్కిని దనరుభూ
ధరసుత చే నరుణాంగుళి
గిరిశుండు గ్రహించె నపుడు గిరిగురుఁ డొసఁగన్. 76

క. గిరిసుత మై గగుపాటును
హరు వేళ్ళులఁ జెమటు వొడమె నయ్యెడ సరిగాఁ
గరసంస్పర్శము వారల
స్మరవృత్తము నేర్పరించు చాడ్పున నొప్పెన్. 77

క. పరిణయముతఱి వధూవరు
లారు లెవ్వారిదరిని నిలిపి యుసుకాంతిని గాం
తురొ యట్టియుమేశ్వరులకు
నిరువురకును శోభకలిమి యెన్నఁగ నేలా. 78

క. జ్వలదగ్నికి నమ్మిథునము

వలగొను చెందొంటెఁ గలసి॥వరకాంతిసము
జ్జ్వలకనకనగోపాంతం
బులఁ దిరుగుదివానిశంబు॥పోల్కిం దనరెన్. 79

క. మైమైతాఁకునఁ జొక్కుచు
నామిథునము మూఁడుసారు॥లట్లు వలగొనం
గా మహీధరగురుఁ డుమచే
హోమము చేయించె లాజ॥లుజ్జ్వలదగ్నిన్. 80

తే. గురునిపనుపున నాలేమ॥సురభిలాజ
ధూమమును దోయిలించి నె॥మ్మోముఁ జేర్చె
నది కపోలవిస్తృతశిఖ॥మై మువార్త
మువిద చెవి నల్లగల్వచె॥లువు వహించె. 81

తే. హోమధూమము మోము నా॥లేమ సేర్ప
జిగిఁ గులుకుచెక్కులను జిఱు॥చెమట గ్రమ్మెఁ
గన్నుఁగవనుండి దిగఁ జాఱెఁ॥గజ్జలంబు
పొరిని వాడె శ్రవోయవాఁ॥కురము కరము. 82

క. గురుఁ డపుడు గిరిజ కనుఁ ద్వ
త్పరిణయమునఁ గర్మసాక్షి॥దహనుఁ డిదె పతిన్
హరుని గలసి యిఁక ధర్మా
చరణము నీ కెలమిఁ జలుపఁ॥జను నని యంతన్. 83

క. రాణం జెవులారఁగ శ
ర్వాణి గురునియవ్వచనము॥ద్రావె నిదాఘా
తీక్ష్ణోష్మలతాంత ప్త
క్షోణి ఘనప్రథమజలముఁ॥గ్రోలువిధమునన్. 84

క. ధ్రువుఁ డగుపతితో నయ్యుమ
ధ్రువుఁ గను మని గురుఁడు వలుకఁ॥దోరపులజ్జా
వివశత సన్నపుఁ బెలుఁగున
సువదన వదనాబ్జ మెత్తి॥చూచితి ననియెన్. 85

తే. ఇట్లు శాస్త్రజ్ఞుఁ డగుపురోహితుఁడు పెండ్లి
కార్య మంతయు దీర్చ లోకపిత లైన
యయ్యుమామహేశ్వరులు పద్మాసనస్థుఁ
డగుపితామహునకు మ్రొక్కి రతివినీతి. 86

క. అతఁడు గను మబల వీరుని
సుతు నని దీవించె శైలసుత నవ్విధి వా
క్ప్రతి యయ్యు మహేశ్వరునెడ
మతిఁ గలయాశాస్త్రచింత మానక పూనెన్. 87

తే. విమలమణిమయచతురస్రవేదిమీఁది
యుదిరిగద్దియయందు నయ్యుమయు హరుఁడుఁ
గూరుచుండఁగ లౌకికాచార మగుట
నపుడు తడిసేసఁ బ్రాల్ సల్లి రచటివారు. 88

క. దళములకొనలను వ్రేలెడు
జలకణములు ముత్తియములచాలుఁ దెగడ రా
జిలుతమ్మిగొడుగు దీర్ఘా
మలనాళము వారిపై రమాసతి పట్టెన్. 89

క. ఆసమయంబున నట భా
షాసతి యీశ్వరుని నుమను సంస్కృతవచ
శ్శ్రీసరణిని బ్రాకృతవా
చాసరణిని నుతి యొనర్చె సరసతరముగన్. 90

తే. వివిధసంధిస్ఫుటీకృతవృత్తిభేద
ముంచితాంగహారంబు రసానుకూల
రాగ మానాటకం బచ్చరలు నటింపఁ
జూచిరి ముహూర్త మప్పు డీశుండు నుమయు. 91

క. సుర లది యెల్ల సభార్యుని
హరుఁ జేరి నమస్కరించి యాదటఁ బ్రార్థిం
చిరి శాపాంతసతనుఁ డగు

స్మరునికొలుపుఁ గొనఁ గిరీటసక్తాంజలులై. 92

ఆ. కనలు విడిచి శివుఁడు తనమీఁదనైన నా
స్మరుఁడు శరము లేయ సమ్మతించె
దగినసమయ మరసి తజ్జ్ఞులు దొరలతోఁ
జేయువిన్నపంబు సిద్ధిఁ బొందు. 93

క. సురల విడిచి పిదప మహే
శ్వరుఁ డుమఁ జేఁబట్టి భక్తిచారుతరము భా
స్వరహాటకకుంభము భూ
విరచితతల్పంబు శయనవేశ్మముఁ జేరెన్. 94

ఉ. ఆసదనంబునందు నచలాత్మజ నూత్నవివాహజాతల [గే
జ్జాసముపేతయై మొగము శంకరుఁ డెత్తఁగఁ ద్రిప్పికొంచుఁ
ళీసఖు లెంతపిల్చినఁ జలింపక పల్కక యున్నఁ జూచి తా
నాసతి నవ్వఁ జేసె నిటలాక్షుఁడు భృంగివికారచేష్టలన్. 95

క. గిరితనయ వివాహానం
తరమున శంకరునిఁ జూచి సనసాధ్వసభా
వరసాత్త్విక యగుట మనో
హరము స్మరోద్దీపకంబు నగుసుఖ మందెన్. 96

క. పిలిచినఁ బలుకదు చేలాం
చలము గొనఁ జనం గడంగు శయ్యను మొగ మ
వ్వల గాఁగఁ బండు నక్కో
మలి యిట్టిద యయ్యు హరుని మనసున ముంచెన్. 97

క. కుతుకంబునఁ బతి కూరుగు
గతి నుండఁగ సతిని కభిముఖంబుగ సర్వా -
ర్వాతి కనులు విప్పి నవ్వుచుఁ
బతి గనఁ దటిదాహతోమాల పగిదిని ఘూర్ణిలెన్.. 98

క. నీవిధతి హరుఁడు కర ము...
గా వణఁకుచుఁ జేయి పట్టి ... ధరసుత యూ

హై పీఁటఁ దనంతన యా
భావిని నీవియును సురత ♦ పరవశత మెయిన్. 99

క. చెలి యీగతి వెఱపఱి హరు
నలరింపు రహస్యమందు ♦ నని కఱపినవె
చ్చెలులపలుకులను మఱచె న
చలసుత ప్రియుఁ గని ప్రభూత ♦ సాధ్వసమతి యై. 100

క. అనవసరంబుగ నెద్దియొ
తను నడిగెడుహరునిపలుకు ♦ తనచూడ్కులఁ జే
కొని యగ్గిరిజ శిరశ్శకం
పనయూహో త్తర మొసంగు ♦ మదన హరునకున్. 101

క. చేలముఁ గొనఁ గరయుగమున
శూలికనులు మూసె శైలసుత పదపడి త
త్ఫాలాక్షిదృష్ట యయి య
చ్చాలామణి విఫలయత్న ♦ పరవశ యయ్యెన్. 102

తే. చుంబనాద త్తరుచిరోష్ఠ ♦ బింబ మదయ
తరపరీరంభణ స్తబ్ధ ♦ కరము దుష్క
ర ప్రతిక్రియ మవ్యథా ♦ రతము హరునిఁ
గ్లిష్టమన్మథ మయ్యు సం ♦ తుష్టుఁ జేసె. 103

తే. అక్షతంబుగఁ గెమ్మోవి ♦ యానుటయును
నవ్రణంబుగఁ గొనగోళ్ల ♦ నంటుటయును
సకరుణంబుగ స్మరకేళి ♦ సల్పుటయును
నోర్చ నయ్యును తదితర ♦ మోర్చ దయ్యె. 104

క. ప్రాతఃకాలమున నయ
స్యాతతి తను రాత్రివృత్త ♦ మడుగంగ మదిఁ దా
వే తెలుపఁ గడఁగియును ద
త్కౌతుకమును దీర్చ లేద ♦ గ్రావజ లజ్జన్. 105

క. రతిపదము లద్దమున న

య్యతివ గనుచు వెనుక నిలుచు హారుబింబము స్వ
ప్రతిబింబము పజ్జం గని
యతిలజ్జ నదేమొ యేమొ యపు డావరించెన్. 106

క. తల్లి హారభుక్తయావన
నుల్లాసిని సుతను గాంచి యూఱడి సంతో
సిల్లెం గన్నియ ధవునకు
వల్లభ యై కాదె తల్లి వంతం బాపున్. 107

క. పిదప హరుఁడు కొన్నాళ్లా
సుదతి నడపె నెట్టకేని సురతంబున న
మ్మదవతియును నానాఁటికి
మదనరసం బెఱిఁగి రతిని మానె నసహతన్. 108

క. పతి కౌఁగిలింపఁ దాను ను
నతనిఁ గవుఁగిలించు మోవి యతఁ డానఁగ స
మ్మతి నొందుఁ గాని యూగిరి
సుత నీవిం జేరనీదు శూలికరంబున్. 109

తే. ఇట్లు కొన్నాళ్లు సన నయ్యుమేశ్వరులకు
నొండొరులయందు నిమిషవియోగకాత
రంబు భావజ మప్రియరహిత మమిత
చాటుకలితంబు నగుప్రేమ నాటుకొనియె. 110

క. ఇతరేతరసదృశులు వా
రితరేతరసదృశముగ వహించిరి రతి వాఁ
పతిని విడిచి గంగ మను నె
యతఁడును దన్ముఖరసప్రియాత్మకుఁడు గదే. 111

క. దక్షిణ గతిగుఁగా వగునిట
లాక్షున కగ్గిరిజ శిష్యురా లగుటను ద
చ్ఛిక్షితరతినిపుణత గురు
దక్షిణగా నొసఁగె సుగతి దక్షత వెలయన్. 112

క. హరుఁ డాని విడుచుమోవిని
ధరనుత చేదమ్ములను వెత న్విదురుచుచుఁ
గిరిశశిరోహిమకరహిమ
కరములఁ జల్లార్చు తుణము కారియ ప్రావన్. 113

క. లలితాధరచుంబనపత
దలకరజోహతలలాట జాక్షిని హరుఁ డు
జ్జ్వలకమలగంధి యగున
య్యలనాగముఖానిలమున కెదురుగ నుంచున్. 114

క. ఇమ్మెయిని వివిధసురతసు
ఖ మ్మొందుచు ననుగృహీతకాముఁ డయి హరుం
డమ్మహీధరగృహమున మా
సమ్ము సుఖ మ్ముండె శైలజాసహితుం డై. 115

క. పిదప నుమాపతి మామను
స్వదుహితృవిరహార్తు శైలవరు వీడ్కొని స
మ్మదమున విహరించె నుగ
త్స్వదవృషభము నెక్కి తిరుగు చయ్యెడలన్. 116

క. గిరిజాస్తనయుగపీడిత
చరమాంగుం డగుచు హరుఁడు స్వర్ణగిరికి ను
న్నరిగి యచట నారెయి బం
గరుజిగురుల సెజ్జ రతులఁ గరఁగించె నుమన్. 117

క. అటఁ గడచని కైటభజి
త్కటకాంచితశిలము సవసుధాగసబిందు
చ్ఛటము నగుమందరకటక
తటిని నుమాస్యాంబుజాళి తగ విహరించెన్. 118

క. దశకంఠారవభయపర
వశ యై తనుఁ గౌఁగిలించు పలిమలసుతతో
శశిధరుఁడు రజతగిరిపై

విశదశశిప్రభల ననుభవించెం బిదపన్. 119

క. అందుఁ దనిసి చందనవన
మందు రతులఁ దేలువారి యలపుఁ దలఁగ నా
స్పందితలవంగకేసర
చందనమందానిలంబు చాటుకరుబలెన్. 120

క. స్వర్ణాబ్జతాడితధవ్రా
దీర్ణకరార్ణోనిమేలితేక్షణ యగుచున్
స్వర్ణదిఁ గ్రీడించె నపుడ
పర్ణ ఝుషాళిద్విరుక్తపటుమేఖల యై. 121

క. అమ్ముదితను శివ్రుఁడు శచీ
ధమ్మిల్లోచితవదాన్యతరుకుసుమవితా
నమ్మునఁ గై సేసె సురవ
నమ్మున రహిం నప్సరోజనమ్ము గనుఁగొనన్. 122

క. ఇమ్మెయి భౌమస్వస్సా
ఖ్యమ్ముల నుమతోడఁ బొంది హరుఁ డాకతఱి శో
ణమ్మయి యాతప మొప్పఁ బ్రి
యమ్ముఁ గదిరి గంధమాదనాద్రికిఁ జనియెన్. 123

క. వరకాంచనశిలపై నట
హరుఁ డెలమి వసించి దర్శనార్హుఁ డగుదివా
కరుఁ గని నిజవామభుజముఁ
గరయుగమున నూఁది యున్న గ్రావజ కనియెన్. 124

క. సూరుం డడె యింతి యుషాం
తారుణముల సీదుకనుల నరవిందరుచిం
జేరిచిబలె దిన ముడిపెడు
సారసభవుఁ డంతమందు జగముం బోలెన్. 125

క. తరణి సలిలప్రసారిత
కరములు తద్ధారములుగఁ గావించుటనో

యురుకుచ యాత్వత్విత్పని
ఝర్ఝరములు హరిచాపవర్ణ।రహితము లయ్యెన్. 126

తే. సగము గొఱికినతూఁడు నె।వ్వగల విడిచి
పెడమొగము వెట్టి యెలిఁగించు। చడలు గదుర
సరసి నదె దైవవశమున। జక్కవకవ
తెఱపి యొండొండ పెరుఁగంగఁ। దెరలుఁ గంటె. 127

క. పవ లెల్ల మేసి యందుగుఁ
జివురులఁ గడు వలచునీళ్లు। సేకొనియెడు నో
యువిద కడుపార నేనుఁగు
లవె యబ్జగతాళిముఖర। యగునాసరసిన్. 128

క. పడమర వ్రేలునినుఁడు తన
నిడుదప్రతిమచేఁ గొలంకు।నీళ్లలలోఁ బు
త్తడినీటికట్ట నిర్మిం
చెడుపోలికఁ దనరుచుండెఁ। జెలియా కంటే. 129

క. తెలిగోఱలు సందష్టకు
టిలబిసములగతిఁ దనరఁ గి।రిటివ్రజ మతిపం
కిలపల్వలములఁ బొరలి పొ
రలి యెయ్యన వెడలుచుండె। రహితశ్రమమై. 130

క. అరుణరుచి పర్వ ఫురి బం
గరురంగులఁ జెంగలింప। ఘనజఘనా యీ
తరుశిఖరస్థశిఖి పొరిం
బొరిఁ దఱిఁగెడు నెండఁ గ్రోలు।పోలిక నొప్పెన్. 131

క. తొలిదెసఁ బర్వినతమ మొక
వలన న్వ్రాలువడినయుడుసు।వడువునఁ దనరెఁ
లలన చద లినహృతాతప
జలమై యొకకొంత యింకు।సరసిం బోలెన్. 132

ఆ. మూలసేకసజల।బాలసాలంబుల

నుటజవినివసన్మృగోచ్ఛ్రయములఁ
ప్రవిశదగ్ని ధేనుపటలిని జ్వలదగ్ని
తతుల నాశ్రమములు తనరుచుండె. 133

క. ముకుళిత మయ్యెను బద్మము
శుకవాణీ వసతిఁ గోరి చుట్టుఁ దిరుగు తేఁ
టికిఁ దెరువు నొసఁగునదిబలె
నొకయించుక మోముఁ దెఱచి యుండెం గంటే. 134

క. పరిమేయమయూఖుం డగు
నరుణారుణుచేతఁ బశ్చిమాశ రుచిరకే
సరవంతం బగుమాఁకెన
విరిబొట్టు ధరించుకొన్నవిధమున నొప్పెన్. 135

క. మినుకులవేఁడిమిఁ గ్రోలుచు
ననుచరు లగుమునులు తేజ మగ్ని నిడి పడిం
జనునినుఁ బొగడెదుఁ గోక
స్తని రథహయహృద్యమధురసామస్తుతులతోన్. 136

క. శిరములు వంచి శ్రవశ్చా
మరములు కను లొత్తి సటలు మలఁగఁగఁ గాఁడిం
బరు విడెదుగుఱ్ఱములతో
శరనిధి దిన మునిచి క్రుంకె సవితృఁడు చెలియా. 137

క. తెఱవ రవి గ్రుంకఁ జద లొ
ప్పెఱి సుప్తము నాఁ బరఁగె మహాతేజం బి
న్నెఱిన తనకలిమి లేమిని
వెఱలించుక విరుచి చేయు వరుసఁ ధరణిన్. 138

క. పడమటికొండకుఁ జనురవి
యొడలి ననుగమించె సంధ్యయును నాఁడాలియా
వడువున నుదయంబున ము
న్నిడఁబడునది యతని పిడచు నెట్లగు నిమమన్. 139

క. హరిదరుణకపిశరుచిభా
స్వరఘనకోటులవె తనరెఁ సంధ్యాసతి నం
దరి నీవు నూతువని యి
క్కరణిం దూలికలతోడఁ గావించెనో నాన్. 140

క. మృగరాజసటాచ్ఛటలం
జిగిరించిన చెట్లు ధాతుశిఖరంబుల ని
న్నగరాజు పంచెనో నాఁ
దగునీసాంధ్యాతపంబుఁ దరుణీ కంటే. 141

క. లలన మడమ లెత్తి జలాం
జలుల నొసఁగి శాస్త్రవిదులు శ్రద్ధాళులు మా
నులు సంధ్య కెదురుగా శుభ
మొలయఁగ బ్రహ్మము జపించు చుండిరి కంటే. 142

క. కావున సంధ్యావిధికై
యీవు ముహూర్తంబు సెలవు నీవలె నాకున్
భావిని యీచతురవయ
స్యావళి యలరించుచుండు నంతకు నిన్నున్. 143

క. అని హరుఁడు పలుక గిరిసుత
వినియు విననిభంగిఁ బెదవి విఱిచి నికటవ
ర్తిని యగు విజయాఖ్యవయ
స్యను గూర్చి యకారణముగ సల్లాపించెన్. 144

క. శితికంఠుఁడును దినాంతో
చితవిధిని సమంత్రకముగఁ జేసి యసూయా
వతి యై మాటాడనినిజ
సతిఁ జేరి వచించె నిట్లు సస్మితముఖుఁడై. 145

క. కనలు విడు మకారణకో
పన సంధ్యకెరఁగితి నొందుపనికై కాదేఁ
జనుట నను నీదుసహచా

రినిఁ దెలియుమన్న చక్రతుల్యావృత్తునిఁగ సతీ. 146

క. పితృదేవతలను వాణీ
పతి పూనరిచి యేయొడలినిఁ బాసె నదియ నే
వితమౌ సంధ్యాద్వయి నీ
గతిఁ గావున నాకు నందు గౌరవ మబలా. 147

క. అతివ తమఃకీడిత మై
క్షితితలలగ్నంబుమాడ్కిఁ జెలఁగెడుసాంధ్య
ద్యుతి యేకతటతమాలా
వృత యాధాతురసతటినివిధమున నొప్పెన్. 148

తే. అరుణతర రేఖ మ స్తంగతావశిష్ట
మైనసాంధ్యాతపముఁ బ్రత్యగాశ దాల్చె
రమణి తిర్యగుజ్ఝిత మగురక్తసిక్త
వరకృపాణంబు సంగ్రామధరణి కరణి. 149

క. ఇంతి సుమేరువుప్రక్కది
నాంతోద్భవతేజ మెల్ల నడుగుట నకలా
శాంతంబుల నీగాఢ
ధ్వాంతము సెలరేఁగె నప్రవారోద్ధతిమై. 150

క. వెనుకకు నెదిరికిఁ బ్రక్కల
కును మీఁదికిఁ గ్రిందికిఁ గనుఁగొన రాక నిశీ
థిని నీలోకం బొప్పెఁ
ఘనతిమిరోల్బాప్లుత మయి గర్భమునబలెన్. 151

క. పరిశుద్ధము కలుషము సు
స్థిరము చలము ఋజువు నతము చీఁకటిచే నో
తరుణి సమ మయ్యె దోషా
కరులతర మెఱుఁగనిమహిమ కాల్పనె చెపుమా. 152

క. శార్వరవిస్ఫారతమా
గర్వం బడఁపఁగఁ దుషారకరుఁడు పొడుచు నో.

పార్వతి కైతకరజములఁ
బూర్వాశ మునింగి యున్నపోలిక నొప్పెన్. 153

క. మందరనగాంతరితుఁ డగు
చందురుచే నీసతారశర్వరి యొప్పెన్
సుందరి తెఱఁగరయ వెనుక
నందిననాచేత ససఖి వగునీవుబలెన్. 154

క. లలన నిశాచోదిత యై
తొలిదిక్కు రహస్యముబలెఁ దుహినాంశునిమం
డల మాసాయము లో నిడి
తొలివెన్నెల యనెడునగవు దోఁప వెలార్చెన్. 155

క. ఫలినీఫలసజ్యోతులు
చలివెల్గు నభస్తటాకజలగతబింబం
బులు దనరెం దవుదవ్వులఁ
బొలిచెడు జక్కవలదోయివోలెఁ బాలా. 156

క. నవనవజాతము లభినవ
యవకోమలములును నగుహిమాంశునియాయం
శువులు గొనగోళ్లఁ జెలి నీ
శ్రవణాలంక్రియకుఁ ద్రుంప సాధ్యములు సుమీ. 157

క. రజనీపతి వ్రేళ్లఁ గచ
వ్రజముం బలెఁ దమము నిజకరంబులఁ గొనుచున్
రజనీముఖము ముకుళితాం
బుజనేత్రము ముద్దు వెట్టుపోలిక నొప్పెన్. 158

క. హస్తిసమగమన యిందుగ
భస్తితతులఁ దమము నగము వాయుంగ విహా
యస్తలము పోలెఁ జూడుము
మస్తిచేఁ గలఁగి తేఱు మానససరసిన్. 159

క. అరుణిమ విడి యుక్కలువల

దొర నిర్మలమండలుఁ డయి ¶ తులకించెడు నోఁ
బరిశుద్ధప్రకృతులయెడ
స్థిరము లగునె కాలగతినిఁ ¶ జెందెడువికృతుల్. 160

క. అతివ శశికరము లుచ్చ
స్థితిఁ జెలఁగ నిశాతమంబు ¶ సెందె బిలములఁ
క్షితి గుణదోషములకుఁ దగు
గతి గతినక్కమలభవుఁడు ¶ కల్పించెఁ గదే. 161

క. నెలకళుకులఁ గరఁగెడుక్రొ
న్నెలతాలం జాలువాఱునీరమ్ముల ని
మ్మలచలియలఁ గూర్కుశిఖా
వలముల మేల్కొలుపుచుండె ¶ వనిత చుశిశిరా. 162

క. మందారశాఖశిఖరముఁ
లందుఁ గడుం గ్రందుకొనుక ¶ రావలిచేతం
జందురుఁడు హారయుష్టుల
సుందరి లెక్కించుమాడ్కిఁ ¶ జూడఁగ నొప్పెన్. 163

క. ఇన్నగము వెలందుక ని
మ్మోన్నతతెట మగుటఁ దిమిరకేయు క్తం బగునీ
వెన్నెలబహారరచనాసం
పన్నమదద్విరదభూతి ¶ పగిదిం దనరెన్. 164

క. మొక్కలపుఁద్రృష్ణ వెన్నెల
లెక్కుడుగాఁ గ్రోలి స్రుఁప ¶ కిట్లయ్యెనొ నా
నిక్కలున కెంట్లరవములు
పిక్కటిలఁ మొదలు మొదలు ¶ ప్రి

క. ఈపండు వెన్నెలల పె
ల్లేపున నేర్పుఱుప రాక ¶ యీకె[illegible]
ఖాఫరిలంబిదుకూలం
బోవార్పతి పవనగతుల ¶ మహా[illegible]య్యెన్.

క. రాలినపూవులలో నాఁ దగు
సాలంబులక్రిందిపత్త్రిజర్జరితజ్యో
త్స్నాలవములు నీయలకల
వ్రేళులఁ గొని ముడువ వచ్చు వెలఁదుక కంటే. 167

క. అతితరళయోగతారా
న్వితుఁడై యీశశధరుండు నెలఁతుక భయకం
పితతను వగు పెండిలికొమ
రితతోఁ గూడుకొనువరునిరీతిం దనరెన్. 168

క. లలితస్ఫుటశరగౌరం
బులు జ్యోత్స్నాబింబదీప్తములు నగునీచె
క్కుల వెన్నెల మొలచెడుగతిఁ
బొలుపారె నయారె చంద్రమోనిహితాక్షీ. 169

క. అరుణారుణమణిఘటసం
భరితామరతరుమధువును భరియించి సమా
దరమున వనదేవత నీ
దరిని నిలిచె దీనిఁ జూడు తామరసాక్షీ. 170

క. కేసరపరిమళత యరుణ
భాసురనయనతయు నీలపనమున కెపుడున్
నైసర్గికము ల యింతకు
నాసవ మొం[illegible]మి కూర్చు నంబుజవదనా. 171

క. ఐనను సఖు లతిమాన్యలు
గాన మహానంగదీపకఁ బగుదీనిన్
మానిని చేకొను మని మధు
పానము సేయించె హరుఁడు పార్వతిచేతన్. 172

క. ఆరమణి తదుద్భూతవి
కారమ్మును దోహదమున ఘనతరచూతం
బార్ఘ్యాఢిగ నభినవసహ

కారత్వముమాడ్కిఁ బొందె గరము వెలింగెన్. 173

క. లజ్జఁ దలఁగి రాగముతో
సెజ్జకుఁ జనుకడక నిగుడఁ జేయుపతికి మ
ద్యోజ్జనితమదమునకు భూ
భృజ్జాత యధీన యయ్యెఁ బేర్చువవశతన్. 174

క. అతిఘూర్ణితనయనంబు స్ఖ
లితవచనము స్వేదయుతము లీలాహేతు
స్మిత ముమమొగ మప్పడు పశు
పతి కన్నులఁడప్పి దీఱఁ బానము సేసెన్. 175

క. ఘనజఘనభారదుర్వహ
నములంబితకనకరశన నయ్యువను ద్రిలో
చనుఁ డెత్తికొనుచు స్మృతిసం
జనితవిభూత్యమలమణిని శాంతము సొచ్చెన్. 176

క. అట హంససిత ప్రచ్ఛద
పట మై గంగాపులిననిభం బగుశయ్యా
తట మొందె గిరిజతో ధూ
ర్జటి రోహిణితోడ శశి శరద్ఘనముబలెన్. 177

తే. అదయకేశగ్రహణపీడితాబ్జఖండ
మతులమత్సర ముత్పథాశ్రితనఖంబు
ఛిద్యమానసౌవర్ణ కాంచీగుణంబు
నగునుమాగతి నాపోవఁ డయ్యె హరుఁడు. 178

క. భవుఁ డటు క్రీడించుచు నా
ల్గవజామునఁ బ్రియతమయెడ నక్కటికమునం
గవుఁగిట నాహిమనత్సం
భవ నిడికొని నిదుర వోయెఁ బరమప్రీతిన్. 179

క. తెలవాఱఁ బసిఁడితామర
కొలఁకులతో నంత మేలుకొనియె శివుండు

జ్జ్వాలకిన్నరకరవీణా
కలమంగళలలితగీతకలితశ్రుతి వై. 180

క. పరిరంభము వదలి పిదప
హరుఁడు నుమయు ననుభవించి రట మానసశీ
కరసరసిజపరిమళసం
భరితము లౌతద్వనాంతమరుదంకురముల్, 181

క. తొడలఁ గొనగోళ్ల మును తన
యిడినక్షతంబు లన చూడ్కు లిసి తొడిఁ బడుచున్
సడలినవలువను సవరిం
చెడు ప్రియతమ నడ్డగించె శివుఁడు దిదృక్షన్. 182

తే. జాగరారుణలోచనాబ్జములతోడ
దంతపదశోభితోష్ఠాధరముతోడఁ
గరఁగుతిలకంబుపైఁ దూలుకురులతోడ
నలరుగిరిజాస్యమును జూచి యలరె హరుఁడు. 183

తే. ప్రొద్దు పొడిచిన నైన నప్పురహరుండు
నడుమ గిజికొను మొలనూలు ముడుత వడిన
యట్టివలువయుఁ జరణలాక్షాంకములును
గలిగి యలరారుసెజ్జ వదలక యుండె. 184

క. ముదమున రేవగలు సుఖా
స్పద మగుగిరిజావదనరసముఁ గ్రోలుచు న
మ్మదనారి విజయ తెలిపెడు
స్వదర్శనాగతులకోర్కి సలుపఁడ యంతన్. 185

చ. పవలును రేలు నొక్కగతిఁ బార్వతితో రతికేళిఁ దేలునా
శివునకు నొక్క రేయిబలెఁ జెల్లెను సార్థశతర్తుకాల మ
ర్ణవగతబాడబాగ్ని ప్రణిరంతరతజ్జలధారచేబలెన్
భవుఁడును దృప్తిఁ బొందఁడ యపారతదీయరతిప్రసంగతిన్.

శా. అంహోరణ్యదవానలా సకలలోకాధార శుంభద్భుజా

రంహస్స్ఫూర్జదవక్రవిక్రమకళా రంభానురేఖావళీ
సింహస్ఫూర్తివిశేష దేవపరిష త్సేవ్యాంఘ్రిపంకేజ స
త్సంహత్యాత్మనివాస భూరికరుణా సంపత్కటాక్షాంచలా.

క. సర్వత్రపరివ్యాపక
సర్వాత్మక కాలరూప సన్మునిజనతా
నిర్వృతిదాయక యజముఖ
గీర్వాణసమాజసతత కీర్తితచరితా. 188

మాలినీ. వినతజనశరణ్యా విశ్రుతశ్రీవరేణ్యా
జనకదుహితృపుణ్యా సర్వవీరాగ్రగణ్యా
వినుతసుగుణధుర్యా విశ్వరక్షైకకార్యా
ఘనతరభుజవీర్యా గాఢసద్భక్తిహార్యా. 189

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వేంకటస్వామిరాయప్రపౌత్ర తమ్మయరాట్కవీంద్రపుత్ర విబుధవిధేయ వేంకటసూర్యప్రసాదరాయ ప్రణీతంబైన నిర్వచనకుమారసంభవమహాకావ్యంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

రామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

నిర్వచనకుమారసంభవము

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీశ్వరధాత్రీశ్వరతా
శశ్వత్కృతసకలలోకసర్గాదిక స
ర్వేశ్వర విశ్వాత్మక యవి
నశ్వర గుణధామ విమలనామా రామా. 1

తే. అవధరింపుము పిదప నయ్యబ్జధరుఁడు
ధరనుతాస్యాంబుజాళి యై సురతసౌఖ్య
జలధి నోలాడు చుండి లోపలికి వచ్చు
పావురం బొక్కఁ డీక్షించెఁ బడకటింట. 2

తే. ఘూర్ణమానరక్తాక్షులు గొమరుమిగులఁ
జెలులమణితంబు నాఁ గూయు చలఘుగతులఁ
గుత్తుకను డించుచును బైకి నెత్తికొనుచు
సారెకును బుచ్ఛమును గుంచి తారుదాని. 3

క. వరపక్షతియుగళము మద
భరభరితానందగతులు భాసిల్ల నిశా
కరరుచియు వినిగళజటిల
చరణము నె వలయగతుల సారెఁ దిరుగుచున్. 4

క. వలరాయఁడు రతితోఁడుత
జలకము లాడంగ నమృతసరసిఁ బొడమును
జ్జ్వలఫేనచయము గతి రా
జిలుదానిం జూచి క్షణము శ్రీగళుఁ డలరెన్. 5

క. ఆమీఁదను సర్వాంత
ర్యామి యగుటఁ దన్మనోహరాకృతిఁ గని య
క్కామారి ఫలఖగాగ్నిం
గా మనమునఁ దెలిసి క్రోధకలుషితుఁ డయ్యెన్. 6

క. లలితనిజాకృతిఁ గైకొని
జ్వాలనుఁ దపుడు వెఱపు గదుర నణకుచును గృతాం
జలి యై వికటభ్రూకుటి
కలితలలాటుఁ డగు కాలకంఠున కనియెన్. 7

క. త్రైలోక్యపతివి సురవిప
దాళినిహంతవును నీవ యగుట సురారు
ద్దోల సురేంద్రముఖమరు
త్పాళి నినున్ శరణుసొచ్చె భక్తాధీనా. 8

క. గిరిజానత్యేత నీ వి
ట్లు రహస్స్థలిఁ గ్రీడసల్పఁ బోయె శతేష్టుల్
సురతతితో నినుఁ గానక
పరమార్తి బలారి దీనభావం బందెన్. 9

క. నీకొలువుతటిని వేచుచు
నాకేశప్రభృతిసురలు నను వేఁడికొనన్
నీకలచో టరయఁగ విహ
గాకృతిఁ గొని వచ్చితిని మహాత్మా యిటకున్. 10

క. కావున నిది యెడఁద నగసి
నావలసిమహాఘును ను ఘృణామతి నైఁపం
గా వలె శరణార్థులు పరి

భావార్తులు వారు తడవు నడ సైఁచుదురే. 11

క. పరమేశ ప్రసన్నుఁడ వగు
హరి యెవ్వని సైన్యపతిగ నంది జగంబుల్
పరిపాలించుచు స్వారా
జ్యానమాన్యుఁ డగు సృజింపు మట్టితనూజున్. 12

క. అన నయ్యనలునివిజ్ఞా
పనను విని ప్రసన్నుఁ డయ్యెఁ బరమేశుం డం
దును వాగ్వీశారసులు స్వవ
చనచాతురిఁ బ్రభుల కెలమి సనుకూర్తురుగా. 13

క. పటు సుప్రసన్నుఁ డై ధూ
ర్జటి తారకుఁ జంప శక్రసైన్యాధిపుఁ డౌ
పటుబాహువీర్యు సుతుఁ
యుట కై నెమ్మనసు భావి యోచించి తగన్. 14

క. ప్రళయాగ్నానలదుస్సహ మై
యలఘుసురారిభంగకళిత మగుతదమోఘో
జ్జ్వలవీర్య మూర్ధ్వరేతుఁడు
జ్వలనునియందునిచె భక్తవత్సలుఁ డంతన్. 15

క. వేఁడిమి గలవిట్టూర్పులఁ
బోఁడిమి సెడి నిండుమట్టుదియు బలె శివున
వ్వాఁడిమిగలవీర్యంబునుఁ
బోఁడె నలుఁగ ననలుఁ డెనవు పొనుపడియెఁ గడున్. 16

క. పావకి సర్వాశి యతిభ
యావహదుర్వహము హస్తి యంతర్ధానముఁ
జై సర్గిలు మని యనలుని
గ్రావసుత శపించెఁ గసలి నతిభంగమునన్. 17

క. అనలునిశాపంబున నృగ
[illegible]

లాక్షునివీర్యంబున రూ
పక్షయమును మేను వొందఁ । బావకుఁ డరిగెన్. 18

క. భూరిదహనేక్షణజరు
ట్ప్రారంభవిలక్షణుదిత । భావవ్రీడా
స్మేరనతాస్య సుమను శృం
గారోక్తుల నపుడు నీల । గళుఁ డలరించెన్. 19

క. నిర్మల మగునా మొగమునఁ
ఘర్మాంబులఁ గ్రాంగి చెదరు । కజ్జలరసమాం
బేర్మని నక్కనకాచల
కార్ముకుఁడు దుడిచె వ్రతీ నా । కౌపీనమునన్. 20

క. పణఁకున సంభ్రమఁ జెందను
లణఁగఁగఁ దగుచేతఁ దుడుచు । చపుడు నిజపతీ
మణి మొగమున చెమట నిటలా
క్షుణుఁ డార్చెన్ స్వజనకనగ । తటులను లీలన్. 21

క. రతివేళ పడలి యంసో
త్పతితంబగు పిరుఁదుఁ గొంగు । భాసిలుభూభృ
త్సుత క్రొమ్ముడి నాత్రిజగ
త్పతి వేఁడుపు మాయిఁదీగ । కొండక నమరించెన్. 22

క. ముక్కంటి కస్తురిని నుమ
చెక్కులమీఁదలు జగముఁ । జిలుగులు వెట్టం
జెక్కనదర్పకుమంత్రపు
టక్కరపులమాడ్కి వ్రాసె । నతిచతురముగన్. 23

క. పృథివీధరజచెవుల ముఖ
రథపరతాటంకచక్ర । రాజము లిడె ను
న్మథహరుఁడు నుమొగము జగ
న్మథనోద్యత్రిపురభేదన । మాన్యుఁ డనఁగన్. 24

క. అంగజహరుఁడు చనుమొనలెం

యం గుధరజమెడను ముత్తియపుహార మిడెన్
బంగరుగుబ్బలిజతపై
గంగాయుగ మున్నసొంపు గారింపంగన్. 25

క. నఖపదవిలసిత మగునిజ
నఖఘనజఘనమున రశనకై శర్వుఁ డిడియె న
య్యఖిలేశుహృన్మృగి సుమవి
శిఖుండు బంధింపఁ దగిలిచిన పాశమనాన్. 26

క. ఫాలేక్షణానలంబునఁ
గాలగళుఁడు కజ్జలంబు గావించి యుమా
లోలాక్షుల కిడి పులకిత
నీలగళము నందు వ్రేలి నెఱివడఁ దుడిచెన్. 27

క. లాక్షారాగము నక్కమ
లాక్షిపదాబ్జములఁ బూసి యరుణిమ పైఁ బిం
గాక్షుఁడు హస్తాబ్జంబులఁ
బ్రక్షాళించెను శిరస్తరంగిణినీటన్. 28

క. భస్మాలిప్తం బగుమెయి
సస్మితుఁ డయి యద్దమూఁచి సకియ కెదురుగా
నాస్మరరిపుఁ డిడియెన్ బహు
విస్మయనై పథ్యలక్ష్మి వీక్షింపంగన్. 29

క. దర్పకహరుచూపినమణి
దర్పణమున గిరిజ రతిపదములఁ దనరుమై
నేర్పడఁ గనుఁగొని నాన యె
లర్ప వెలిచె రాగముం బులకదంభమునన్. 30

క. ఆథ స్త్రీకృతాలంక్రియ
నాభంగిం గని ప్రసన్నయై నగుచుఁ దనున్
సౌభాగ్యవతీవారక
శోభూషణముఁగఁ దలంచె రుద్రాణి మదిన్. 31

క. విజయాజయాఖ్య మగు గ్రా
వజయాళీయుగ్మ మపుడు వచ్చి యట వృష
ధ్వజుతోడ్పై వసియించిన
నిజసఖిని నలంకరించె నిపుణత మెఱయన్. 32

క. వైతాళికతతి మంగళ
గీతంబుల హరుచరిత్ర గీర్తించె శివ
ప్రీతికి నై గంధర్వ
వ్రాతంబులు పాడె శంఖరవములు సెలఁగన్. 33

క. నంది పిదపఁ గొలువుసమయ
మందు నరిగి యెఱఁగి యోజితాంజలి యై తె
ల్పెం దద్దర్శనమున కై
బృందారకసమితి రాక త్రిపురాంతకుతోన్. 34

క. రుద్రుఁడు మానసహంసిని
నద్రిసుతం గేలఁ బూని యల తిగ్మహిమ
ద్యుతిగ వెడలెఁ దివి
షద్రాజికి నెదురు గాఁగ సస్మితముఖుఁడై. 35

క. ఇంద్రాదిసురలు ప్రియ మెసఁ
గం ద్రిపురహరునకుఁ దొలుత గా నంజలు లొ
ప్పం ద్రిజగన్నుతి యగుచు
రీంద్రతనూభవకు మ్రొక్కి రెంతయు భక్తిన్. 36

క. విషకంఠుఁడు నన్నలది
విషదాళిం దనిపి నంది వేవే యొసఁగన్
వృషభముపై రయమున నిజ
ఝషలోచనతోడ నెక్కి చయ్యన వెడలెన్. 37

క. మానసజవ మగువృషభము
పై నాగతి నెక్కి గగనపథమునఁ జన వై
మానికు లెరఁగిరి గిరితన

యానాథునిఁ గూర్చి యోజితాంజలు లగుచున్. 38

క. మందాకిని నీఁది సురత
మందు నలసి సోలుసతులకై యలపు దలఁగుచున్
మందారకుసుమవాసన
లందగు గాడ్పయ్యుమేశుకెలను సేవించెన్. 39

క. గిరిశుఁడును ధృతార్ధసుధా
కరము లలితభోగిభోగకలితముఁ గలితాం
బరభాగము భూతిధరము
వరకైలాసాద్రిఁ దన్నుఁబలెఁ బ్రాపించెన్. 40

క. ఎట సిద్ధసతులు ప్రతిమలఁ
బటికపుగోడలను జూచి పరసతు లని యు
త్కటకోపలై ప్రియులు సం
ఘటితాంజలులైన బెడ మొగము వెట్టుదురో. 41

క. ఏశిఖరిని స్ఫటికాంశుల
లో శశి బింబించి యుండఁగ నాలోనికళంక
శ్రీ శైలజ యిసుకస్తూ
రీశకలముమాడ్కిఁ దేజరిల్లుచు నుండున్. 42

క. ఏనగము నందు బ్రతిమల
నేనుంగులు స్ఫటికశిలల నీక్షించి రుపా
ధీనతఁ గొమ్ముల మత్తా
న్యానేకపము లనుభ్రాంతి నదిమి యుడుగునో. 43

క. రేలను సిద్ధసతులు స్ఫటి
కాలయములఁ బ్రతిఫలించి నక్షత్రలసత్తా
రాళిఁ గని కాంతు రెట రతి
కాలచ్యుతహారమౌక్తికభ్రాంతి నెదన్. 44

క. ఏమహీధరముపయిన్ ఖచ
రీమండనవర్ణాంబుకరీతి రుచిగుఁ డౌ

సోముఁడు వసించి చారుత
రామూల్యశిరోమణిత్వ మంది వెలుంగున్. 45

క. సుర లేగిరిని రహస్స్థలి
మరులునఁ దరుణులను గూడి మలయుచు నొక్కొ
క్కర తముఁ బోలెడు వెక్కం
డ్రురఁ గూడినభంగిఁ దలఁతు రరో బింబితులై. 46

క. ఆకైలాసాచలమున
శ్రీకంఠుఁడు సేరి యచట శృంగారవిలా
సైకవిచేష్టితముల న
స్తోకానందమున గిరిజతోఁ విహరించెన్. 47

క. స్మరమర్దనుకరనుం దన
కరమునఁ గీలించి యపుడు గ్రావజ బెత్తుఁగ
ధరియించి నంది మునుమున
సరిణం జూపంగ నడచె సమ్యగ్భంగిన్. 48

క. వికటాంగభంగములచే
సిక దూలఁగ భయదతీక్ష్ణసితముఖుఁడై గా
రికి నెలమి గోరుత్రిపురాం
తకునిబొమలసన్న భృంగినటన మొనర్చెన్. 49

క. కంఠాలోలకపాల యు
కుంఠితదంష్ట్రోగ్రవదనకుహరయునై శ్రీ
కంఠుఁడు వనుప నుమాకల
కంఠికి ముద మెదను బొదలఁ గాళి నటించెన్. 50

క. వెఱపు గదుర నిరువురు ని
త్తెఱఁగున నర్తింపఁ గాంచి ధృతి సెడి వెఱ పై
మఱచి గిరిజ గాఢంబుగఁ
గఱకంఠునియూరుయుగముఁ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్. 51

క. బలసి నిగుడుచనుగొండల

బలుతాఁకున సంభ్రమించి పర్వతసుత కాఁ
గిలిఁగొని తత్క్షణము హరుఁడు
పులకలు మైఁ జాదుకొనఁ బ్రమోదితుఁ డయ్యెన్. 52

క. ఇటు లంబికతో వివిధో
త్కటలీలావిలసనములఁ గడు నలరుచు న
న్నిటలాక్షుఁడు రజతాచల
తటమున సుఖ ముండెను బ్రమథసమేతుం డై. 53

క. అట వహ్నితీవ్ర మగుధూ
ర్జటివీర్యంబును వహించి సత్వరముగ న
చ్చోటు వాసి సకలసురసం
ఘటితసభాస్థితమహేంద్రుకడకుం జనియెన్. 54

క. వేసన్నుల సాదరముగ
నాకేశుం డపుడు కుత్సితాత్మకుని ధూ
మ్రాకారుని నతిధూమస
మాకులు దుష్ప్రేక్ష్య నొబ్బ్రకేశా[illegible]భనుఁ గనెన్. 55

క. ఆరీతి వహ్నిఁ గనుఁగొని
స్వారాజ్యధురంధరుండు సంక్షుభితుం డై
గారీరమణాత్యుగ్రగు
మాహాషితుఁ గాఁగ మానసమునఁ దలంచెన్. 56

క. వెలవెలఁ బాఱెడు నెమ్మొ
ములతో సారెకును సురలు పొడగనుచుండన్
బలరిపుచూపినగద్దియ
జ్వాలనుఁడు గూర్చుండె నపుడు సంభావితుఁడై. 57

క. హవ్యవహా యెట్టు లిట్టిద
శావ్యతికరం బొందితి వని శక్రుఁ డడుగ నా
భవ్యాత్ముఁడు నిట్టూర్చి
సవ్యథముగ నిట్టు లనియె శతమన్యుం గాన్. 58

క. అనతిక్రమణీయము నీ
పనిఁ గొని పావురమ నగుచు । భవు గిరిజాక్రీ
డనరతుఁ జేరి యచట జము
మునుమున బలెఁ దొంటిరూపు । పొందితి భీతిన్. 59

క. ననుఁ గని కపటపుఁబులుఁ గని
మును దెలియుటఁ జేసి యాత్రి । పురహరుఁ డతికో
పనుఁ డై నిటలప్రజ్వల
దనలము పాల్పఱుప నంచె । సమరాధీశా. 60

క. అగణితసార్థకమధురము
లగుపలుకుల నే వినమ్రుఁ । డై పొగడఁగ న
న్నగచాపుఁడు ప్రియ మందెం
బొగడిక నెవ్వాఁడుఁ బ్రీతిఁ । బొందఁడె యుండున్. 61

క. విబుధేశ త్రిజగదవన
ప్రబలుం డీశుండు నతిశ । రణ్యుండు జ్వాల
న్నిబిడావార్యగుహాగ్నికిఁ
గబళము గాకుండ నన్నుఁ । గాచెం గరుణన్. 62

క. శారీరమణీగాఢప
రీరంభం బపుడు పరిహ । రించి యుమాకాం
తారమణుఁడు స్మరరణాలీ
లారసవిముఖత్వ మొందె । లజ్జావశుఁ డై. 63

క. దుర్వహము సమాఘంబు స
ఖర్వంబును సురతభంగ । గళితముఁ ద్రిజగ
న్నిర్వాణకరము వీర్యము
శర్వుఁ డునిచెఁ బిడప నాదు । సంహాసనమునన్. 64

క. దహనాత్మకంబు నతిదు
స్సహము నయిన దానిచేత । సంపీడితము దు
ర్వహమును దగ్ధము నగుమై

సహింపఁగఁజాల నైతి స్వధీశా. 65

క. స్థాణుమహీయస్తేజో
ఱీణద్యుతిదగ్ధనిజశరీరుఁడ నగునా
ప్రాణములు గావు మార్త
త్రాణపరాయణుఁడ వై శరణ్యవరేణ్యా. 66

క. అనిపలుకునగ్నిపలుకులు
విని పరితాపోపశాంతివిధి యెట్లొకో యం
చనిమిషపతి చింతించెన్
మనమున నయ్యెడ ముహూర్తమాత్రము పిదపన్. 67

క. ఈశ్వరతేజోదగ్ధము
వైశ్వానరతనువు హస్తవారిజమునఁ దా
నాశ్వాసింపుచుఁ దడవి సు
రేశ్వరుఁ డయ్యనలుతోడ నిట్లని పలికెన్. 68

క. స్వాహోక్తిని నిర్జరుల స్వ
ధాహంతోక్తులఁ బితృనరతతులఁ దనిపె దీ
వ్రాహవ్యవాహ నిరతము
నాహుతులఁ దదేకముఖమవై నెగడుటచేన్. 69

క. హోతలు నీయందును సం
ప్రీతిని హవ్యముల వేల్చి వృజన మెడలి స్వ
ర్గాతతభోగము లొందుదు
రేత త్త్రిదివాప్తి కీవ హేతువు గాదే. 70

క. తపసులు నీపై మంత్ర
ప్రపూతహవ్యంబు వేల్చి పరమతపస్సి
ద్ధిపవిత్రు లగుచు నుందురు
తపఃప్రభుఁడ వీవ కావె ధర్మప్రవణా. 71

క. తరణికి హుతి మిడుదు వతఁడు
గురియుం బర్జన్యుఁ డగుచుఁ గూరుం దానన్

ధర నన్నము దానఁ బ్రజో
త్కర మెసఁగుం గావునన్ జగత్పితవు గదే. 72

క. భూతాంతశ్చరుఁడవు నీ
చేతన భూతములు బ్రదుకు జీవితభూతుం
డై తనరెదు జగమున కను
దాతవు నై యొప్పుచుండెదవు నీ వనఘా. 73

క. సకలజగంబులకును నీ
వొకరుఁడవ తలంచి చూడ నుపకారివి నీ
కకలంక చెల్లుఁ గాకి
ట్టికార్యములు పరుల కెటు ఘటింపంగ నగున్. 74

క. విపులార్థసాధకుం డీ
సుపర్వులకు నీ వొకఁడవ చూవె మహాత్మా
యుపకార వ్రతపరునకు
విపత్తియును శ్లాఘ్య యగుచు వెల్గొందుఁ గదే. 75

క. మును భాగీరథి సంతు
ష్టిని బొందె మదీయభక్తిచే నందు నిమ
జ్జనము సలుపు మాశుభద
ర్శన యుష్మదుదీర్ణతాపశాంతి యొనర్చున్. 76

క. కావున జాలము సేయక
నీవు త్వరం జనుము తద్ధునీతటమున కై
యావశ్యకకార్యంబులు
వేవేగమ చేత సిద్ధి విభవాస్పదమా. 77

క. హారజలమయమూర్తియ యా
సురనిమ్నగ దర్పకారి శుక్రమును సుదు
ర్ధరమును నీవలనం గాని
భరియించుం దత్స్రవంతి పావనచరితా. 78

క. అని యిట్లు పలికి బలసూ

దనుఁ డూరక యున్నయంత దహనుం డయ్యిం
ద్రుని వీడ్కొని యచ్చోటు విడిచి
చనియెన్ సత్వరము గాఁగ స్వర్వాహినికిన్. 79

క. ఈవిధమునఁ జనిచని య
ప్పావకుఁ డధ్వంబుఁ గడచి పావని యగుస్వ
ర్శైవలిని నశేషక్లే
శావలిసంహారిణిం బ్రియంబునఁ జేరెన్. 80

క. స్వరవాప్త్యధిరోహిణి దు
ర్భగతరకల్మిషసమూహభంజని సపవ
ర్గరమాధిదేవతను సం
సరణసముద్భూతదుఃఖసంహారణాకరిన్. 81

క. నిటలాక్షశిరఃప్రోజ్జ్వల
జటానివాసిని మహాఘచయనాశిని ను
త్కటధర్మధారిణినిఁ బ్రా
కటసాగరవంశమోక్షకారిణి ననఘన్. 82

క. వైకుంఠపదాబ్జజ సజ
లోకాంగిత స్నాతకలుష లుంటాకను సు
శ్లోకరఘురిత్రితయపవి
త్రీకృతలోకత్రితయుని విపిన త్త్రిటినిన్. 83

క. చేరినయయ్యనలుని నా
సారాపగ యర్థసిద్ధిఁ జలుపంగ నుహా
దారోత్థితవీచీకర
సారసములఁ జేరఁ జీరుచాడ్పున నొప్పెన్. 84

క. ప్రాంచద్గతి గముతై యొలుఁ
గించుచు మదకలితవృత్తిఁ గ్రీడించెడు రా
యంచలరొదమిష వెతఁ దొలఁ
గించి శుభముఁ గూర్తు నని శిఖిని సది వలికెన్. 85

క. అర్వాక్తటమున కడరుచుఁ
బర్విడుకల్లోలముల నెసపంబు మెయిని నా
స్వర్వాహిని సంప్రీతిని
సర్వాశి నెదుర్కొనంగఁ జనియెం బిదపన్. 86

క. సౌపర్వణాంబు నాకేశి
తాపార్తుండై మునింగెఁ దక్షిణమున నా
నాపన్నత్రాణకృత్యు లగువా
రోపుదురె విలంబమునకు నుర్విస్థలిలోన్. 87

క. మంగళసంపాదనము న
భంగశ్రమహాముఁ బుణ్యఫలదము నగు నా
గాంగజలంబు నందు ము
నింగి ధనంజయుఁడు విపులనిర్వృతిఁ జెందెన్. 88

క. ఆహవ్యవాహుని విడిచి
మాహేశ్వరపర్వ మపుడు మఖితో క్రియఁ బీ
డాహారిణియును నగుస్వ
ర్వాహినిలో సంక్రమించె రహిన్ మెఱుఁగన్. 89

క. శ్రీకంఠమహాతేజం
బాకరణీ నాకతటినియందుఁ గలయ న
స్తోకానందుం డై య
య్యాకాశాపగను విడిచి యనలుఁడు చనియెన్. 90

క. అమృతోపమముల సురసరి
దమృతంబుల జలక మాడి యాటలు లాడ్వలనుం
దమృతోపమసుఖముం గని
యమృతుండై యింక ననుచు నరిగెను స్వేచ్ఛన్. 91

క. దుర్విషహము మహితము నా
సర్వజ్ఞనిమంద్రియంబు సంజ్వలితము సౌ
పర్వణనిమ్నగ దాలిచి

దుర్వహాపరితాపభరముఁ । దోడన పొందెన్. 92

క. ప్రళయాగ్నిజ్వాలలచే
బలె మఱుఁగుచుఁ బొంగి పొరలఁ । బడుతత్తటినీ
సలిలంబుల నిలుపోవక
జలజంతువు లెల్ల వెడలె । సంతప్తము లై. 93

క. సప్తర్షిరింద్రియేంద్రియ
తప్తంబులఁ దీక్ష్ణముల న । ధార్యంబుల సం
లుప్తాఖిలజలచరముల
నప్తతులం జిమ్మికొను మ । నయ్యేఱుండెన్. 94

క. అత్తఱి నొయ్యనఁ గించిదు
దాత్తగతిం దూర్పుదెసను । దరణి వ్రుడను ష
ట్కృత్తిక లేఁగిరి యాదివి
షత్తటినికి మాఘమందు । జలకము లాడన్. 95

క. లోలసితాభ్రంకషక
ల్లోలంబులచేత నమర । లోకమునకు స్నా
నాలోకాచమనాదుల
కాలం బని తెలుపుభంగిఁ । గ్రాలెడుదానిన్. 96

క. జలకము లాడినపనాసీం
ద్రులబలికర్మోచితములు । దూర్వాక్షతసం
కలితములు నగునుమోత్కర
ములఁ బ్రబ్బినయొడ్లకలిమిఁ । బొలిచెడుదానిన్. 97

క. బ్రహ్మధ్యానైకపరులు
బ్రహ్మోనవగతులు యోగ । పట్టవిబంధుల్
బ్రహ్మవిదులు యోగివరులు
బ్రహ్మణ్యులు బలసి కొలువ । రాజిలుదానిన్. 98

క. బొటవ్రేలన్ నిలిచి నభ
పటమునఁ జరియించు చుండు । తపనుఁ గనుచు ను

త్కటభక్తి బ్రహ్మజపలం
పటమగు బ్రహ్మర్షితతిని । భాసిలు దానిన్. 99

క. గంగను షట్కృత్తికలు త
గంగను గని సంతసంబు । గాంచిరి తోడ్తో
రంగన్ముద మై యమరత
రంగిణిఁ గను నెవని మనము । రాగిల కుండున్. 100

క. ఏకల్లోలవతీమణి
శ్రీకంఠుఁడు ప్రీతిఁ దాల్చె । శీర్షమున యదా
లోకనము పుణ్యదం బ
య్యాకాశాపగను జూచి । యతులశ్రద్ధన్. 101

క. శ్రీపతిపదాబ్జజను నత
పాపాపహ కతుల మోక్షపద దాత్రికి ది
వ్యాపగ కెరఁగిరి వినయం
బేపారఁగఁ దలలు వాంచి । కృత్తిక లంతన్. 102

క. బత్తియు శ్రద్ధయుఁ బెనఁగొన
నత్తరుణులు మఱియుఁ బొగడి । రపవర్గపుసం
పత్తికిని బూఁటకాఁపయి
యుత్తమసంప్రాప్య యగుచు । నొప్పెడుగంగన్. 103

క. మోక్షసతీసంగమదా
త్యక్షమతద్విమలజలము । లందును నాలో
లాక్షులు జలకం బాడిరి
ప్రక్షాళితదేహ లై తపస్విను లంతన్. 104

క. పరిపక్వభాగ్యములచే
దొరకొనునద్దానియందుఁ । దోయజముఖు ల
క్కరణి మునిఁగి తలఁచిరి తముఁ
జరితార్థలు గాఁగ నెలమి । స్వాంతంబులలోన్ 105

క. గంగాస్నానమునఁ బిదవ

గంగాధరుసఫలమైన ఘనవీర్యం బ
య్యంగనలపావనము లగు
నంగంబుల సంక్రమించె నాసమయమునన్. 106

క. స్ఫురదనలాత్మకమై దు
ర్ధర మగునైశేంద్రియంబు ధరియించి కడుం
బరితప్తలై రి విపసా
గరమధ్యము నందు మునుఁగుకరణిం దరుణుల్. 107

క. ధరియింపరానిదానిఁ
ధరియింపం జాల కానుతనులు వెడలి రా
తుర లై లో జ్వాలదనలము
ధరియించినవారపోలెఁ దన్నదివలనన్. 108

క. సురనిమ్నగ విడిచినయా
హరునిమహామోఘతేజ మాతృణమ కృశో
దరులకృశోదరములలోఁ
దిరముగ గర్భత్వ మొందె దీప్తం బగుచున్. 109

క. చతుర లగుట నయ్యది గ
ర్భత నొందె న టంచుఁ దెలిసి భరణాక్షమ లై
పతిభయమున సిగ్గున నా
సతు లత్తఱిఁ బొంది రధికసంతాపంబున్. 110

క. పదపడి శరవణమున న
మ్మదవతులు భయంబుతోడ మందాక్షముతోఁ
దదుదారగర్భజాతము
వదలి చనిరి యపుడ నిజనివాసంబులకున్. 111

ఉ. ఈగతిఁ గృత్తికల్ విడువ నిందుకళాసుకుమారమై నభో
భాగము మ్రింగికొంచు శతభానులపై నెదురొడ్డునై జతే
జోగణ మొప్ప షడ్వదనసుందరమై వెలుఁ గొందె గర్భమ
చ్చోఁ గరువంపురూపమున శూలిపయిం గలస్పర్ధచే బలెన్.

క. పదపడి సురేంద్రముఖదివి
షదు లతినమ్రు లయి వేడఁ జయ్యన సుమనో
నది మూర్త యై సుధాసం
పద నిండినచన్నుఁగుడిపె బాలున కెలమిన్. 113

క. బాలుఁడు నానదిచన్నుల
పా లానుచు క్షణములోనఁ బరివర్ధితుఁ డై
లాలిత మగునాకరూప
క్కాలంబునఁ బొందెఁ గృత్తికాసేవితుఁ డై. 114

క. సానందబాష్ప లగుగం
గానలకృత్తికల కంత నట దివ్యండా
నానందనుఁ జేకొనుటకుఁ
గా నొండొరువులకు దిటవు గలహా దన్యోన్. 115

క. ఇచ్ఛమెయిం గ్రీడింపఁగ
నచ్చో నగతనయతో మనోతిరయత్వం
బచ్చుపడ విమానముపై
వచ్చుచు నచ్చోటు కృత్తివాసుఁడు చేరెన్. 116

క. నైసర్గికవత్సలతం
జేసి మొలమి నిగుడ నశ్రుసిక్తానను లై
యాసతియు హరుఁడు గని రు
ద్యాసిల్లెడుషడ్దినములబాలు షడాస్యున్. 117

క. శివ యత్తఱి శివున కనియె
నెవఁ డొకొ యీదివ్యకాయుఁ డేధన్యతనూ
భవుఁ డొకొ వీనిజనని భా
గ్యవతీజనతాగ్రగణ్య యది యెవ్వతెయో. 118

క. ఇదె గంగ వీఁడె యనలుం
డిదిగో కృత్తికలపట్క మే లొకొ కలహిం
చెద రీకొడుకు మదీయుఁడు

మదీయుఁడు మదీయుఁ డంచు । మది వెఱ గొందన్. 119

క. పరమేశ వీరిలో నె
వ్వరిముద్దులకుఱ్ఱఁ డీభు । వనతిలకము ని
ర్జరగంధర్వాసురఫణ
ధరసిద్ధులయందు నొకని । తనయుఁడొ చెపుమా. 120

క. అని వేఁడ్క గౌరి పలుకఁగ
విని చిఱునగ వంకురింప । వృషభధ్వజుఁ డి
ట్లనియె మహానందోదయ
జనకవచఃశ్రవణుఁ డగుచు । శైలజతోడన్. 121

క. సుందరి వీరజనని నీ
నందనుఁ డీత్రిభువనైక । నందనుఁ డమరా
నందకరు నిట్టిసుతుఁ గన
నెందును వేఱొకలతాంగి । కెట్టులు పొసఁగున్. 122

క. భూవినుతసుగుణపాత్రం
బీవీరునిపుట్టునకు స । మిద్ధనిదానం
బీవ నిజంబిది రత్నము
భావిని రత్నాకరమునఁ । బనుపడు టరుదే. 123

క. దీనికతన్ విను మవహిత
వై నే మున్నగ్ని నిడిన । యాతేజముఁ గం
గానదిఁ గలసె నటఁ గృత
స్నానలు కృత్తికలయందు । సంక్రమ మొందెన్. 124

క. తరువాత గర్భ మయినన్
శరవణమున విడిచి వారు । చని రచటఁ జరా
చరభూతప్రచయోత్సవ
కరుఁ డై యీశిశువు పుట్టెఁ । గంజదళాక్షీ. 125

క. ఈజగతీప్రియదర్శను
చే జగతిం బుత్రపతులు । సిగ్గువడఁగ వి

భ్రాజిల్లితి జా గేల త
నూజుం దొడఁ జేర్చికొను మనోహరగాత్రి. 126

క. అనఁ ద్రిజగన్మాత గిరిజ
తను వెలమిం బొంగ ఖచరతతి చేతులు మూ
ళినిఁ జేర్చి మ్రొక్క సుతుఁ గొన
మనంబు త్వరపెట్ట నిజవిమానము డిగ్గెన్. 127

క. హుతవహగంగాకృత్తిక
లతిభక్తిన్ మోడ్పుచేతు లమర నెరఁగ నా
సతి గొనక సుతునిఁ బొందె నె
వతె పుత్రోత్సవముదమున వసమఱకుండున్. 128

క. ఆనందాశ్రులు గ్రమ్మఁగ
నానందనుఁ జూడఁ జాలదయ్యె క్షణము మే
నానందన చేసంటి మ
హానందసుఖాంతరముల నందెం బిదపన్. 129

క. వెలుగును నెలమియు నెడఁదఁ
గిలికొనఁ బ్రమదాశ్రుజలము గెరలు వ్రుకువ న
త్తెలవ మనోవాత్సల్యము
వెలుగఁగ నవు డెట్టకేనిఁ బ్రియసుతుఁ జూచెన్. 130

క. తనయుని క్షణంబు గనుఁగొని
యనిమేషేక్షణసహస్ర మందఁ దలఁచె న
వ్వనితామణి యెవ్వనిమది
తనియు సుతముఖార్విలోకతాత్పర్యమునన్. 131

క. వందారుదివిషదభయా
నందద మగుకరయుగమున నవతనురాకా
చందిరసుందరనందను
నందుకొని భవాని యంకమంచుం జేర్చెన్. 132

క. ఆనగజ యిట్టు లమృతని

ధానంబుం జేర్చుగతిఁ బ్రసాధనవీరుండౌ
సూను నిజాంకతలంబునఁ
దా నిడి పుత్త్రిణులలోనఁ దద్దయుఁ బొలిచెన్. 133

క. ఎలమిని వాత్సల్యంబున
పెలుచం బ్రమదాశ్రువృష్టి వెల్లు గురియ న
మ్మలపట్టిచన్నుమిట్టల
జలజలఁ బ్రవహించె క్షీరఝరు లవ్వేళన్. 134

క. ఇచ్చమెయిఁ గృత్తికలును వి
యచ్చరనిమ్నగయు సారెఁ గలరుచుఁ గనఁగా
నచ్చో లోకజనని యగు
నచ్చేడియ స్తన్య మా షడాస్యుఁడు ద్రావెన్. 135

క. లలితైకనాళభవపు
జ్జలరుహరమ నవఘటించుషణ్ముఖునెమ్మో
ముల నపు డుమ ప్రమదాస్రం
బులఁ దడిసిననిజముఖాబ్జమున ముద్దాడెన్. 136

క. బంగరుఁదీవియ ఫలమును
గంగాశైవలిని వికచకమలముఁ బూర్వా
శాంగన శశిఁ గూడి తనరు
భంగి సుతుం గూడి యపుడు పార్వతి పొలిచెన్. 137

క. పదపడి ప్రీతిని నొసఁగెడు
మదనహరుని చేయి నూఁది మనమారఁగ నా
సుదతి సుతు నెత్తికొని స
మ్మదమునఁ జద లంటునిజవిమానము నెక్కెన్. 138

క. మృడుఁ డపు డెలమి మెయి గగు
ర్పొడువఁగ గిరిజతోడవలనఁ బుత్త్రుఁ దిగిచె నా
మృడుతోడవలనఁ దిగిచె న
ప్పడఁతి కొడుకు నతఁడుఁ దిగిచెఁ బదపడి ప్రేమన్. 139

క. నేత్రానందకరుని నా
పుత్త్రుఁ బవిత్త్రుని వహించి భూమీధరరా
ట్పుత్త్రి తనుఁ గవుఁగలింపఁ ద్రి
నేత్రుఁ డచ్చోటు విడిచి తనదునెలవున కరిగెన్. 140

క. తుంగోజ్జ్వలరజతాచల
శృంగవిరాజన్నిశాంతసీమకుఁ జని యా
గంగాధరుఁ డుత్సవముఁ ద
గంగం గావింపఁ బ్రమథగణములఁ బనిచెన్. 141

క. మెండుగ సంతస మెడఁదల
నిండి తొలఁకి యాడఁ బ్రమథనిచయం బపు డ
క్కొండలదొరమనుమనిజని
పండుగఁ గావింపఁ గడఁగెఁ బరమప్రీతిన్. 142

క. పటికపుమేడల దివిష
ద్విటపినవప్రసవలసితవిస్ఫురితరుచి
స్ఫుటితాభ్రకనకతోరణ
పటలంబులఁ గట్టె నంతఁ బ్రమథగణంబుల్. 143

క. ఒక్కొట గణములు సఖివఁగ
ఢక్కాఢమఢమరవము గడలొక్కని పఱచెన్
దిక్కులకుఁ దదధిపతులకు
నక్కడియుత్సవముఁ దెలుప నరిగెనొ యనన్. 144

క. ఆధరమున రహి వచ్చి ర
సాధరపతికూఁతుచేత సత్కృత లగువి
ద్యాధరగంధర్వకిసల
యాధరలమనోజ్ఞగీతికారవ మెసఁగెన్. 145

క. మాత లపుడు శుభవస్తూ
పేతకరాంబురుహలై సమిద్ధాక్షతదూ
ర్వాతతి నాదల నిడి గా

రీతనయుం దొడలఁజేర్చి।రి ప్రియం బెసఁగన్. 146

క. లలితాంక్యాలింగోర్ధ్వక
ములమంద్రమనోజ్ఞనాద।ములు సెలఁగ మరు
ల్లలనామణు లాడిరి యు
జ్జ్వలభావసువృత్తగీత।సంధులు పొసఁగన్. 147

క. తెమ్మెరలు వీచె సౌఖ్యక
రమ్ముగ నిర్మలత దిశలు। రాజిల్లె విధూ
మమ్మయి యనలము మండె జ
లమ్ములు నింగియును నిర్మ।లము లై వెలసెన్. 148

క. దుందుభిమృదంగశంఖా
మంకస్వనగర్జితములు। పులసె విహాయో
స్పందనునవిమానజలద
బృందలసద్విశదకుసుమ।వృష్టియుఁ గురిసెన్. 149

క. ఈరీతిని హరుచేసిన
గౌరీతనయోత్సవము జ।గత్త్రయిని ముదా
పూరితను జేసె నత్తఱిఁ
దారకదనుజేంద్రులక్ష్మి। తద్దయు వడఁకెన్. 150

క. పిసప విచిత్రప్రమదా
స్పదబాలక్రీడఁ దేలు।షణ్ముఖుని సుమా
నుదనహారులు గని యెలమిం
బొదలిరి సుతుబాలలీల। మోహం బిడదే. 151

క. గిరిజాగిరిశు లపు డజా
తరదనముల సుతుషడ్వ।దనముల సుమనో
హారములఁ జేరం దిగుచుచు
వరుసన్ ముద్దిడిరి గాఢ।వాత్సల్యమునన్. 152

క. నడ నెడ నెడఁ దప్పటడుగు
లిడుచుఁ బడుచుఁ గడఁగి లేచు। నెడ వడఁకుచు నే

ర్పడ కడరెడుతనమురివెపు
నడకలఁ గొడు కెలమిఁ గూర్చె నగజేశులకున్. 153

క. ఇలువెలుపల నాడి రజః
కలుషితతను ద్రెప్ప నంకగతుఁడై నగుమో
ముల ముద్దు లొలుకుతొక్కుం
బలుకులఁ దలిదండ్రులం గొమరుఁ డలరించున్. 154

క. దుర్దమలీల హరబలీ
వర్దవిషాణములఁ గొను భవానీమృగరా
ణ్మర్దనముం బొనరించుఁ గ
పర్దికొడుకు భృంగిసిగను బట్టి కదల్చున్. 155

క. ముక్కంటిపృథూకుతలం
బెక్కి యొకటి మూఁడు తొమ్మిదేడై కనుచున్
నిక్కి గళోరగరదముల
లెక్కించున్ గుహుఁడు బాలలీలాపరుఁడై. 156

క. నీలగళగళాలోలక
పాలస్రగ్వదనరదనపంక్తిని ముక్తా
పాళీశంకితహృదయుం
డై లాగుం గార్తికేయుఁ డతిరభసమునన్. 157

క. గంగాధరోత్తమాంగత
రంగిణిరంగత్తరంగరాజిఁ దడిపి త
త్సంగజజాడ్యము వ్రోఁ జెయి
గాంగేయుఁడు నిటలదృక్శిఖాతతిఁ గాచున్. 158

క. పంచశరహరుం డించుక
వంచినకంఠంబుతోన వంగెడు జడలన్
మించువిధంబున మించున
మంచచ్చంద్రకళ నక్కుమారుం డంటున్. 159

క. ఈలీలఁ గొడుకు శైశవ

కేళిని నోలాడు చుండ గిరిజేశులు త
ల్లీలాలోకవినోద
శ్రీలోలత నెఱుఁగ రైరి రేయుం బవలున్. 160

ఉ. ఊఱట లేక యిట్లు వివిధోజ్జ్వలబాల్యవిచేష్టితంబులం
దీఱిమిఁ గల్గి పేరెలమిఁ దేలుచు నొక్కట నద్భుతంబుగా
నాఱవనాఁడు ప్రాప్తనవయావనుఁడై బహుశాస్త్రవిస్మృతిన్
మీఱితిమహాస్త్రవిద్యకలిమిన్ గడిదేఱెఁగుమారుఁడెంతయున్.

శా. హింసాలాలసరాక్షసాధమమహాహింద్రాన్వవాయప్రవి
ధ్వంసాపాదనచండతుండభయకృత్త్రాతాఖిలాయితాజిహ్వాగా
హంసేందూజ్జ్వలవీక్షణా భువనసమ్యగ్రక్షణైకక్షణా
సంసారాంబుధిమగ్నలోకతరణీ సద్భక్తచింతామణీ. 162

క. అగ్నిసదృక్తేజ భగ్నా
ద్విగ్నజనశరణ్యానామధేయ చరణాసం
లగ్నాత్మమనోనిలయా
భుగ్నభ్రుకుటీనిరస్తపూర్వసుపర్వా. 163

మాలినీ. విశదవిస్తృతకీర్తీ వేదజాలాగ్రవర్తీ
ప్రశమితవినతార్తీ పావనానందమూర్తీ
దశరథనృపపుత్రా దానవధ్వాంతమిత్రా
కుశలకరచరిత్రా క్షోణిజాతాకళత్రా. 164

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వేంకటస్వామిరాట్పౌత్ర తమ్మయరాట్కు
మేంద్రపుత్ర విబుధవిధేయ వేంకటసూర్యప్రసాదరాయప్రణీ
తంబైననిర్వచనకుమారసంభవమహాకావ్యంబు నందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

—·—

శ్రీ

రామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

నిర్వచనకుమారసంభవము

పంచమాశ్వాసము.

—·✦·—

గృహిణీగేహాదురో
భాగ మహాభాగలభ్య పదయుగసేవా
యోగా తల్పాయితఫణి
భోగా రిపుభీమధామ భూమారామా. 1

తే. అవధరింపుము పిదపఁ గ్రూరామరారి
పీడితుం డయి జేజేలఁ గూడి వజ్రి
యంధకారినిఁ జేరంగ నరుగుదెంచె
దప్పిమై మబ్బుఁ జేరుచాతకము వోలె. 2

క. సుత్రాముఁ డట్లు సురద
స్యుత్రాసఖిలాభ్రపదవి నోదుగుచు హిమవ
త్పుత్రీశపదన్యాసప
విత్రధరిత్రీధరమును వెసఁ బ్రాపించెన్. 3

క. అందు జలధరాత్మక మగు
స్యందనమును సూతదత్తహస్తుఁ డగుచు సం
క్రందనుఁడు డిగ్గి శివునెల
వ్రందె నపుడు గ్రీష్మతుషితుఁ డుదకంబుబలెన్. 4

క. అట నిటు నటుఁ దిరుగుచు హరి

పటికపుగోడలను నీడ వాఱఁగ మే నొ
క్కటి యయ్యుఁ బెక్కు దోఁపఁగ
నిటలాక్షుగృహాంగణావనీస్థలిఁ జేరెన్. 5

క. చంచన్మణిరుచిరూపిత
కాంచనదండప్రచండకరుఁడై యుద్దీ
పించెడునంది నిలుచు సౌ
ధాంచద్ద్వారమును బిదప హరిహయుఁ డొందెన్. 6

క. నంది యపుడు మన్ననలఁ బు
రందరు సంతుష్టుఁ జేసి రాగంబునఁ గ
క్షుం దనవేత్రమునిచి చని
యిందుధరున కింప్రురాక యెఱుఁగం జెప్పెన్. 7

క. బొమసన్న జగత్పతి యగు
నుమాపతి యనుజ్ఞ నంది యొంది యపుడ తా
సుమనస్సహితుం డగున
య్యను రేశుఁ బ్రవేశపెట్టె హరుసదనంబున్. 8

క. నానాస్వరూపసంకలి
తానేకగణాన్వితుఁ డయి యచ్చట బహుర
త్నానూనసభాస్థలి నా
సీనుం డై యున్నశివుని జిష్ణుఁడు సూచెన్. 9

క. హారిఫణిఫణారత్న
స్ఫారమయూఖోల్లసత్కపర్దుం డగుచుం
గైరికముఖధాతుమయసు
మేరువుశృంగంబుమాడ్కి మించెడువానిన్. 10

క. రంగదభంగోత్తుంగత
రంగ యగుచు నురువులం ధరాధరజ నిజో
త్సంగస్థ నగుగతిం దగు
గంగం గపర్దమునఁ దాల్చి క్రాలెడువానిన్. 11

క. శిరమున సురనదితరఁగలఁ
గరము ప్రతిఫలించి పెక్కుగాఁ దోఁచుశశిం
ధరియించి హిమసితాంశు
స్ఫురణము నలుదెసల నెసఁగఁ బొలిచెడువానిన్. 12

క. కాలాగ్నికల్ప మురురుచి
జాలాధఃకృతరవీందుచక్షువు విలస
త్ఫాలస్థము దగ్ధస్మర
మాలోచన మెసక మెసఁగ నలరెడువానిన్. 13

క. లలితానర్ఘమణివ్రజ
విలసద్ద్యుతులం గరంబు వెలుఁగుశ్రవణకుం
డలముల నెపమున నినుఁడుం
జలివెల్గుం గొలువఁగా నెసంగెడువానిన్. 14

క. ఎలమిం బాల్చినగౌరీ
గళవిస్ఫురితేంద్రనీలకంఠిక యో నా
నల రాగునీలకంఠో
ల్లలితమహాదీప్తి మైఁ జెలంగెడువానిన్. 15

క. కాలార్దితజంతుచితా
ధూళిసితాంగుఁ డయి దంతితోల్గప్పి మహా
కాలాభ్రాచ్ఛాదిత మా
ప్రాలేయాచలము మాడ్కి భ్రాజిలువానిన్. 16

క. కేలం బ్రాజాపత్యక
పాలము రాజిల్ల సురవిపక్షకరోటీ
మాలాలంకృతుఁ డగుచుఁ ద్రి
శూలము ధరియించి కలయఁ జూచెడువానిన్. 17

క. తలఁ గలజాబిలియమృతపుఁ
గళుకులఁ జైతన్య మొలయఁగాఁ బ్రాఁబలుకుల్
వలికెడుప్రాఁతనలువపును

కలవేరు గళమున వ్రేలఁగాఁ దగువానిన్. 18

క. కనకలతాప్రభఁ దెగడుచుఁ
దనతొడను వసించి యున్న ధరవరసుత చే
తను జంచలచేత శర
ద్ఘనఖండము వెలుఁగుపగిదిఁ దనరెడువానిన్. 19

క. అంధకహార మపురకుసుమ
గంధీ వైధవ్యకరణ కారణము మహా
సింధురదనుడక్రధనధు
రంధరము పినాక మూని రాజిలువానిన్. 20

క. భాసురరత్నఖచితసిం
హాసనమునఁ గూరుచుండి హస్తధృతజ్యో
త్స్నాసితచామరగణసము
పాసితుఁడై దీప్తులడర భాసిలువానిన్. 21

క. ఘోరాస్త్రశస్త్రవిద్యా
సారాభ్యసనంబుఁ జలుప సహవిస్మయులై
పారిషదులు గనఁ దనరుకు
మారుఁ గుమారుఁ గనుదగ్ధమారుఁ ధీరున్. 22

క. గౌరీనారీరమణు శ
చీరమణుఁడు సూచి తుబ్ధచేతోవిగళ
త్సారుండయ్యె నెవఁడు తే
జోరాశులఁ గలఁక లేక చూడఁగ నోపున్. 23

క. విరిసిననెత్తమ్మికొలఁకు
సిరిఁ దెగడెడువేయికనుల శివునిఁ గనుచు మై
గరుపాఱ నయ్యమరపతి
విరుల వఱలుకన్నె మావివిధమున నొప్పెన్. 24

క. ఈకరణిఁ వేకన్నుల
నాకేశుం డీశుఁ గని కృతార్థుం డై త

త్వాత్రికటవైరూప్యంబుఁ బ్రి
యాలోపకరంబుఁ గాఁగ నాత్మఁ దలంచెన్. 25

క. గౌరీశుచెంత మెలఁగుకు
మారు మహామేరుధీరు మహితాస్త్రాభ్యా
సారూఢచిత్తుఁ గని యా
స్వారాజపు డెద వహించె శత్రుజయాశన్. 26

క. సుత్రాముఁడు త్వత్పదశత
పత్రములకు మ్రొక్క వేడ్క పడి వేచెఁ గృపా
పాత్రముగఁ జేయుచూడ్కిఁ ద్రి
నేత్ర పఱపు మీసహస్రనేత్రునిమీఁదన్. 27

క. అని యిట్లు నంది కఱా
వినిహితమణిఖచితహేమవేత్రుం డగుచున్
మునుమున్న కృపాపాత్రం
బ నగుదు నని విన్నవించెఁ బ్రమథాధిపుతోన్. 28

క. సురగణసంసేవ్యుం డగు
హరిహయుఁ డైత్రైలోక్యసేవ్యుఁ డయ్యెందుకలా
ధరుఁడు ప్రసాదించె సుధా
కిరదాలోకనముచే నకించిత్ప్రీతిన్. 29

క. నిర్గళితముకుటకల్పక
వర్గం బగుమస్తకంబు వాంచి వినీతిన్
స్వర్గౌకోవంద్యుం డా
భర్గునకుఁ ద్రిలోకవంద్యపదునకు మ్రొక్కెన్. 30

క. సర్వజగద్వంద్యుం డగు
శర్వునిపదపద్మములకుఁ జాగి యెరఁగి య
గ్గీర్వాణగణాధీశుఁ డ
పూర్వకృతార్థత్వ మొంది పూతుండయ్యెన్. 31

క. గణనీయచరణపీఠాం

గణనీరంధ్రాత్తమకుటకాంతిచయమునులై
గణములముందఱ నిర్జర
గణములు గడు భక్తి మ్రొక్కెఁ గఱకంఠునకున్. 32

క. ఆసమయంబునఁ బశుపతి
శాసనగణసముపనీతజాంబూనదది
వ్యాసనమున వసియించి సు
నాసీరుం డలరె నిజమనఃకంజమునన్. 33

క. మఱియు మహేశునిచూడ్కులఁ
జిఱునగవుల మన్ననలను జెంది యలరి య
క్కఱకంఠుకనుల కగపడు
తెఱఁగునఁ గూర్చుండి రఖిలదేవత లంతన్. 34

క. చేతులు మోడ్చి యసురపరి
భూతు లగుట నెమ్మొగములపొలుపఱ దైన్యా
న్వీతు లయి తన్నుఁ గనుపురు
హూతముఖామరులతోడ నుగ్రుఁడు పలికెన్. 35

క. ఓహో సురలారా శౌ
ర్యాహీనులు భీషణాస్త్రు లగుమీ మొగముల్
నీహారగ్రస్తాబ్జవి
భాహైన్యము నొందె నేమిపాటిలె నాకోఁ. 36

క. సురవర్యులార సుమహా
త్తరసుకృతుల యయ్యు స్వఃపదము వాసితి రే
చిరకాలభుక్త మగు మీ
యురురాజ్యవిభూతి వాయఁ గుందుదురు గాఁతన్. 37

క. మహనీయం బగు దైవత
గృహము విడిచి మనుజు లట్లు గిరికాననసం
పిహిత మగుమహీస్థలిపై
మహాపురుషులార యేల మలఁగెదరో కటా. 38

క. నిరుపమ మత్యంతమనో
హారమై దేదీప్యమాన మగుతత్పరమం
దిరము నెవనిచేఁ బాసిరి
దురితంబునఁ బుణ్యరాశిఁ దొఱఁగెడుమాడ్కిన్. 39

క. ఆర్యవరులార యుష్మ
ద్ధైర్య మెవం డడఁచె నో నిదాఘప్రోద్య
త్సూర్యోష్మలత యగాధా
హార్యజలాశయజలంబు నడఁచువిధమునన్. 40

క. పాకారిపురస్సరులై
యీకరణిన్ మీరు రాక కేమికతంబో
లోకత్రయజిత్వరశౌ
ర్యాకరతారకునివైర మందిరె చెపుఁడా. 41

క. ఆరక్కసుచేసినన్య
క్కార ముడుప నాకుఁ దక్కఁ గా దొరులకు న
వ్వారిదము దక్క విపినద
వారంభము నుడుపఁ గలవె యన్యము లెందున్. 42

క. అని యిందుధరుఁడు పలుకఁగ
వినునింద్రప్రముఖులైన విబుధులప్రమదో
జ్జనితాశ్రుతరంగితముఖ
వనరుహములయందుఁ గ్రొత్తవన్నె యొసంగెన్. 43

క. తరువాత గిరీశునివా
గ్వారామమున సమయ మబ్బ వృత్రహుఁ డనియెన్
గిరిశునితో విభుసమయం
బరసి పలుకుపలుకు సిద్ధి నలవడఁ జేయున్. 44

క. కరము తమోహార మవిన
శ్వర మగుజ్ఞానప్రదీపసంపద నీకుం

జరగినది -జరగుచున్నది
జరగెడునది గోచరంబ సర్వజ్ఞ శివా. 45

క. విస్మయకరదోర్బలసుర
ఘస్మరతారకుఁడు దివము గైకొని మము వి
తస్మయులఁ జేసి తఱుముట
హా స్మరహర నీకుఁ దెలియదనట్టిదె చెపుమా. 46

క. వనజాసనువరగర్వం
బున నసుర జగజ్జిగీషబుద్ధిఁ బొడముదుఁ
ననుఁ దొట్టి నిర్జరుల నె
ల్లను దృణకల్పముగ నెదఁ దలంచుచు నుండున్. 47

క. మును మాసన్నుతుల నలరి
వనజభవుఁడు వలికె నాహవంబునఁ బురజి
త్తనయుఁడు సేనాపతి యై
దనుజునిఁ దారకునిఁ జంపుఁ దథ్యం బనుచున్. 48

క. పదపడి యింతదనుక నీ
త్రిదశులు తద్దనుజకృతపరీభావార్తిఁ
హృదయ మడల వానిపనుపు
నెదఁ గైకొని చేయు చుండిరే మనువాఁడన్. 49

క. వేసవివేఁడిమి నెంతయు
వాసిచెడినయోషధులకు వారిదముబలెఁ
మా సేనానిగ మాకుఁ
నీసుతు దయచేసి వేగ నియమింపు హరా. 50

క. శూలధర భవత్తనయుం
డాలమునకుఁ గడఁగి మాకు నగ్రేసరుఁ డై
త్రైలోక్యహృదయశూలను
నా లేఖద్విషు వధించి యలమట వాపున్. 51

క. ఘోరాజిని నీకొమరుఁడు

క్రూరాస్త్రంబులను దనుజకోటిశిరంబుల్
ధారుణిఁ గూల్పఁగఁ దద్ధ్వని
తారోదన మెసఁగుఁ గాత దశదిశలందున్. 52

క. భావజహర నీసుతుఁడు ర
ణావనికిం బలిగ నమ్మహాసురుఁ దునుమన్
దేవగణంబులు సురబం
దీవేణీమోక్షణంబు నెఱపుం గాతన్. 53

క. అని సురనాథుఁడు వలుకఁగ
విని యీశుఁడు దైత్యదుర్వివేకంబునకుం
గనలి సుపర్వులయందలి
యనుకంపన్ మఱియు నిట్టులని వాక్రుచ్చెన్. 54

క. అనిమిషులారా మీరలు
వినుఁడీ నాభాషితంబు వేగమ యస్మ
త్తనయాదులతోడుత మీ
పనిపొంటెఁ గడంగి వంత వాపెదఁ జుండీ. 55

క. యతచిత్తుఁడైననే మును
క్షితిధరజపరిగ్రహంబు సేయుట గిరిజా
సుతుఁడైనవీరుచే నా
దితిజాధముఁ డాహవమునఁ దెగు నని కాదే. 56

క. కానఁ గుమారుని మీరలు
సేనానాయకునిఁ జేసి శీఘ్రంబుగ న
ద్దానవుఁ జంపుఁడు నాకసు
ఖానుభవం బందుఁ గాత హరి సామరుఁ డై. 57

క. అని యానతిచ్చి పశుపతి
తనయు మహాసాంపరాయతత్పరచిత్తుం
గనుఁగొని యుద్ధంబున న
య్యనిమిషరిపునిఁ దునుము మని యాజ్ఞాపించెన్. 58

క. ఆరుద్రునిపలుకు విని కు
మారుండు వినీతి నమ్రమస్తకుఁ డై య
గ్గౌరీశుపనుపు సేకొని
ధారుణిఁ బితృభక్తుల కిది ధర్మువు గాదే. 59

క. త్రైలోక్యనాథుఁ డగు నా
శూలి వనుపఁ గలని కడరు సుతుఁ గని యలరెఁ
శైలాత్మజ సుతుదురమున
హాళికి నేవీరమాత యలరక యుండున్. 60

క. సురరిపుతరుణీకజ్జల
హరు జగదభయప్రదాత హరుసుతుఁ గని ని
ర్జరు లెల్ల నలరి రభిమత
పరిపూర్తి నెవండు ముదముఁ బడయక యుండున్. 61

క. పదపడి ప్రస్థానమునకు
నొదవెడు వేషంబుఁ దాల్చి యుగ్రుకొడుకు తోఁ
ద్రిదశులు రాఁ దల సోఁకఁగ
మదనహరుని పదములకు నమస్కృతి సేసెన్. 62

క. హరుఁ డడుగుల కెరఁగు కొడుకు
శిరమును మూర్కొనుచు వత్స శీఘ్రంబుగ ని
ర్జరరిపు దురమునఁ బొరిగొని
హరిరాజ్యము నిలుపు మయ్య యని దీవించెన్. 63

క. వినతశిరస్కుఁ డయి గుహుఁడు
జననిపదాబ్జముల కపుడు చాగి యెరఁగ న
వ్వనిత ముదశ్రుసలిలవృ
ష్టిని సుతు సైన్యేశతాభిషిక్తుని జేసెన్. 64

క. తనయుశిరము మూర్కొని తొడ
నునిచి కవుఁగలించి యప్పు డుమ వలికెం ద
ద్దనుజుఁ దునిమి వీరనువును

ననుఁ జరితార్థఁగ నొనర్పు నాయన యనుచున్. 65

క. గౌరీశుల వీడ్కొని దే
వారివిపత్కారణుఁడు మహాసమరక్రీ
డారంభరతుం డైనకు
మారుఁ డపుడు వెడలెఁ ద్రిదశమందిరమునకున్. 66

క. ఇంద్రాద్యమరులును సుమా
చంద్రకళాధరుల కెరఁగి సమ్మదమున ని
స్తంద్రపరాక్రముఁ డైనగి
రీంద్రునిదౌహిత్రుతోడ నేఁగిరి చదలన్. 67

క. ఇక్కరణిఁ ద్రిదశు లెల్లరు
నొక్కుమ్మడి దేహకాంతు లొప్ప వెడలుదుర్
రిక్కతెరువు దివసమునను
జుక్కలతోఁ గూడుకొనిన సొబగు వహించెన్. 68

క. సౌరగణమునడుమ నిజశ
రీరద్యుతు లెసఁగఁ గా గిరీశాత్మజుఁ డొ
ప్పారె విహాయస్స్థలి గ్రహ
తారాగణమధ్యమున సుధాకరుమాడ్కిన్. 69

క. గోత్రపతిసుతాత్మజుతో
సుత్రామప్రముఖు లైన సురలోకము న
క్షత్రపథము నొక్కగడియ
మాత్రఁ గడచి చేరె నపుడమరలోకంబున్. 70

క. సురవైరిపరాక్రమమునఁ
జిరదృష్టం బైనదివముఁ జేరియు దానిం
జొర నేర కయ్యఖిలని
ర్జరు లయ్యెడ మసలి రధికసాధ్వసపరులై. 71

క. మును నీ వరుగుము నే మును
చన నీ వే చనుము నేను జన నని యారీ

తిని భీతి వంతు లాడుచు
ననిమిషపురి కేఁగ రైరి యనిమిషు లంతన్. 72

క. నాకసమాలోకమునకు
నాకౌకశ్శత్రుభయముననం బోవక య
ప్పాకారిప్రముఖసురలు
శ్రీకంఠసుతాస్య మందుఁ జేర్చిరి చూడ్కుల్. 73

క. అంతట ఘోరాహవదు
ర్దాంతుఁ డగుకుమారుఁ డసుర రాఁ డాయె న టం
చెంతయుఁ జింతిలుచు శచీ
కాంతముఖామరుల కనియె గారవ మెసఁగన్. 74

క. సురలార భయంపడకుఁడు
త్వరఁగా దివమునకుఁ బోవుదము రండు సము
ద్ధురబలుఁ డగునాతారక
సురశత్రువు నచట మనకుఁ జూడఁగ వచ్చున్. 75

క. ఏవానిభుజాదండము
దేవపురీలక్ష్మి నెఱులఁ దివియఁ గడఁగు నా
దేవారిరక్తపానముఁ
గావించెడు నట మదీయఖరమార్గణముల్. 76

క. మహితప్రభావతేజో
సహ యీనాశక్తి నాక సంపదఁ గొను న
య్యహితునకుండలమస్తము
మహిఁ గూలిచి మీకుఁ గడుఁ బ్రమదముం గూర్చున్. 77

క. అని యిట్లు పలికి తారక
దనుజుఁ దునుమఁ గడఁగుమృడునితనయునిపలుకుల్
విని యత్తఱి సస్మితముఖ
వనరుహమై యలరె నమరవర్గం బెల్లన్. 78

క. పరమామోదము మె మె

గరుపాఱఁగ వేయికనులుఁ గడు వికసిల్లన్
హరసుతుఁ జేరి మిథోంబర
పరివర్తన మాచరించె బలరిపుఁ డంతన్. 79

క. అఖిలజగత్కర్త చతు
ర్ముఖుఁ డచటికిఁ జని ముదశ్రుపూర్ణములఁ జతు
ర్ముఖముల నెలమిని నాష
ణ్ముఖునాఱు మొగములఁ దిగిచి ముద్దిడె నంతన్. 80

క. ఆనూర్జటిసుతుఁ గని వి
ద్యాధరగంధర్వసిద్ధతతు లపుడు మహా
యోధనమున తారకదను
జాధము వధియింపు వీర యని నుతియించెన్. 81

క. హరనందను నారదముఖ
సురమునిసంఘుంబు పిదప స్తుతియించి పర
స్పరకనకాంబరవల్కల
పరివర్తన మాచరించెఁ బరమప్రీతిన్. 82

క. త్రిదశులు శక్తిధరుం డగు
మదనాంతకసుతుని ప్రాపుమై నిర్భయులై
కదలిరి దివికిం గానకు
మదయూధపశక్తి నేఁగుమదకరులగతిన్. 83

క. జలకేళీలాలససుర
లలనాప్రక్షాళితాంగలాక్షాదిరసా
విలపాటలజలపూరో
జ్జ్వలసురధుని నపుడు త్రిదశసంఘము సేరెన్. 84

క. వారివిహారనిరతది
గ్వారణకరహతతరంగవాఃపూరములం
దీరధరారుహసురవను
ధారుహములపాదు లెల్లఁ దడిపెడుదానిన్. 85

క. కేళీలాలస లగుసుర
బాలికలు కడున్ మనోజ్ఞ భంగిఁ గనకపున్
వాలుకఁ బ్రో విడి తీర్చువి
శాలోజ్జ్వలవేదికల నెసంగెడుదానిన్. 86

క. తమ్ముల తావి కెనయు భ్రమ
రమ్ములఝంకృతులఁ బసిఁడి రాయంచలరా
వమ్ముల విరిసినతమ్ముల
కమ్మనిపుప్పొడులఁ గరము క్రాలెడుదానిన్. 87

క. తనుఁ గనుఁగొను కౌతుకమునఁ
జనుదెంచిన యచ్చరల సత్ప్రతిబింబా
ళిని ఘనతరంగములఁ జే
కొని చూచుజనముల కెలమిఁ గూర్చెడుదానిన్. 88

క. చిరకాలదృష్ట యగునా
సురదీర్ఘికఁ జూచి యలరి సురనాథుఁడు సా
దరముగ నయ్యైచోటులు
హరసూనున కపుడు సూపె నగ్రేసరుఁడై. 89

క. సర్వామరసేవితుఁడై
శర్వాత్మజుఁ డచట నిలిచి సంప్రీతినిఁ ద
త్పూర్వాలోకిత యగునా
స్వర్వాహినిఁ గాంచి మిగుల సంతస మందెన్. 90

క. చేరం జని మఱియును నా
గౌరీసూనుఁడు కిరీటఘటితాంజలి యై
సౌరతరంగిణికి నమ
స్కారముఁ గావించె సురల సన్నుతు లెసఁగన్. 91

క. ఫుల్లాంబుజములఁ గదలిచి
కల్లోలాలింగనంబుఁ గావించి మరు
త్కల్లోలిని తెమ్మెర ల

ల్లల్లన చనుదెంచి గుహునికి యలపు దలంగెన్. 92

క. బృందారక శైవలినీ
సందర్శన మటులు సలిపి శంభుకొడుకు సం
క్రందనుఁడు త్రోవ సూపఁగ
నందనవని కరిగి భగ్న నగములఁ జూచెన్. 93

క. ఈరాజదుపవనం బా
తారకుచేఁ జెడియె నను చుఁ దలఁచి మహాకో
పారుణలోచనుఁ డై గా
రీరమణీసుతుఁడు దుర్నిరీక్ష్యుం డయ్యెన్. 94

క. దుర్గమవిమానమార్గ
స్వర్గపురి విశ్వసార ధ్వస్తోపవనీ
వర్గ నిర స్తసౌధం
దుర్గాప్రియసూనుఁ డపు డెదురఁ బొడగాంచెన్. 95

క. వైరిపరిభూత దీనా
కార శోభావిహీనఁ గ్రతుభుజ్నగరి
నారి ననాథం బోలెఁ గు
మారుఁడు పొడగని దయార్ద్రమానసుఁ డయ్యెన్. 96

క. భీకరచేష్టితుఁ డగునా
రాకాసిపనులకుఁ గనలి రణతత్పరుఁ డై
యాకార్తికేయుఁ డప్పుడు
నాకంబుం జొచ్చె సురగణంబులు గొలువన్. 97

క. దైతేయదంతదంతా
ఘాతక్షుణ్ణములు భుజగకంచుకజాలా
న్వితస్ఫాటికహర్మ్యము
లాతం డప్పురినిఁ గాంచి యడలెఁ మఱియున్. 98

ఉ. బంగరుతమ్ములం దొఱఁగిపాడఱు దాని మహోగ్రచైత్యమా
తంగమదావిలోదక విదారితరత్నవితర్ది హైమచ

క్రాంగవిరావసూన్యఁ దృణ కాష్ఠసమావృత దీర్ఘికాలి న
య్యంగజవైరిసూతి గని యప్పురిదుర్దశ కాత్మఁ జింతిలెన్.

క. అంత హరి గుహునిఁ దద్గజ
దంతక్షతహైమకుడ్య తలము విలోల
త్తంతువ్రజవిగళన్మణి
సంతతి యగువైజయంత సౌధముఁ జేర్చెన్. 100

క. హరిహయుఁడు తెరువు సూపఁగ
సురలు గొలిచి రా గుహుండు సురుచిరమణిరు
గ్విరహిత యగునారోహణ
సరణిని నామేడపైకిఁ జయ్యన నెక్కెన్. 101

క. మందారతోరణంబుల
నంద మమరు సురాంగనాఢ్య మై సురమునిరా
డ్బృందకృతస్వస్త్యయనము
నందినయాలోనుఁ జొచ్చె హరసుతుఁ డంతన్. 102

క. పిదప నుమాసూనుఁడు లే
ఖదనుజకులవృద్ధుఁ డైన కశ్యపమానిం
గదియం జని వలగొని త
త్పదములకుఁ మ్రొక్కె షడ్వదనములు సోఁకన్. 103

క. వినమితశిరస్కుఁ డై య
య్యనలాత్మునిసుతుఁడు పిదప నదితికి దివిష
జ్జననికిఁ ద్రిజగద్వంద్యకు
వినతిం గావించె భక్తి వెల్లివిరియఁగన్. 104

క. సురమాతయుఁ గశ్యపుఁడును
హరసూనునిఁ గాంచి మిగుల నలరుచు దీవిం
చిరి యుగ్రవీర్యుఁ దారకుఁ
బొరిగొని యాలమున జయముఁ బొందు మటంచున్.

క. తనుఁ జూడ వచ్చి దైవత

జననిదరిని నున్నయమర । సతులం జేరం
జని మ్రొక్కనాసతులు శివ
తనయుని దీవించి రధిక । తాత్పర్యమునన్. 106

క. ఈశునికొమరుఁడు పిదప ను
మేశుకళత్ర మగుశచికి । నెరఁగెఁ బ్రియము మై
నాశఘరాయతనయునయు
నాశీర్వాదమున నతని । నభినందించెన్. 107

క. అత్తఱిఁ దనుఁ గన వచ్చిన
కృత్తికలం దల్లులను గి । రీశజుఁడు ముదా
యత్తమతిఁ జేరఁగాఁ జని
బత్తిని మ్రొక్కెను దదీయ । పాదంబులకున్. 108

క. ద్యోనాయకముఖదహనము
ఖానీకము ప్రమదవికసి । తానన మై యీ
శానప్రియసూనుని సుర
సేనావిభుతాభిషిక్తుఁ । జేసెం బిదపన్. 109

క. సురసైనాపత్యరమా
భరితు ఘనపరాక్రమాఢ్యు । భవసుతు సకలా
మరులును గని వగపు దలఁగి
యరివిజయాశను వహించి । యలరిరి యంతన్. 110

క. సమరోత్సుకుఁడు జిగీషుఁడు
కుమారుఁ డపుడు పురికొల్ప । ఘోరాజిని న
య్యమరులు దనుజుఁ దునుమ యు
ద్యమునకు సన్నద్ధు లైరి । తత్సమయమునన్. 111

క. హరసూతి సమీరమనో
తిరయము దుర్వార మగుచుఁ । దేజరిలువిజి
త్వర మను తేరెక్కి ధను
ర్ధరుఁ డై వలకేల శక్తిఁ । దాలిచి వెడలెన్. 112

క. తుచ్ఛారివిపత్కారణ
మచ్ఛస్వశ్శ్రీవిపత్తిహర మై ముక్తా
గుచ్ఛముల నొప్పుతపనీ
యచ్ఛత్రం బొకఁడు పట్టె హరసుతుమీఁదన్. 113

క. శారదశశభృత్కరసుమ
హారాజద్వ్యజనవీజ్యమానుం డగున
గ్గౌరికొడుకు సురకిన్నర
చారణతతి మధురఫణితి సన్నుతిసేసెన్. 114

క. యాత్రోచితవేష మెసఁగ
గోత్రగరుద్భేదిఁ బవినిఁ గొని హరమహీభృ
న్మిత్రాభ్రమువల్లభుపై
వృత్రహుఁ డపు డెక్కి గుహుని వెనుకొని వెడలెన్. 115

క. చండక్రోధంబునఁ గడు
మండుచు గిరిశృంగసమసమదమేషారూ
ఢుం డై మహనీయాస్త్రక
రుం డగు చపు డగ్ని గదలె రుద్రజువెనుకన్. 116

క. హరినీలాద్రినిభకలే
బర మెసఁగఁగఁ గొమ్ముల ఘనపంక్తిఁ గలఁచుకా
సర మెక్కి దండముం గొని
హరసూనునిపజ్జ నడచె నంతకుఁ డంతన్. 117

క. తారకుఁ బొరిఁగొనెడుతలఁపు
మై రోషం బెడఁదఁ బొడమ మదభరితప్రే
తారూఢుం డై యత్తటి
నైరృతి నడతెంచె గిరిశనందను మ్రోలన్. 118

క. పాశధరుఁడు నవఘననీ
కాశం బగుమొసలి నెక్కి కలనికిని మహా
పాశముఁ గేలం బూని మ

హేశాత్మజుదండఁ బొలిచె § హేలాగతులన్. 119

క. దిక్కులును రిక్కతెరువును
నొక్కుమ్మడిఁ గడవఁ గడఁగు § నురుహారిణముపై
నెక్కి యసిలుఁ డాజికి న
మ్ముక్కంటితనూజుతోడ § మదమునఁ గదలెన్. 120

క. నరవాహనుండు ద్విపదసు
హార యగుగదఁ గేలఁ దాల్చి § యపుడు మహాసం
గరకేళీలోలుండగు
హారపుత్రునిఁ గూడి వెడలె § నాలంబునకున్. 121

క. ఘోరాహిపినద్ధజటా
ధారులును త్రిశూలధరులు § ధరరాట్పుత్రితో
త్తూరూఢులు నై రుద్రులు
గౌరీసుతుఁ గలసి చనిరి § కయ్యంబునకున్. 122

క. తక్కంగలసురలును బెం
పెక్కననిజవాహనముల § నెక్కి రణార్థం
బక్కఱకంతుసికొమరుని
ప్రక్కఁ బొలిచి రతులమోద § రంజితముఖులై. 123

చ. హారిదధినాథులున్ సురలు § నాగతిఁ గొల్వ సువర్ణకేతునుం
దర లసమానచామర ఘ § నాఘనతుల్యశతాంగనాదబం
ధుర గజఘంటికారవము § నోహర శస్త్రరుచిచ్ఛటావృతాం
బర యగు దేవవాహినిఁ గు § మారుఁడు దానడిపించెఁ బోరికిన్.

క. ఆలోలామరసేనా
కోలాహలములు విలోల § గురుకేతువుల
వ్వేళ రసాగగనదిశా
జాలమ్ముల దళముకొనియె § సమ్యగ్భంగిన్. 125

క. రక్కసిమూకలు బెగ్గిల
దిక్కులు ప్రతిరావములను § దీటుకొనంగా

రిక్కతెరువు ఘూర్ణిల్లఁగ
ఢక్కానినదము మహోద్భటంబుగఁ జెలఁగెన్. 126

క. పృతనాధూళుల నిండిన
ఖతలము మథితాబ్ధిరవముఁ గలఁచుచు ననురీ
తతిగర్భముల డులుచుత
త్ప్రతిరవముల మొత్తపెట్టుపగిదిం దోఁచెన్. 127

క. అరదంబుల నలఁగి తురగ
ఖురములఁ బెల్లడరి ద్విరదకోటులచెవులం
బెరసి పడగల నెగసి బం
గరుమల పై ధూళి చదలఁ గ్రమముగఁ బర్వెన్. 128

క. రారాజద్రథ్యాళిఖు
రారూఢోత్పతదుపత్యకాష్టాపదధా
త్రీరజము మఱియు ముఖరస
మీరణముల నలుదెసలును మెండుగ నిండెన్. 129

క. పరి మరుదాహతినిఁ బొరిం
బొరి మీఁదం గ్రింద వెనుక ముందు నెగయుబం
గరుకెంధూళులు నవభా
స్కరుకాంతిని నవలఁ ద్రోచి కరము వెలింగెన్. 130

క. నలుదెసలఁ జదలఁ బొదలెడు
బలధూతసువర్ణరజము ప్రబలె నకాలో
జ్జ్వలసంధ్యారక్తిమపిం
గల మగుజలముక్కదంబకము చందమునన్. 131

క. తళుకుఁబసిఁడి నేలల గజ
ములు స్వప్రతిబింబములను బొడగాంచి రసా
తలననుపాగతకరు లని
తలఁచి కనలి దంతములను ధరణిం బొడుచున్. 132

క. సిందూరరజఃపింజర

మందగమనసుందరోగ్రక్రమత్తకరుల కా
బృందారకగిరిభూముల
యందుఁ బ్రతిఫలించునొడళు లగపడ కుండెన్. 133

క. ఆహవతత్పరమై కో
లాహలముల గుహలు లియఁ జెలంగుచు దివిష
ద్వాహిని యాకైవడి హై
మాహార్యము డిగ్గ నతిరయంబున నంతన్. 134

క. మేరుగుహాశయసింహకి
శోరములు శతాంగనినదశోభితగజఘం
టారవబృంహితములచేఁ
గూరుకు విడకుండెఁ గండ క్రొవ్వకతమునన్. 135

క. భయదదరీప్రతినినదో
దయభేరీరవమిళద్రథధ్వని నాలిం
చియుఁ బండుట మృగరాజా
హ్వాయము వెలసె నాహరులకు నన్వర్థంబై. 136

క. మలతాలు బీఁట వెట్టఁగఁ
జెలఁగెడుసురబలమునులివు చెవి సోఁక మహా
బలమును మృగరాజత్వము
గలిమిఁ సింగములు మదముఁ గడుఁ బ్రాపించెన్. 137

క సురవాహినీభయంబున
హరిణంబులు వాఱిపోయె నతిదూరముగా
దరుల వెలలి హేలాగతి
హరులు నిలిచె నిర్భయముగ నయ్యైయెడలన్. 138

క. నాతులతోడుత నెంతయుఁ
గౌతుకమున స్వర్జనంబు గనుఁగొన సావ
ర్ణాతతమేరుప్రాంతర
సాతలముం దత్సుపర్వసైన్యము వొందెన్. 139

క. పసిఁడిమలచెంతఁ బొడమెడు
నసితహారితపీతలోహితార్జునవర్ణో
ల్లసితములు ధాతురజముల
నెసఁగెం గంధర్వపురిరహిం జద లంతన్. 140

క. చెవు లవియఁగఁ బొంగెడున
ర్ణవముక్రియం జెలఁగి త్రిభువనములఁ గలఁచు దే
వవధూధిసీవిఘట్టన
భవనిర్ఘోషంబు దెసలు పగులఁగ నిగిడెన్. 141

క. కరిబృంహితముల భీకర
హరిహేషల వీరభటమహార్భటుల సము
ద్ధురతరశతాంగ మేదుర
విరావములఁ బటహరవము వినరా దయ్యెన్. 142

క. తారకునినిజాంతఃపుర
నారీకచకుచవిలోచనముల గజపతా
కారథహయముల సమరచ
మూరజ మత్తతిని సాంద్రముగ వ్యాపించెన్. 143

క. భూయస్థగితద్యుమణిమ
హీయఃస్ఫృతనారజోభ్ర మీక్షించి వడిం
రాయంచలు మానసమున
కై యరిగెఁ నెమ్ము లాడె నభ్రభ్రాంతిన్. 144

క. కాలాంబుదనిభసేనా
ధూళి దళముకొను మఁ జదలఁ దులఁకింపఁగ హై
మాలోల కేతువు ల
వ్వేళఁ దటిన్మండలములవిధమున నొప్పెన్. 145

క. పరిధూళి నిండురోదో
తరముం బొడఁగని జనంబు దర్కించెఁ దదు
ద్ధురరజ మిలఁ బొడమి చదల

నెరసెనొ యటఁ బొడమి పుడమి నెరసెనొ యనుచున్.

క. పొందుగ సూదుల ఖేదిం
పం దగినరజంబు కన్నుఁ బ్రామ జనులకుం
గ్రిందును మీఁదును వెనుకయు
ముందును బ్రక్కలును నొక్కపోలిక దోఁచెన్. 14

క. దిక్కరులమదం బింకఁగ
నొక్కట రథనేమినినద ముల్లసిల మహా
ఢక్కాదివాద్యరవములఁ
బిక్కటిలి నభస్థలంబు వెల్లుగ మ్రోసెన్. 14

క. పుడమి సురసేన పట్టక
యడలుగదురఁ గొంత వ్రాయె నాకసమున క
య్యెడ రాపిడిని బడల్పడి
చెడి విచ్చలవిడినిఁ గాందిశీకం బయ్యెన్. 14

క. తుంగతురంగమహేష ల
భంగురమాతంగసంఘపటుబృంహితముల్
రంగద్రథప్రథిధ్వని
సంగతి వడఁకించె సకలజగతీతలమున్. 15

క. ఏనుంగులగర్జల ఘం
టానాదంబుల మహోద్భటు నగుమహావీ
రానీకంబులసింహ
ధ్వానంబున దెసలు కలఁగి తల్లడపడియెన్. 15

క. భూరిద్విపదానపయో
ధారల నదు లుబ్బి తురగదారితభూధూ
ళీరాజిని నతిపంకిల
లై రథముల గట్టినేల యగు నొకమాత్రన్. 1

క. మెరకలు పల్లము లయ్యెఁ
మెరకలు నయి పల్లములును మించెను ధూళిం

గరిహారిరథముల రొమ్మొరపిడి
ధరాతల మపుడ సమీరాకృతం బై యొప్పెన్. 153

క. నలుదెసలు చదలు ప్రతిరవ
ముల నీనఁ శైలసంఘములు కడు ప్రీలం
జలనిధులు పొంగి పొరలుచుఁ
గలఁగఁ భేరీధ్వనులు జగంబులఁ గలఁచెన్. 154

క. కరువలి నిటునటుఁ గదలుచు
హరిదంతరములఁ దగంగ నలముకొనుధ్వజో
త్కరము వరకింకిణీకము
గురుధూళీజలధిఁ బడి యగోచర మయ్యెన్. 155

క. భైరవఘంటారవఘీం
కారవరానేకపప్రకరములు తద్బృం
దారకవరూథినిని ఘ
త్కారవముల మాటువెట్టె నాసనుయమునన్. 156

క. బలరవమూఃఖరలను రజ
స్వలలను ధ్వస్తాంబరల దిశలఁ గాంచి యినుం
డలఘుతరరజస్తిమిరం
బులచే నంతర్హితత్వముం బొందించెన్. 157

క. సైనికులు రజఃపూర్ణది
శానారిని నాక్రమింపఁ జదలు నిహతభే
రీనాదజంబులఁ బ్రతి
ధ్వానముల సమత్సరంబుగ వెగర్జిల్లెన్. 158

క. గాలిం దూలినగురుతర
శైలము లన నింగి ద్విరదసమితి చెలఁగె న
భ్రాలిబలెం దేరు లమరె
నీలీలఁ సంకులముగ నెసఁగెఁ సేనల్. 159

క. పరిమజ్జద్భూభృన్ని

ర్జరసేన వియద్ధరాంతరాళమున మహో
గ్రరవభరితమై బలవద
సురలోకలయోద్భటాబ్ధిఁ జొప్పనఁ జెలఁగెన్. 160

ఉ. కారణకార్యరూప శరఖండితరావణముఖ్యదైత్యలో
కారణకోవిదా దివిజకార్యధురంధర భక్తతత్పరా
సారసనేత్ర మానిజనసన్నుతిపాత్ర సముల్లసత్కృపా
సారసమీక్షణా నయవిచారవిచక్షణ దివ్యలక్షణా. 161

క. అవ్యక్తా యక్షయ్య భ
వవ్యాధినిహంత విబుధవందిత మాదృ
క్కృవ్యపవర్గాప్తికరణ
భవ్యగుణగణాభిరామ పావననామా. 162

మాలిని. ధరణిదుహితృసక్తా ధర్మమార్గప్రయోక్తా
పరయువతివిరక్తా భవ్యసత్కీర్తియుక్తా
దురితనిచయహర్తా తోషితామర్త్యభర్తా
పరమపదవిహర్తా భక్తలోకోపకర్తా. 163

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వేంకటస్వామిరాకాప్రాత్ర తమ్మయరాట్కువీ
ద్రపుత్ర విబుధవిధేయ వేంకటసూర్యప్రసాదరాయ ప్రణీతం
బైన నిర్వచనకుమారసంభవమహాకావ్యంబునందుఁ బంచ
మాశ్వాసము.

శ్రీ

రామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

నిర్వచనకుమారసంభవము

షష్ఠాశ్వాసము.

క. శ్రీకరణకిరణకరుణా
లోకరణపటిష్ఠదుష్టలోలుంటాకధను
ర్జ్యైకరణన మహీజాత్మవ
శీకరణచణా గుణౌకస్సీమా రామా. 1

తే. అవధరింపుము పిదప సేనాధినాథు
హారసుతుని నగ్రసరుఁ జేసి హరి ససైన్యుఁ
డై వెడలె నాలమునకని యసురపురిని
నెడఁగ వడఁకించు నానుడి వొడమె నంత. 2

క. జైత్రుఁడు సేనాపతి హార
పుత్రుఁడు జిత్వరదనుజరిపుచమూయుతుఁడై
శత్రులపై దండెత్తుట
శ్రోత్రములం బడఁగ నడలఁ జొచ్చిరి యసురుల్. 3

క. అంతట దైత్యులు తారకు
పొంత కరిగి యొరఁగి హస్తములు మోడిచి మా
రాంతకసుతుఁ డాజికి జం

ఖాంతకుతో రాకఁ దెలిపి రతిభీతిమెయిన్. 4

క. తారకుఁ డద్దానిఁ విని
స్వారా జాజినిఁ ద్రిలోకజైత్రుని నన్నే
సారిఁ గెలువ లే దిప్పుడు
పోర గుహునిబలిమి గెలుచుఁ బో యని నగియెన్. 5

క. క్రోధమునఁ బిదప విస్ఫురి
తాధరుఁ డై దైత్యపతి మదాంధమతుల దు
స్సాధుల సైన్యపతుల నా
యోధనసన్నద్ధు లగుచు నుండం బనిచెన్. 6

క. పనుపఁ జమూపతు లస్త్రము
లను గొని నతరాజసంకులం బయి తగుత
ద్ఘనతరసౌధాంగణ మం
దున నిలిచిరి తత్క్షణంబ దోర్దర్పమునన్. 7

క. తారకుఁ డవ్వేళం బణె
హారులు సూపంగఁ గనెఁ గృతానతుల మహా
ధీరుల వీరుల ఘనదో
స్సారుల రణదుర్జయుల స్వసైన్యాధిపులన్. 8

క. పదపడి శోషితదక్కరి
మదజలనేమిస్వనం బమరబలభయదం
బుదధిమహీంభృదవార్య
స్యద మగురథ మెక్కి దనుజుఁ డాజికి వెడలెన్. 9

క. ప్రళయాంబుధిగతి నులియుచుఁ
జలితధ్వజముల నినాంశుచయములఁ జొర నీ
కలఘురజంబులఁ దపను ది
శలఁ గప్పుచు నసురవెనుకసైన్యము నడచెన్. 10

క. సురసేన కెదురునసు గే
శ్వరుసేనం బొడముభూరజము పొందెను ది

క్కరిదంతములఁ దెలుపు మద
భరితదిగిభకుంభములను ౹ బంకత్వంబున్. 11

క. ధరణీధరగుహాస్ఫోటన
కరతదసురసైన్యభేరికాస్వనముల సా
గరములు పొంగి పొరలె ని
ర్జరవాహిని తత్క్షణంబ ౹ సంక్షోభించెన్. 12

క. దుర్జయదానవసైనిక
గర్జానినదములఁ బొంగు ౹ ఖతరంగిణివి
స్ఫూర్జత్కమలోర్మితతులు
నిర్జరపురమందిరముల ౹ నెరసెం బిదపన్. 13

క. యానాభిముఖుం డగున
ద్దానవపతియెదుర నశుభ౹దముగు శకునసం
తానము తదీయమరణా
ఖ్యానధురీణ మయి తోఁచె ౹ నతిభయదముగన్. 14

క. రక్షోగణమాంసములం
భక్షించెద నింతలోన ౹ మన మని యెలమిం
బక్షితతు లాడె నమరవి
పక్షులసేనపయి నాత౹పము సోఁకకుండన్. 15

క. గొడుగులఁ బడగల విఱుచుచు
బుడమిరజము జనులనయన౹ములఁ గ్రమ్మఁగఁ బె
ల్లడరిచి కరిరథహయములఁ
గడుఁ దూల్చుచు నసురసేన ౹ గాడ్పు సెలంగెన్. 16

క. సద్యోభిన్నాంజనలసి
తద్యుతులు భయంకరములు ౹ దర్వీకరముల్
ప్రోద్యద్విషాగ్నిఁ గ్రక్కుచు
మాద్యద్గతి నడచె మార్గ౹మధ్యము నందున్. 17

క. సురశత్రుం డగుతారకు

మరణముఁ దెలుపఁగ నినుఁడు సమత్సరుబలె భీ
కరదర్వీకరభీషణ
పరివేషముఁ దాల్చె నపుడు భయదాకృతి యై. 18

క. రక్కసులనల్ల దురమున
నక్కజమ్మైఁ ద్రావ వచ్చు ననువేడుక నా
నక్కలు భాస్కరుఁ జూచుచు
నొక్కట గుమిఁ గూడి కూసె నుద్భటభంగిన్. 19

క. పట్టపగలు జలజల మని
నెట్టన పరిఁ దొరఁగుబుఱుతునిచయముఁ గనుడుం
గట్టిఁడియసురకుఁ గాలము
తుట్టతుదయ యంచు నెడఁదఁ దోఁచె జనులకున్. 20

క. కడు నడరెడువిస్ఫుల్ల నలు
గడలును నింగియును వెలుఁగ ఘనములు వెలిగా
నెడఁద వగిలించునులివునఁ
బిడుగులు గగనంబు నుండి పెల్లుగఁ దొరఁగెన్. 21

క. మండెడునిప్పులు మాంసపుఁ
గండలు నల్లయును బెల్లుగాఁ గురిసె దిశా
మండలి ఖరగళరుచులఁ
మెండుకొనురజస్సమృద్ధి మెయిఁ గడు మాసెన్. 22

క. గిరిశృంగము లగల దిశాం
బరముల నిండుకొని చెవులఁ బగులుచుచు రుషో
ద్ధురయమురాడ్గర్జాభీ
కర మగునిర్ఘాతరవము కడు వడి నడరెన్. 23

క. శరనిధిఁ గలఁచుచు శైలని
కరముల ఛేదించుధరణికంపమునఁ బత
త్తురగము స్థలదిభము మిథః
పరిరబ్ధజనంబు నయ్యెఁ బరబల మంతన్. 24

క. మిట్టిల నెత్తుచు రవిపైఁ
గట్టినయాక్షణము లమరఁ గర్ణంబులకున్
బెట్టిదముగ నత్తారకు
కట్టెదురం గూడి యఱచెఁ గౌలేయకముల్. 25

క. పరిణామభయదముల న
య్యరిష్టములఁ దోన కనియు నాదైత్యకులే
శ్వరుఁడు ప్రయాణమువలనన్
మరలఁడ దైవోపహతి నమర్షోద్ధురుఁ డై. 26

క. మతిమంతు లిడుమ యగు నను
మతి వారించినను నయ్యమరరిపువరుఁ డు
ద్ధతి ముందు నడచె సజ్జన
హితోపదేశంబు ఖలులయెడ వమ్ము గదా. 27

క. సుడిగాలితాఁకునన్ వడిఁ
బుడమిం బడునసురకనకపుంగొడు గపుడ
య్యెడ మృత్యుపారణార్థం
బిడుహాటకపాత్ర మనఁగ నెంతయు నొప్పెన్. 28

క. భావిశిరశ్ఛేదనముం
భావించి తదమరవైరిమౌళిగళన్ము
క్తావళి బాష్పంబుల శో
కావిల మై యేడ్చు చుండె నన నొప్పారెన్. 29

క. అనుచరులు సారె వారిం
చినను గ్రహియించుకోర్కిచే బఱె నట గృ
ధ్రనివహ మాడెం దితిజే
శునిమౌళిఁ దదీయమరణసూచక మగుచున్. 30

క. కాలాంజనసజ్యోతి వి
శాలఫణామణిగభస్తిసంవాంతవిషా
భీలమహాఫూత్కృతి యగు

కాలాహిని దనుజుపడఁగ౯ గాంచిరి జనముల్. 31

క. స్ఫురదనలము దైత్యరథాం
తరమున దబ్బొ టెసఁగి రథహయశ్రుతిచా
మరకేతుశరశరాసన
శరధుల దహియించె నపుడు చండతరంబై. 32

క. ఏవంవిధబహుదుశ్శకు
నావలి దోఁచినను నతిమదాంధుఁ డగుట నా
దేవారి మగుడ కున్న న
భోవీథిని దివిజవాణి బోరనఁ జెలఁగెన్. 33

క. ఓరి మదాంధా తారక
స్వారాణ్ముఖదివిజవీరసహితుం డగుగా
రీరమణీపతిసుతుతోఁ
బోరికి నూల్కొనఁగఁ బోకు భుజగర్వమునన్. 34

క. షడహోవయస్కుఁ డగుహరు
కొడుకు కాజికి వచ్చె నసురకోటులచేతం
జెడఁ డతఁడు తమంబుల హరి
వడువున నీ కేల రిత్తవైరము మూర్ఖా. 35

క. ప్రాంచత్కూటంబుల ది
క్సంచయమును నింగి నలము క్రౌంచాద్రిని భే
దించె౯ వాలమ్మునఁ దదు
దంచితబలు నాజి నెదురఁ దలమే నీకున్. 36

చ. వెరవున నీశునొద్ద విలువిద్యను నేరిచి రాజకోటిఁ దా
నిరువదియొక్కసారి వధియించి తదస్రకృతాభిషేకుఁ డై
పరఁగెడు రాముఁ డేఘనునిబాహుబలంబున కోహటించు నా
దార జగదేకవీరు రణదోహలి నూల్కొనె దేల దుర్మదా.

క. త్వర విడువు మదము రణత
త్పరుఁ డగుగుహునిశక్తిపాలఁ బడకుము వానిఁ

శరణము వేఁడుము నీ క
క్కరుణాంబుధి బ్రతుకుత్రోవఁ గలిగించు ఖలా. 38

క. అని వినఁబడుపలుకులు విని
కనలి దనుజవిభుఁడు ముజ్జగముల వణఁకఁ జే
సినవాఁడ యయ్యుఁ దాఁ గం
పన మొంది నభంబుఁ జూచి పలికెం బెలుచన్. 39

క. వ్యోమచరామరు లారా
భీమాత్మజుపక్ష మొంది పృథుగర్వము మై
నే మని ప్రేలెదరు మదీ
యామేయశరార్తి నక్కటా మఱచితి రే. 40

క. వనమున నిశి మృగములలా
గునఁ గార్తిక మందుఁ గ్రొవ్వుకుక్కలచందం
బున నఱచెద రేలా ష
డ్డినములబాలకునిబలిమి దేవత లారా. 41

క. ధరఁ దస్కరుఁ గూడునత
స్కరుబలె మిముఁ గూడి గుహుఁడు కటకట పొందున్
మరణముఁ గావున మును మిముఁ
బొరిగొని యాపైఁ దదభవపుత్త్రు వధింతున్. 42

క. అని పెలుచం బలుకుచు నిజ
ఘనని స్త్రింశంబు వెఱికి కవియుచు నన్యో
న్యనిపీడితజానువు లై
కనుకని దూరముగఁ బఱచెఁ గ్రతుభుగ్గణముల్. 43

క. పదపడి దనుజుఁడు గర్వో
న్మదుఁ డై వికట మగునవ్వు నగి యసి చెంతం
బదిలముగ నునిచి మఘవు నె
యెద సారథి రథముఁ బోవ ని మ్మని పనిచెన్. 44

క. సురవైరినియంత మనో

తిరయంబుగఁ దేరు నడప । దెసల నతిమి భీ
కర మగుసురసేనాసా
గరముం దక్షిణము చేరె । గర్వోద్ధతిమై. 45

క. ముందు సుపర్వవరూథిని
క్రందు విలోకించి సమర । కౌతుకలీలా
స్పందితుఁడై తారకుఁ డా
నందజపులకావళీస । నాథుం డయ్యెన్. 46

క. మానసవేగు లయినసుమ
నోనాథచమూచరులు వి । నూతనరణలీ
లానూనరభసమున యా
ధానీకము నపుడు గొల్పి । రాహవమునకున్. 47

క. పేరెలుఁగెసఁగఁగఁ దమతమ
పేరులు చే యెత్తి నుడివి । పృథుదైత్యచమూ
చారులు నిర్జరసేనా
వారాశిం గదిసి రప్ర । వార్యోద్ధతిమై. 48

క. సురలు పురోసురసేనా
శరనిధిఁ గని వెఱచి రథిక । సంక్షోభమునన్
హరసుతుకనుఁగొనలన యిమి
డిరి రణదుర్ధర్షు లగుచు । డిఁదిముగ నెల్లన్. 49

క. హరసుతుఁ డరిక్షుభితని
ర్జరవాహిని నపుడు సుప్ర । సాదసుధాసం
భరితేక్షణములఁ గనుఁగొని
దురమునకై నూలుకొలిపె । దుర్జయలీలన్. 50

క. ఘనశక్తిధరునిఁ గనుఁగొని
జనితోత్సాహు లయి సురలు । శక్రాదులు దా
రని నేన నేన గెలిచెద
నని కడఁగిరి వీరునండ । యల వెసఁగుఁ గదా. 51

క. సురభటు లాసురభటు లు
ద్ధురగతి నాయుధము లెత్తి ౹ దురమున జయముం
బొరయఁగఁ గోరుచును బర
స్పరముం దలపడిరి వంది౹సన్నుతు లెసఁగన్. 52

ఉ. వేల నతిక్రమించి యని ౹ వేలయముం బొనరింపఁ జేర్చి ది
గ్జాలము లాక్రమించి లయ౹కాలసముద్భటు లై సురాసురా
ళీలచమూదధిద్వయము ౹ భీకరరావ నుజాండముఁ మహా
శైలతటీవిఘట్టనవి౹శంకట మై పగిలించె నత్తఱిన్. 53

క. భీకరశస్త్రాస్త్రంబులఁ
జేకొని యొండొంటిఁ దాఁకి ౹ చెండాడెడున
స్తోకాసురసేనకును ది
వౌకస్సేనకును ఘోర౹యుద్ధం బయ్యెన్. 54

క. తురగస్థుఁడు తురగస్థితు
ద్విరదసమారోహకుండు ౹ ద్విరదస్థితుఁ గా
ల్వురు కాల్వుర రథి రథినిఁ
దురముం బొనరింపఁ గా నెదుర్కొని రంతన్. 55

క. పోరఁ ధీరత్వంబున
వైరి నెదుర్కొ-నెడువీర౹వర్యునకుఁ సొం
పారెడువీరాంకంబులఁ
జేరుల వివరించు వంది౹బృందం బాజిన్. 56

క. భూరిపరాక్రమముల నో
రౌరా యని పొగడుమాగ౹ధాళిమునుమునఁ
వీరు లెడ దవుల మగలెన
మారఁ మసలుదురు సంప్ర౹హారోత్సుకులై. 57

క. అత్తఱి సంగరకుతుకా
యత్తు లగుచు మేనఁ బులక౹ లలరారఁగ వీ
రోత్తము లుఱి కొండొరువుల

కత్తళములు సించికొనిరి కరోద్ధతులై. 58

క. ఆలోన మహోజ్జ్వలకర
వాలచ్ఛిత కవచసంధి వదుపరివిలుఠ
త్తూలంబుల గగనదిశా
జాలంబులు ధవళకాంతిసంపద నెసఁగెన్. 59

క. నెత్తుటఁ గడుఁ దోఁగి సుమ
ద్యత్తరణిమరీచికాసమంచితరుచులై
యత్తఱి శూరులు త్రిప్పెడు
కత్తులతళతళలు మెఱుపుగమి నటు దోఁచెన్. 60

క. భూరిక్రోధంబున సము
దారపరాక్రములు భటులు దాఁకి పఱపుదు
ర్వారశరపరంపరలు మ
హోరగములపగిదిఁ జదల నొక్కట నలమెన్. 61

క. ధానుష్కమహాశుగసం
తానంబు మిథోవపుర్విదారణదీప్తం
బై నల్లసోఁకెఱుంగక
వే నిగుడుచు దవ్వులఁ భువిఁ వెసఁ దూఱెన్. 62

క. ఆలము సేఁత కలరునా
భీలమహాయోధచయము పెల్లేసిన బా
ణాళి తొలుదొల్తఁ గరులం
గూలిచి యామీఁదఁ బాము కూలుఁ నేలన్. 63

క. భీమాటోపానలకీ
లామాలాప్రోజ్జ్వలత్కలంబచయంబుల్
వ్యోమముఁ గప్పఁగఁ బళ్య
దైవ్యమానికసంఘ మపుడు వైళను పఱచెన్. 64

క. హరివిక్రము లైనధను
ర్ధరులశరావళుల విదళితం బై వెత వి

ష్కారకోలాహలముల నం
బర మెంతయు మొఱ్ఱవెట్టుపగిదిం జెలఁగెన్. 65

క. క్షోణి వడఁకఁ జెవి సోఁకఁగ
బాణాసనగుణముఁ దిగిచి భటు లేయుస్ఫుర
ద్బాణావలి వడి నిగిడెన్
శోణితముం గ్రోలఁ దివురుచుం జనుమాడ్కిన్. 66

క. ఉఱ కొండొరువులపై మగ
లొఱ వెఱికి కృపాణపాళి నొగి జళిపింపన్
మెఱుఁగుల నెపంబుమై న
త్తఱి నాఖడ్గములు నగువిధంబునఁ జెలఁగెన్. 67

క. నెత్తుటను దొప్పదోఁగుచుఁ
గత్తులు వీరాళిపాణికంజాతములన్
నృత్తము సేయుచు ఘనవి
ద్యుత్తతులన్ నగె రజోఘనోగ్రరణమునన్. 68

క. అంత రణార్థికరోద్యత
కుంతంబులు దీప్యమానఘోరాకృతిఁ గ
ల్పాంతసముద్భటుఁడై నకృ
తాంతుమహాజిహ్వికలక్రియం దనరారెన్. 69

క. చక్రములఁ బ్రస్ఫురద్రుచి
చక్రంబులఁ దరణిబింబసంకాశములం
జక్రధరులు నిర్వక్రప
రాక్రమమున వైచ నంబరము నవి గప్పెన్. 70

క. ముందఱ వీరాగ్రణులు వ
డిం దఱుముచు నార్చుడుం గడింకలంకం
గొందఱు మూర్ఛం జెందరి
గొందఱు ధరణీతలమునఁ గూలిరి తోడ్తోన్. 71

క. నిలు నిలు నినుఁ గూల్చెద నని

వెలుచుఁ దోడరు వైరిఁ గాంచి । ప్రియ మొందుమహా
కలహాగతుఁ డొకఁడు తనకో
ల్లల కోర్వక పఱవఁ గడు నెఱదం దురపిల్లెన్. 72

క. కొందఱు బహువీరులతోఁ
గ్రందునఁ బోరాడి యొందు । కడకు నరుగుచున్
ముం దెదురుకొనినయాభటు
లం దలపడి రందు రణక । ళాలాలసులై. 73

క. పులకాంచితబాహు లయి భ
టులు కొందఱు పోరుటకుఁ గ । డఁకన్ వడిఁ దమ్ముం
దలపడఁ దివిరెడువీరులఁ
గలహమహోద్ధతుల నెదురఁ । గని యలరి రెదన్. 74

క. సమదద్విపకుంభము ల
స్త్రములఁ బగుల ముత్తియములు । ధరఁ బడి యొసఁగెన్
సమరక్షోణీకేదా
రమున నిశితకీర్తిబీజ । రాజిం బోలెన్. 75

క. వీరులగర్జాధ్వనులను
వారణములు మావటీంద్రు । వారించిన దు
ర్వారము లై యంకుశములఁ
జీరికిఁ గొన కపుడు పఱచు । జెల్లాచెద రై. 76

క. బాణంబులఁ బై యోధుల
ప్రాణంబులు పూవ నొచ్చి । పస చెడి సమర
క్షోణిని నేనికమూఁకలు
శోణితనిమ్నగలలోను । సొచ్చి మునింగెన్. 77

క. ధీరు లగురథికముఖ్యు ల
పారాస్త్రచ్ఛిన్నదుల డిందు । పడ రథములు హుం
కారంబులతోడ శరా
సారంబులఁ గురిసి రపుడు । శత్రులమీఁదన్. 78

క. కరవాలంబులచేతం
శిరములు దెగ ఘోటకములు క్షితి నొఱగుచు వి
స్ఫురితాసివిదారిత మై
యరిసంతతి నేలఁ గూల నాపైఁ గూలున్. 79

క. ఘోరాస్త్రనికృత్తము లగు
వీరాగ్రసరులతలలు వెస డొల్లుచు న
వ్వో రదనపీడితోష్ఠము
లై రుషఁ బరుగిడును శాత్రవాభిముఖముగన్. 80

క. స్ఫురదర్ధచంద్రవిదళిత
వరయోధశిరశ్చయము లవనిఁ బడ కుండం
జరణములఁ దన్నికొని యం
బరమున నవ్వేళ డేగపౌఁజులు పఱచెన్. 81

క. ఉఱక పదాతులు సాదులు
తఱిమి పయిం బడెడుకరులదంతంబులపై
కుఱికి తదారోహకులను
నఱికి పడం ద్రోచి రపుడు నానాగతులన్. 82

క. శూలాదికవివిధాయుధ
జాలముల నిపాదివితతి సావం గజముల్
కాలానిలలోలము లగు
శైలంబులు వ్రాలెఁ దిరిగి సమరక్షోణిన్. 83

క. కరులం డీకొల్పుచు నొం
డొరులం దలకడచి వీరు లుగ్రోద్ధతి ను
ద్ధురశస్త్రాస్త్రంబుల సం
గరకేళిం గొనిరి శత్రుగణములయసువుల్. 84

క. ఆఁకరముల నొం డొంటిం
దాఁకుకరులదంతఘట్టనంబులచేతం
బేఁకం బొడమెడునసలము

కాఁకలు రిపునిహతవైరి । గణము దహించెన్. 85

క. తుండాలంబులు కనలునఁ
దొండంబులు సాఁచి దివియఁ । దొడరఁ బదాతుల్
చండోద్ధతి నయ్యోనిక
తండంబులఁ గూల్చి రుగ్ర । తరఖడ్గములన్. 86

క. ద్విరదంబులు యోధుల నం
బరమునకుం దొండములను । బట్టి విసర న్వాః
పురి కరిగెం జీవంబులు
ధర కొఱగెఁ గళేబరములు । తత్సమయమునన్. 87

క. పాండురధారాలసదసి
ఖండితములఁ జేసి కరుల । కటములు పుడమిన్
మెండుగఁ గప్పియు వీరులు
నిండుముదం బంద రైరి । నెమ్మనములలోన్. 88

క. మాతంగంబులు దివికిఁ బ
దాతులఁ జేతులను బట్టి । దండడి వైవం
బ్రీత లగుచు స్స్వారమణులు
చేతోముద మొదవ వారిఁ । జేకొని రంతన్. 89

క. తురగముల నెక్కి ధనువుల
ధరియించి చెలంగుయోధ । తతి శరదళిత
ద్విరదారోహులు మూర్ఛం
బొరయఁ దెలిసి రాక కెదురు । పొడగను చుందున్. 90

క. కడుఁ గనలునఁ దనుఁ బొడువం
గడఁగెడునేనుంగుకరము । కరవాలమునం
బొడి సేసి పదాతి యొకఁడు
వడిఁ దద్దంతములపై క । వారణ నుఱికెన్. 91

క. ఎదిరిబలములోనికి నడిఁ
గదియం జని ఖడ్గధారఁ । గరిదంతములన్

మొద లంట నఱికి మఱియొక
పదాతి రయ మార మరలె బలగర్వమునన్. 92

క. కోపన మగునొకయిభ మా
టోపంబునఁ బట్టె నొకభటుఁడు వడినిఁ గృపా
ణాపగతప్రాణము గా
నాపద్విపం గూల్చి పొల్చె నక్షతతనుఁడై. 93

క. తురగస్థుఁ డొకఁడు ప్రతిబల
తురగస్థితు నురము వగులఁ దోమరహతులం
బొరిగొని మొడఁ దత్ప్రాసో
ద్ధురఘాత నెఱుంగఁ డయ్యెఁ దుష్టాత్ముండై. 94

క. హరిపృష్ఠపృధాసనుఁడై
కరమునఁ బ్రాసంబు గ్రాలఁగా నొకవీరుం
డరిహతుఁ డయ్యు సజీవుని
కరణిఁ ఘోటకముతోడఁ గలనం దిరిగెన్. 95

క. పగవారిశస్త్రములచే
విగతాసుం డైనసాది వీక్షించి కడుఁ
వగ నొకయాజానేయము
మొగ మశ్రులఁ దోఁగ విడిచి పోవక యుండెన్. 96

క. శితభల్లంబునఁ దన్నుం
బ్రతిపక్షుఁడు నొవ్వ నేయ బల మఱి సమర
క్షితిఁ బడు చొకసాది యసిఁ
మృతి నొందింపంగ వైరిమీఁదికి నుఱికెన్. 97

క. భీకరశస్త్రమిథోహతు
లై కడు వడి హరుల డిగ్గి యటఁ బోరిరి శౌ
ర్యాకరు లిర్వురు మగలు క
చాకచిగ భుజాభుజిగ రుషారూషితులై. 98

క. బాణం బులరథులు రథుల

ప్రాణంబులు గొనఁగ వారు ౹ పాణితలములం
బాణాసనము లెసఁగ స
ప్రాణులక్రియఁ దోఁచి రపుడు ౹ రణరంగమునన్. 99

క. రథి నిజశరమూర్ఛితు నొక
రథికోత్తముఁ డేయు టుడిగి ౹ రణకాంక్ష సమి
త్పృథివిం దేలువఱకుఁ ద
ద్రథముసమీపమునఁ దనదు౹రథముఁ నిలిపెన్. 100

క. ఇరువురు రథికోత్తము లొం
డొరువులతోఁ బోరి పోరి ౹ యునుఱు లెడల స్వః
పురి కరిగి యచట నొకయ
చ్చరన వలచి యుగ్రభంగిఁ ౹ జల్పిరి రణమున్. 101

క. చండార్ధచంద్రబాణవి
ఖండితశీర్షు లగురథులు ౹ ఖచరు లయి ధరా
మండలమున నాడునిజో
ద్దండకబంధములఁ గనిరి ౹ తత్సమయమునన్. 102

క. శోణితపంకిలసమర
క్షోణిం బైశాచగణము ౹ సొక్కుచుఁ బాడన్
రాణన్ బహువిధతూర్య
శ్రేణు లులియ నట్టు లెల్ల ౹ నృత్యాం బాడెన్. 103

హరిణీవృత్తము.

సురదనుజసేనల్ క్రం బై యిట్లు ౹ సుశక్తిక పోరఁగా
గరిఘటలు మున్గం బో రక్తాపగాతతి నంత దై
త్యరమణుఁడు రక్తాక్షుం డై వచ్చి ౹ తాఁకె దిగీశులన్
స్ఫురితవికటభ్రూభంగోగ్రుండు ౹ పోరెడునేడుకన్. 104

వసంతతిలకవృత్తము.

ఆరాత్రసాధము మహోగ్రగణాశాతకాష్ఠ్యా
ధీరుం దురాత్ముఁ గని ౹ దిక్పతిరాజి తాఁకెం

ఖోరన్ మహోద్ధతిని భూరితరోగ్రబాణా
సారాంధకారితదిశాగగనంబు గాఁగన్. 10

వనమయూరవృత్తము.

అత్తఱి సురారి నగి యాసురలపై ను
ద్వృత్తి శరజాలముల నేసె వడి నంభో
భృత్తు జలధారలను జెల్లుగ మహాభూ
భృత్తతిపయిం గురియుపేర్మి దలపింపన్. 106

చంద్రరేఖావృత్తము.

ఇంద్రాద్యాశాధిపోన్ముక్తేషువ్రజంబుల్ స్ఫురన్ని
స్తంద్రాదిత్యారిబాణాసారంబు వేగం బెలర్పం
గం ద్రుంచెం దత్సమిద్రంగం బందు మాద్యద్విహంగా
ధీంద్రౌఘంబుల్ మహోగ్రాహిస్తోమముం దున్ముమాడ్కిన్.

ప్రియకాంతావృత్తము.

నలుదెసలం గప్పుచు నిజనామాంకములం బ్ర
జ్వలితశితాగ్రంబులఁ దగుచండద్విశిఖాళిన్
జ్వలనుఁడు ఘూసంబుబలె నవారోద్ధతి రక్షః
కులపతి మాపెం దదమరఘోరాశుగపాళిన్. 108

క్షమావృత్తము.

పదపడి యతికోపంబుమై దైత్యుఁడు
న్మదుఁ డయి శరసంతాన మేయన్ భయ
ప్రదవిషధరరూపంబుఁ బ్రాపించి యా
త్రిదశగణము బంధించె నాబాణముల్. 109

అశ్వగతివృత్తము.

ఆసురనాయకుచే నురగాశుగబద్ధము లై
యాసురసంఘము లత్తఱినాజిని నిల్వక ని
శ్వాససమాకులతన్ నిజపత్త్రము లొప్పఱ గా
రీసుతుఁ జేరెను శౌర్యధురీణు విపత్తిహరున్. 110

నర్కుటవృత్తము.

హరనుతుచూడ్కి చేతన తదాశుగబంధవిప
ద్భర మడఁగంగఁ బొంగు ప్రమదంబునఁ దేలి సురే
శ్వరముఖదేవతాగణము సన్నుతి చేయుచు నా
స్మరహరపుత్త్రునిం గదిసి సల్పెను సేవనముల్. 111

మేఘవిస్ఫూర్జితవృత్తము.

స్ఫురత్కోపోద్దీప్తుం డయి తదను రేశుండనుజ సూనుతో ని
ర్జరేశాద్యాదిత్యుల్ హరనుతనిరీక్షావినిర్ముక్తు లై రీ
సురాలిం జేరంగా వలదు శశిభృత్సూను పై కింకఁ జేరుం
ద్వరం బోనిమ్మా వానిఁ దుని మెదభూతంబు లామోద మొందన్.

మానినీవృత్తము.

తారకుఁ డీగతి ఁబంచినయంతర ఘంబునుదోలుడు నయ్యది దు
ర్వారసమీరపరిక్షుభితక్షయవారిధరారవ మేదుర మై
దారితసర్వవిపక్షచమూపిశితక్షతజాస్థివసారసవి [సఁ గెన్.
స్ఫారభయంకరచంక్రమణక్రమచక్రయుగం బయి యొప్పె

కుసుమితలతావేల్లితవృత్తము.

కల్పాంతానల్పశ్వసనహరసంఘట్టనాలోలభూభృ
త్కల్పం బై హాహారవకృదమరోగ్రస్వనం బై నక్రూరా
కల్పక్రవ్యాదీశ్వరుని రథముం గాంచి నో త్కొండ నా టై
వేల్పుల్ సంక్షుబ్ధాత్ములగుచు మనస్తోద్వేగముం బొందరం తన్.

చంపకకేసరివృత్తము.

దనుజుండు సంక్షుభితదైవతసైన్యము సూచుచుం
గనదుగ్రబాహుధృతకార్ముకదండమహోగ్రుఁ డై
యనలాక్షుసూనుని మహాహవకేళివిలోలుపా
త్మునిఁ జేరి యాఘనునితో నిటు పల్కెఁ బ్రమత్తుఁ డై. 115

శార్దూలవిక్రీడితవృత్తము.

ఓరోరీహరతాపసేంద్రనుత బాహాదృప్తి నామీఁద నా

యేరా! చాలును జాలు నింక విడు దేవాధీశకార్యాశ నీ
ఘోరాస్త్రంబులు నీకు నేల చెపుమా కుత్రా తలంపన్ వృథా
భారం బింతియ బాల్యపేశలభవద్భాస్వద్భుజాపాలికిన్. 116

మత్తకోకిలవృత్తము.

అక్కటా గిరిజాగిరీశులకాత్మజుండ వొకండ వీ
వుక్కునన్ ననుఁ దాఁకి మృత్యువు నొంద నేమిటి కాలముం
దక్క పొమ్ము కడున్ నడిం దలిదంష్ట్రలంకతలంబుపై
నెక్కునిం గని యారడిల్లఁగ నీవుఁ బొందెదు మోదమున్.

పంచచామరము.

స్మరారిపుత్ర లెస్స మానవేసబుఁదఁ దలంచి యీ
సురేశవిద్విషుం దెగంగఁ జూచు టొప్పు వేగ యీ
దురాత్ముఁ డక్కటా యగాధశోకతోయరాశిలోన బా
తరిం బలెన్ వడిన్ మునుంగుఁ దాను ముంచు నిన్నునున్.

మదనదర్పణవృత్తము.

అంగజహరసూతి దైత్యవాక్య మప్డు విన్నతో
డం గడు వడఁకాడుకోమలోష్ఠ మొప్పఁ గాఁ గనుల్
చెంగలువలపోలికం దనర్చి యెఱ్ఱవాఱ వి
ల్లుం గనుచు స్వశక్తిఁ జూచి పల్కె నాసురారితోన్. 119

గజవిలసితవృత్తము.

గర్వము నొంది ప్రేలెదు బెడిద మయిన యీ
దుర్వచనంబు నీకె తులువ తగు నిఁకను నీ
దోర్విభవంబు చూతుఁ దొడరుము గొను శరమున్
మూర్విని వింటఁ గూర్పుమనను నడఁతు ననిలోన్. 120

మంజుభాషిణీవృత్తము.

అన నక్కుమారు నమరారి పల్కె దం
తనిపీడితోష్ఠుఁ డయి దారుణక్రుధన్

ఘన మహాభుజాబలము లగ్గలై నేని నీ
వనిలో మదీయవిశిఖాగ్ని సైఁచుమా. 121

సుగంధివృత్తము.

అంచు వైరిదుర్నిరీక్ష్యమైనవింట నారి సం
ధించి తారకాసురుండు దీటుకొల్పె నమ్ములం
జంచదుగ్రసర్పతుల్యచాప మెత్తి యుద్ధతిన్
మంచుకొండమన్కఁ డుగ్రమార్గణాళిఁ బూనఁగన్. 122

శాలినీవృత్తము.

ఆకర్ణాంతాకృష్టమా దైత్యువింటన్
భీకృద్బాణౌఘంబులే పెల్లుప్పతిల్లన్
లోకంబుల్ భీతిల్లి లోఁగం బ్రభాపూ
ర్ణాకాశాశేషాశలై యుగ్రభంగిన్. 123

ఇంద్రవజ్రవృత్తము.

రక్షోధనుర్ముక్తశరంబులన్
న్యక్షోభ గాఁ జీఁకటి యావరించెం
జక్షుర్నిరోధం బయి సౌరసేనా
ధ్యక్షుండు గానంబడఁ డయ్యె నచ్చోన్. 124

తోటకవృత్తము.

అని నారిని నాశ్రవణాంతము గాఁ
గొని యేయు శివాత్మజుఁ ఘోరధను
ర్జనితోగ్రవిజిత్వరసాయకముల్
దనుజేశ్వరు బాణములం దునిమెన్. 125

దోదకవృత్తము.

సారచమూభయసంజనకం బౌ
తారకబాణవితాన మడంగం
గౌరిసుతుం డురుకాంతియుతుం డై
సూరునిపోలికఁ జూడఁగ నొప్పెన్. 126

భుజంగప్రయాతవృత్తము.

మహాతేజుఁ డై యుక్కుమీరుం డనిం దు
స్సహాస్ఫూర్తి దీపింపఁ బైసైఁపంగ లేక
మహాదైత్యుఁ డత్యుగ్రమాయాపరుం డై
మహేశాత్మజుం బిట్టు మార్కొఁ గడంగెన్. 127

స్రగ్విణీవృత్తము.

మంటఁ బోల్వని సామాన్యశస్త్రాళి మా
ర్కొంటు వమ్మించుచుఁ గ్రోధుఁ డై యాజగ
త్కంటకుం డప్డు వీఁకన్ సమీరాస్త్రముల్
వింట సంధించెఁ బృథ్వీప్రకంపంబు గాన్. 128

ద్రుతవిలంబితవృత్తము.

అటు లతం డనిలాస్త్రముఁ బూన ది
క్తటములన్ లయకాలమొ నా రజః
పటలి రేఁగి విభాకరుఁ గప్ప నొ
క్కటఁ జెలంగెను గాడ్పు మహార్భటిన్. 129

జలధరవృత్తము.

ఆతత దేవవాహిని మహానిలని
ర్ధూతసితాతపత్త్రములు తోయధర
స్ఫీతరజోంబరస్థలిని బెల్లగసెన్
శ్వేతగరుత్కదంబములవియ్యము లై. 130

తోదకవృత్తము.

కరువలిచేఁ బఱెగల్ కడు నగ్గ
ధరఁ బడ కభ్రపథంబున నాడెన్
స్ఫురితసితాంబరశోభ లెసంగన్
సురధునివీచులసొంపు దలిర్పన్. 131

స్వాగతవృత్తము.

గాలిఁ దూలి వడిగా సురసేనన్

నేలపైఁ బడె ననేకపపంక్తుల్
శైలభేదికులిశక్షతి నేలం
గూలుభూమిధరకోటికి నీడై. 132

మేదినీవృత్తము.

రథములు గుఱ్ఱముల్ ద్విరదరాజసంతతుల్ సా
రథితతు లంబరంబున స్ఫురత్సమీరవేగో
న్మథితము లై సుపర్వపృతనాలయంబు గాఁగం
బృథివినిఁ బెల్లుగా నొఱగె బిట్టు తూలి కూలెన్. 133

ప్రియంవదావృత్తము.

గురుసమీరహతిఘోరశస్త్రముల్
దొరఁగి గుఱ్ఱములతోడ నస్థని
ర్జరులసైన్యమున సాదు లెల్లఁ ద్రె
ళ్ళిరి మహాస్త్రహతి లేక యే మహిన్. 134

పద్మకవృత్తము.

గళితశస్త్రు లయి నిర్జరకాంతునిసేనఁ బ
ద్మలు మహారవము మీఱఁగ ఘోరమరుచ్చల
ద్దళము లట్లు కడుఁ దూలుచు దండడి గా వియ
త్తలమునుండి భువిఁ ద్రెళ్ళిరి తత్పవనాహతిన్. 135

మణిమాలావృత్తము.

ఈరీతినిఁ దద్దైత్యాశాస్త్రకృతం బా
సారధ్వజినీనాశంబుం గని తోడ్తో
స్వారాజ్యరమానిర్వాహోద్యతుఁ డామా
రారాతిసుతుం డుగ్రాస్త్రోద్ధతిఁ జూపెన్. 136

ప్రహర్షిణీవృత్తము.

అంతట వే తదనిల మాఱ దేవసేనా
సంతానం బనికి వెనం గడంగెఁ దద్దు.

ర్దాంతప్రోద్ధతిఁ గని తారకుండు క్రుద్ధ
స్వాంతుం డై వడిగ మహానలాస్త్ర మేసెన్. 137

తే. గీ. ప్రావృషేణ్యాబ్దరుచి నొక్కప్రక్కఁ ద్రోచి
విస్ఫురేందీవరచ్ఛాయ వెక్క కొత్తి
బుగులుకొని యప్పు డేచి క్రొంబొగలగుంపు
రోదసిం బర్వెఁ జక్షుర్నిరోధకముగ. 138

ప్రభాతవృత్తము.

నలుదెసలం గడునల్ల నైనచీఁక
ట్లలమఁగఁ గ్రొంబొగ లాకసంబునం దు
బ్బులఁ బురుడింపఁగఁ బొంద నెంచె రాయం
చలు వడి మానసకాసారసాకరంబున్. 139

ప్రమితాక్షరవృత్తము.

సురసేన భీమ మగుచుం బ్రళయో
ద్ధురబర్హి నాఁ బొడమి తోడన వ
హ్ని రగుల్కొనెన్ శిఖల నేచి దిశాం
బరముల్ పిశంగరుచి భాసిలఁ గాన్. 140

చంద్రవర్త్మవృత్తము.

అమ్మహానల ముదగ్రశిఖల వ్రే
ల్మమ్మునం జెలఁగ మబ్బులగతి ధూ
మమ్ము లొప్ప నడుమం దనరెఁ జదల్
గ్రొమ్మెఱుంగుగుమిఁ గూడుకొనెనో నాన్. 141

కుసుమవిచిత్రవృత్తము.

స్ఫురదనలార్తిం బొడము వెలిం ఖే
చరతతు లాకాశమునను బొల్చెన్
సురపతిసేనల్ సుడివడుచున్ శం
కనుతుఁ జేరంగఁ జనె నలంతన్. 142

నవనందినీవృత్తము.

ఇటు లక్ష్మి నొచ్చినసర్వేశ్వరుపరిం ధూ
ర్జటిసూతి గర్జాని రుపాకలుషితుం డై
స్ఫుటహాసచంద్రికల మోము దనరంగా
నట వారుణాస్త్రము శరాసమునం గూర్చెన్. 143

సుకేసరవృత్తము.

అలఘుతరాంధకారనిభ మై చెలంగుచుం
బ్రళయజభీమధూమములభాతి నేచి గ
ర్జల గిరికూటముల్ వగిలి రాలి కూల మ
బ్బులగమి యమ్మహాస్త్రమునం బుట్టె నత్తఱిన్. 144

మనోజ్ఞవృత్తము.

నభమున ఘోరగభీరనాదము పింగ
ప్రభలు దిశావలి యందుం బర్వ లయోగ్రకా
లభయదజిహ్వాలు నాం జెలంగి లసత్తృణ
ప్రభ లతిమేచకమేఘరాజిని రాజిలెన్. 145

మణిభూషణవృత్తము.

ఘోరఘోషము లెసంగంగం గ్రొమ్మెఱుంగుల్ విభా
స్ఫారదిక్కులం గదుర మిఱుమిట్లు గొనం గనుల్
నీర ముట్టిపడంగా నతినీలరుచిచ్ఛటా
స్ఫారవారివహావూల నభంబున భాసిలెన్. 146

ఉపేంద్రవజ్రవృత్తము.

హరిన్నభోవ్యాప్తము లై శ్రవోద్యా
ర్భరోగ్రగర్జాధ్వనిం బర్వ ధారా
ధరంబు లంతం దదుదగ్రసంయ
ద్ధరిత్రి వర్షించె నుగారభంగిన్. 147

శ్యేనీవృత్తము.

తార ఘోషభీతదైత్య మై తమున

పూరితాభ్రమౌచుఁ ✽ బోల్పెసంగున
వ్వారుణాస్త్రజాత ✽ వారివాహదు
ర్వారవృష్టిచేత ✽ నహ్ని రూపఱెన్. 148

పృథ్వీ తము.

సురారి యపు డుగ్రకోపుఁ డగు ✽ చున్ మహాభీకర
క్షురప్రములఁ గార్ముకంబు చెవి ✽ సోఁకఁగా లాగి యా
స్మరారిసుతుమీఁద నేసె బల ✽ శౌర్యముల్ మీఱ ని
ర్జరేశ్వరుని సేన సాధ్వసభ ✽ రంబునం బాఱఁగన్. 149

అలసగతివృత్తము.

హరితనయుఁడుం బటుశ ✽ రాసనముతోడన్
శరములు మహాసురపృ ✽ షత్కములఁ ద్రుంచెన్
సరగున యమాదులను ✽ సంయమి మహాసం
సరణవిషయంబులను ✽ జక్కడచుమాడ్కిన్. 150

రథోద్ధతవృత్తము.

భ్రూలతాస్ఫురణ ✽ మోము భీమమై
క్రాలఁ దేరు డిగి ✽ గాఢరోషుఁడై
వాలుఁ గేలఁ గొని ✽ వచ్చి తాఁకె నా
శూలిసూతి దను ✽ సూనుఁ డత్తఱిన్. 151

కలితాంతవృత్తము.

ఈరీతినిఁ బైఁబడు ✽ నింద్రరిపుఁ
గౌరీప్రియసూనుఁడు ✽ గాంచి యుగాం
తోరుజ్వలనాకృతి ✽ నొప్పుచు దు
ర్వారం బగుశక్తిని ✽ వైచె నడిన్. 152

మాలినీవృత్తము.

సురనయనజహర్షాశ్రుప్రపూరంబుతో నా
సురనయనజశోకాశ్రుప్రపూరంబుతో వి

స్ఫురదురుకిరణాళీ ల పూర్ణ దిగ్వ్యోమ మై యా
శరుహ్మాదిఁ బడియెం దళచ్ఛక్తి రౌద్రప్రయుక్తిన్. 153

భూనుతవృత్తము.

అంతఁ బ్రాణములు వ్రోవ రణావనిపైఁ గ
ల్పాంతమారుతధుతాద్రిక్రియం బడురక్షః
కాంతునిం గగురుసా లెసఁగం గని యాజం
భాంతకాదిసురసంఘము హర్షము నొందెన్. 154

వంశస్థవృత్తము.

ధరాధరీరాజాకృతి ధాత్రిఁ గూలుత
త్సురారివ్రేఁ గొందున ధోవ్రజత్స్ఫుర
ద్ధరిత్రి మోరిచెఁ వినతస్ఫుటాళి నా
సరీసృపాధీశుఁడు సప్రయత్నుఁ డై. 155

ఇంద్రవజ్రవృత్తము.

మందాకినీశీకరమంజుగంధలు
బ్ధేందిందిరాళీముఖరేష్టగంధ మా
మందారవర్షంబు కమారుపై నభం
బం దుండి వర్షించె సుఖాస్పదంబుగన్. 156

సుందరీవృత్తము.

భూరిముదంబున దేహముల్ పెరుఁగన్ ముఖాం
భోరుహపాళినిఁ గ్రొత్తపొల్పు చెలంగఁ గాఁ
దారకశాత్రవుశూరతం గొనియాడె నా
స్వారమణాదిక దేవసంఘము లయ్యెడన్. 157

ఉత్సాహవృత్తము.

శ్రీసుమాస్త్రవైరిసుతుఁ డశేషలోకశల్య మా
నాసురారి నటులు దురమునందుఁ ద్రుంప వైభవో
ల్లాస మెసఁగ నాకరాజ్యలక్ష్మినిన్ వరించి య
వ్వాసవుండు సెలఁగె దివిజవందితాంఘ్రియుగ్ముఁ డై. 158

శా. దేవా కొండొక నాక చేకొనుము త్వ।ద్దివ్యత్కటాక్షేక్షణ
ప్రవిఖ్యాతకవిత్వవైభవము నీ। కర్పించితిం దీనికిన్
నీవే మిచ్చెదు మాఱు పెద్దపదవుల్। నేఁ గోర నీమాత్ర నా
కీవే త్వత్పదభక్తి భక్తసులభా। పృథ్వీసుతానాయకా. 159

శా. విద్వత్సన్నుతవామలూరుజవచో।విఖ్యాతచారిత్ర పూ
తాద్వైతాధ్వగతాధ్వనీనజనబో।ధ్యస్వీయయాథార్థ్య భా
స్వద్విద్యాప్రవణాంతరంగ కరుణా।సంపద్యుతాపాంగ గా
ఢోద్విగ్నాభయదక్షుదక్షిణకరా।యుద్యత్ప్రభావాకరా. 160

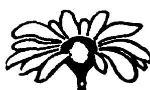
క. సోహమ్ముఖవాక్యజ్ఞని
రీహాత్మాలోకనప్ర।హృష్యద్బుధసం
దోహావనదీక్షా వై
దేహీకుచకుంకుమాంక।దృఢతరవక్షా. 161

మాలిని. కమలభవముఖాద్యా। గాఢభక్తిప్రసాద్యా
సమధికగుణహృద్యా। సర్వవిద్యానవద్యా
ప్రముదితవిధిసోమా। భానువంశాబ్ధిసోమా
సమదరిపువిరామా। సర్వలోకాభిరామా. 162

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్వేంకటస్వామిరాట్పౌత్ర తమ్మయరాట్కవీంద్రపుత్ర
విబుధవిధేయ వేంకటసూర్యప్రసాదరాయ ప్రణీతం
బైన నిర్వచనకుమారసంభవమహాకావ్యంబు
నందు షష్ఠాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శుద్ధపత్రము.

పుటసంఖ్య	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
5	4	నిగుడ్చె	నిగిడ్చె
5	25	క్షమియించు	క్షమియించు
8	4	బుట్టు ర్ కృతికృత్యత	బుట్టుకృత ర్ కృత్యత
9	15	నిహాగ్రము	నిగ్రహము
,,	16	బాతు	బాఁతు
10	28	క్షెమంకర	క్షేమంకర
13	,,	నవభాగము	సవభాగము
15	27	దీపకు	దీవకు
17	8	ర్ మవ్వపుస్నెట్టు	మవ్వ ర్ పుస్నెట్టు
,,	25	విడిసన్	నిడినన్
22	12	వీవ	నీవ
23	6	గుమి ర్ చందమునన్	ర్ గుమిచందమునన్
25	2	బో లెఁజెఱుప	బోలిచెఱుప
29	10	మించి ర్ సకల	ర్ మించిసకల
,,	21	చికురభ్రూ	చికురాభ్రూ
33	16	నిగుడ్చె	నిగిడ్చె
,,	28	ర్ బరాజ్ముఖంబు	బర్రాజ్ముఖంబు
34	17	పుంబిక	పుంపిక
35	22	ర్ ములకుశక్య	ములకు ర్ శక్య
36	4	యాత్రఁ ర్	ర్ యాత్రఁ
,,	10	ర్ నున్నపుర	నున్న ర్ పుర
37	4	గ్రాచెడు	గ్రాఁచెడు
,,	13	తే. మనసిజుహూత	క..మనసిజహూత
,,	24	యనఁగదనరి	యనఁగఁదనరి
38	21	ర్ బ్రవేళపెట్టె	బ్ర ర్ వేళపెట్టె
39	28	ర్ మదికలఁక	మది ర్ కలఁక
52	20	మోవిపై	మోవిపైఁ
53	3	నటగూయు	నటఁగూయు
56	9	కర్మి	కర్మి
,,	17	పూర్వాశ్రమా	పూర్వాశ్రమా
,,	20	బాపఁడు	బాఁపఁడు
63	13	వించును	వించుచును
65	1	64	65
62	21	641	164

పుట	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
7[illegible]	8	జాఱఁగఁ	జాఱఁగ
82	7	[illegible]	వేఱ శ్రీ చెప్పఁగ
90	3	[illegible]	ఁదీర్ప
,,	9	యూశాన్య	యూశాస్య
92	2	వీఁడై	వీడై
94	21	గరుజిగురుల	గరుఁజిగురుల
96	5	యెలిఁగించు	యెలుఁగించు
98	,,	తొడ	తోడ
99	16	నడుగుట	నడఁగుట
101	13	శాఖ	శాఖి
103	4	కడక	కడఁక
106	10	ధరనుతా	ధరసుతా
107	11	వణకుచును	వణఁకుచును
,,	19	సల్పఁ శ్రీ బోయి	సల్పు శ్రీ దుఁజని
,,	23	వేడికొనన్	వేఁడికొనన్
110	12	నెఱిసడ	నెఱివడఁ
111	15	యల తి	యలరతి
123	3	వేడఁ	వేఁడఁ
127	4	గవుఁగలింప	గవుఁగిలింప
130	20	క్షొణి	క్షోణి
135	25	జాగి	జాఁగి
140	23	చాగి	చాఁగి
143	11	మునతారక	మునఁదారక
149	27	మూకలు	మూఁకలు
150	15	నలుదెసలును	నలుదెసలను
152	23	దులఁకింప	దులకింప
,,	27	బొడఁగని	బొడగని
158	22	క్రమ్మగ	క్రమ్మఁగ
159	12	నెడపఁ శ్రీ దోచె	నెడఁదఁ శ్రీ దోఁచె
160	7	య్యారిష్ఠముల	య్యారిష్టముల
162	2	వేడుము	వేఁడుము
165	7	సుము	సము
181	12	్రమోచెన్	మోచెన్